19 ވަނަ ރައްޔިތުންގެ މަޖިލިސް
ރައްޔިތުންގެ މަޖިލިސް
ރައްޔިތުންގެ މަޖި ލީހުގެ ކޮމިޓީ ޔައުމިއްޔ
ގަވ އިދު ކޮ މިޓީގެ 2 ވަނަ ބައްދަލުވުން
28 ފެބުރުވަރީ 2024
ބައްދަލުވުން ބޭއްވުނު ތަ ން: ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ އ އިމ ރ ތް (ކޮ މިޓީކުރ ކޮޓަރި)11
ފެށުނު ގަޑި: 11:12

ގަވާއިދު ކޮމިޓީގެ 2 ވަނަ ބައްދަލުވުން 28 ފެބްރުވަރީ 2024
}ރިޔާސަތުގައި އިންނެވީ ކޮމިޓީގެ މުގަ އްރިރު؛ ކުޑަހުވަދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު ޢާމިރު{
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
.` ގަވާއިދު ކޮމިޓީގެ 2024 ވަނަ އަހަރުގެ 2 ވަނަ ބައްދަލުވުމަށް ވަޑައިގެންނެވި ހުރިހާ އިއްޒަތްތެރި
މެންބަރުންނަށް މަރުޙަބާ ދަންނަވަން. އަޅުގަނޑުމެންގެ މިއަދުގެ މި ބައްދަލުވުމަކީ އެންމެ ފަހުން އަޅުގަނޑުމެން
ކޮމިޓީ ބައްދަލުވުން ބޭއްވި ދުވަހުގައި އަޅުގަނޑުމެން ނިންމާފައިވާނީ އެއްގަމު އުޅަނދުގެ ރަޖިސްޓަރީކުރުމުގައި
ތަރޑް ޕާޓީ އިންޝުއަރެންސްއާ ގުޅޭގޮތުން މަޝްވަރާކުރުމަށް ޓަކައި ޓްރާންސްޕޯޓު މިނިސްޓްރީގެ ބޭފުޅުންނާ
ބައްދަލުކުރަން. އޭގެތެރޭގައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް އިއްޒަތްތެރި މެންބަރަކު ފާހަގަކުރައްވާފައިވަނީ ލާމަރުކަޒީ ގާނޫނުގައި
މި ލާޒިމުކުރާ ސިޓީތަކުން ނުވަތަ ކައުންސިލުތަކުގެ ވެހިކަލުގެ އަދަދު ކަނޑައެޅުމާ ގުޅޭގޮތުން ހުރި ކަންތައްތަކާ
ގުޅޭގޮތުން ވެސް ގާނޫނީ ހުރި ފުށުއެރުންތައް ޓްރާންސްޕޯޓް މިނިސްޓްރީ ބޭފުޅުންނާ އެއްކޮށް ކުރިއަށްގެންދިއުމަށް
ޓަކައި. އެހެންވީމާ، އެގޮތުގެމަތީން އަޅުގަނޑުމެންނަށް ޓްރާންސްޕޯޓު މިނިސްޓްރީން 5 ބޭފުޅަކު ވަޑައިގެން އެބަ
ތިއްބެވި. އެހެން ނުކުތާއެއް އެއްވެސް ބޭފުޅަކު ފާހަގަކުރަން ނެތްނަމަ އެ މީހުންނަށް ދަންނަވައިލާނަން.
(ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު) ال ساََّلمُ علََْي كْمُ. އަޅުގަނޑުމެންގެ މި ގަވާއިދު ކޮމިޓީން ދަންނަވައިލިދަންނަވައިލުމަކަށް
ޓްރާންސްޕޯޓް މިނިސްޓްރީގެ ފަރާތުން 5 ބޭފުޅުންގެ މައްޗަށް ހިމެނޭ ޓީމެއް މި ކޮމިޓީއަށް ވަޑައިގެންދެއްވި ކަމަށް
ޓަކައި އަޅުގަނޑުމެން ހުރިހާ ބޭފުޅުންނަށް މަރުޙަބާ ދަންނަވަން. މިވަގުތު ކޮމިޓީއަށް ވަޑައިގެން ތިއްބެވި
ބޭފުޅުންނަކީ، ޓްރާންސްޕޯޓް މިނިސްޓްރީގެ ފަރާތުން މިނިސްޓަރ އަލްފާޟިލް މުޙައްމަދު އަމީން، ޑެޕިއުޓީ
މިނިސްޓަރ އަލްފާޟިލް ޙަސަން ޒިހާން އަދި ޕަރމަނަންޓް ސެކްރެޓަރީ މަރިޔަމް ޝާނާ މުޙައްމަދު، ޑިރެކްޓަރ
ޖެނެރަލް އަލްފާޟިލް އަޙްމަދު ޝަމީމް އަދި ސީނިއަރ ލީގަލް އޮފިސަރ އަލްއުސްތާޛާ އާއިޝަތު ނިހާ. 5
ބޭފުޅުންނަށް ވެސް އަޅުގަނޑު މަރުޙަބާ ދަންނަވަން. އަޅުގަނޑު މިއަދުގެ މި ބައްދަލުވުމަކީ އެއްގަމު ދަތުރުފަތުރު
އުޅަނދުގެ ރަޖިސްޓަރީކުރުމަށް ތަރޑް ޕާޓީ އިންޝުއަރެންސް އަދި އެއްގަމު އުޅަނދުގެ އަދަދު ކޮންޓްރޯލުކުރުމާ
ގުޅޭގޮތުން ކުރިން ދުވަހުގައި އަޅުގަނޑުމެންގެ ކޮމިޓީގެ ބައްދަލުވުމެއްގައި މެންބަރަކު ފާހަގަކުރައްވާފައި އިން
ނުކުތާއަކާ ގުޅޭގޮތުން ޓްރާންސްޕޯޓް މިނިސްޓްރީގެ ބޭފުޅުންނާ އެއްކޮށް މިކަމާ ގުޅޭގޮތުން މަޝްވަރާކުރުމަށް. މީގެ
ތެރޭގައި އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން އަޅުގަނޑުމެން ކޮމިޓީގައި އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންނަށް ފާހަގަކުރެއް ވިފައި އޮތީ
ތަރޑް ޕާޓީ އިންޝުއަރެންސްއެއްގެ ކަންތަކުގައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި ލާޒިމުކޮށްގެން ކުރާ އިންޝުއަރެންސްއެއްގައި
ރަޖިސްޓަރީކުރުމުގައި އޭގައި ހުރި މައްސަލަތަކާ ގުޅޭގޮތުން ހުރި ކަންބޮޑުވުންތަކާގުޅޭ ސުވާލުތަކަކާއި އަދި ހަމަ
އެއާއެއްކޮށް އެއްގަމު ދަތުރުފަތުރުގެ އުޅަނދުގެ އަދަދު ކޮންޓްރޯލްކުރުމާ ގުޅޭގޮތުން ލާމަރުކަޒީ ގާނޫނުގައި ބަޔާންކުރާ
1

ގަވާއިދު ކޮމިޓީގެ 2 ވަނަ ބައްދަލުވުން 28 ފެބްރުވަރީ 2024
ކައުންސިލުތަކުގެ މެންޑޭޓުކުރެވިފައިވާ ކަންތައްތަކުގެ ތެރޭގައި އެ ބައެއްކަހަލަ ގެ ފުށުއެރުންތައް ހުރީމަ އެކަމާ
ގުޅޭގޮތުން މިނިސްޓްރީގެ ބޭފުޅުންނާ އެއްކޮށް މަޝްވަރާކޮށްލުމަށް ޓަކައި ބޭއްވޭ ބައްދަލުވުމަށް. ދެން މި ބައްދަލުވުން
އަޅުގަނޑު ކުރިއަށްގެންދާނީ އަޅުގަނޑުމެން ކޮންމެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންނަށް ވެސް ފުރަތަމަ 3 މިނެޓުގެ
ފުރުޞަތެއް އަޅުގަނޑު އަރުވާނަން. އެ ފުރުޞަތު އެރުވުމުގެ ކުރީގައި އަޅުގަނޑު މިނިސްޓްރީގެ ބޭފުޅުންނަށް މިކަމާ
ގުޅޭގޮތުން އެންމެ ފުރަތަމަ ސްޓޭޓްމަންޓެއް ދެއްވަން ބޭނުންފުޅުވާ ކަމަށް ވާނަމަ އަޅުގަނޑު މިނިސްޓަރަށް ފުރުޞަތު
އަރުވާނަން.
މިނިސްޓަރ އޮފް ޓްރާންސްޕޯޓް އެންޑް ސިވިލް އޭވިއޭޝަން މުޙައްމަދު އަމީން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ال ساََّلمُ علََْي كْمُ. އިނގޭތޯ. ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ ހުރިހާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންނަށް ވެސް މިކަހަލަ
މާހައުލެއްގައި، އަޅުގަނޑު މި ޒިންމާ ހަވާލުވެގެން އެންމެ ފުރަތަމަ ސިޓިންގ އަޅުގަނޑުގެ މިއީ. ދެން އަޅުގަނޑަށް
އެޑްރެސްކުރައްވާފައި ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުން ފޮނުއްވާފައި އޮތް މި ސިޓީގައި ބަޔާންކުރެވިފައި މި އޮތީ 3 ކަމެއް
އިނގޭތޯ އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި. އެއްކަމަކީ ، ކޮމިޓީން އޮޅުންފިލުވަން ބޭނުންފުޅުވާ ކަމަށް މިހާރު
ރަޖިސްޓްރޭޝަން ޕްރޮސެސް ދާ ގޮތް. ދެވަނަ ކަމަކީ އިންޝުއަރެންސް ޕްރޮސެސް ނޫނިއްޔާމު އިންޝުއަރެންސްގެ
ކަންތައްތައް މިނިސްޓްރީގެ ދަށުން ހިންގަމުންދާ ގޮތް. ތިންވަނަ ކަމަކަށް ވިދާޅުވެފައި މިއޮތީ ގްރޭޓަރ މާލެ އޭރިއާ ،
ޚާއްސަކޮށް މާލޭ، މި A ޒޯންގެ ދާއިރާގައި ވެހިކަލް ކޮންޓްރޯލްކުރުމަށް ކޮން ކަންތައްތަކެއްތޯ މިނިސްޓްރީން ދެން
ކުރަމުންގެންދާނީ. އެއީ ކަމަށް އަޅުގަނޑަށް މި ސިޓީން ފާހަގަކުރެވިފައި އޮތީ އިނގޭތޯ. މިކަމުގެ ތެރެއިން އަޅުގަނޑު
ދަންނަވައިލާނަން، ފުރަތަމައިނުން ރަޖިސްޓްރޭޝަން ޕްރޮސެސްގެ މި ކަންތައްތަކަށް އަލިއަޅުވާލާފައި
ދަންނަވައިލާނަން. އަޅުގަނޑުމެން ސަރުކާރުން މިކަމާ ހަވާލު، މި ސަރުކާރާ ހަވާލުވެގެން މިނިސްޓަރެއްގެ
ހައިސިއްޔަތުން އަޅުގަނޑު މިކަން، މި މިނިސްޓްރީގައި ހަވާލުވެފައި ބެލިއިރުގައި މިނިސްޓްރީގެ މެންޑޭޓުގެ ތެރޭގައި
ހަމަ އެއްގޮތަކަށް ވެސް ގާނޫނީގޮތުން ކަންތައްތައް އުސޫލުގެ ތެރެއިން ގެންދާކަށް އެއްވެސް ހުރަހެއް ނެތް. އެކަމަކު
ވެސް ކަންތައް ހިނގަމުން ގޮއްސަ އޮތީ ގާނޫނީ އިމުގެ ތެރެއެއްގައެއް ނޫން. އަޅުގަނޑު ގަބޫލެއްނުކުރަން ގާނޫނުގައި
ކަނޑައެޅިފައި އޮތް އިމުގެތެރެއިން މިނިސްޓްރީ އޮފް ޓްރާންސްޕޯޓުގެ ތެރޭގައި މި ކަންތައްތައް ހިނގާފައި އޮތްނަމަ
މިގޮތަކަށް މާލެ އޭރިއާގައި މިހާ ގިނަ އަދަދެއްގެ ވެހިކަލްތަކެއް ރަޖިސްޓަރީވެގެންނެއް މާލެ މަގުތަކުގައެ އް ނޯންނާނެ.
އެހެން މި ދަންނަވައިލަންޖެހޭ ސަބަބަކީ މާލޭގެ، ގާނޫނުގައި ހަމަ ވަރަށް ޞަރީޙަ އިބާރާތުން ކަނޑައެޅިފައި އެބަ
އޮތް 4 ފުރޮޅުކީ؛ ދެ ބަޔަކަށް އިނގޭތޯ އަޅުގަނޑު ވާހަކަދައްކަނީ. ފުރަތަމަ 4 ފުރޮޅުލީ. އާދެ! 4 ފުރޮޅުލީ ވެހިކަލް
2

ގަވާއިދު ކޮމިޓީގެ 2 ވަނަ ބައްދަލުވުން 28 ފެބްރުވަރީ 2024
ރަޖިސްޓަރީކުރެވެން ޖެހޭނީ ގަރާޖެއް އޮވެގެންނޭ އިނގޭތޯ. ދެން އަދި ހަމަ ގާނޫނުން ލާޒިމުކުރޭ އެބަ އެ ގަރާޖެއް
އޮތްކަން އެންޝުއަރކުރަން ވެސް. އެކަމަކު މި ޕްރޮސެސް ހިނގަމުންދިޔަ ގޮތަކީ 2021 ވަނަ އަހަރު ގަރާޖު
ބެލެހެއްޓުމާއި ގަރާޖު ރަޖިސްޓަރީކުރުމުގެ ކަންތައް މިނިސްޓްރީ އޮފް ޓްރާންސްޕޯޓު އެންޑް ސިވިލް އޭވިއޭޝަނުން
ހަވާލުކުރައްވާފައި އޮތީ ސިޓީ ކައުންސިލާ. އެ ހަމަ ރަނގަޅު އުސޫލެއް ކަންނޭނގެ. އެކަމަކު ސިޓީ ކައުންސިލުން؛
މި ޕްރޮސެސް ހިނގާ ގޮތް އަޅުގަނޑު މި ދަންނަވައިލަނީ. ސިޓީ ކައުންސިލުން އާންމުންގެ ފަރާތުން އެދޭއެދުމަށް
ގަރާޖު ރަޖިސްޓަރީކޮށްދެނީ. ދެން މިނިސްޓްރީއަށް ވެހިކަލް ރަޖިސްޓަރީކުރުމަށް ހުށަހަޅާއިރުގައި އެ ގަރާޖު ސިޓީ
ވެސް ހުށަހަޅާ އިނގޭތޯ. ހުށަހެޅުމަކުން ހަމައެކަނި މިނިސްޓްރީގެ ޒިންމާއަކަށް، އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި ،
ގާނޫނީ ލަފާ އަޅުގަނޑު ހޯދިއިރުގައި ވެސް މިނިސްޓްރީގެ ޒިންމާއަކުން ބަރިއްޔަ އެއްނުވޭ، އެއީ ސީދާ ހަމަ ވެހިކަލް
ރަޖިސްޓަރީކުރުމަށް ފިޒިކަލީ އެ ގަރާޖު އޮތްތޯ. އެއަކުން ބަރި އްޔަ އެއްނުވޭ ގާނޫނުގެ ހަމަތަކުން ބަލާއިރުގައި. އެކަމަކު
މިނިސްޓްރީން ކަންތައް ކުރައްވާފައި، ކުރައްވަމުން ގެންދަވާފައި އޮތް އުސޫލަކީ ، ސިޓީ ކައުންސިލުގެ ސިޓީއެއް
ލިބުނީމަ އޭގެ ރިފަރަންސް ނަންބަރު އީ-މެއިލްއަކުން އައްސަވަނީ ސިޓީ ކައުންސިލުގައި މި އީ ރަނގަޅު ގަރާޖެއްތޯ.
އެއްސެވީމަ އެކޮޅުން އީ-މެއިލްއަކުން ޖަވާބުދިނީމަ އެ ވެހިކަލެއް ރަޖިސްޓަރީވަމުންދަނީ. އެކަމަކު ޙަޤީޤަތަކީ ފިޒިކަލީ
އެ ގަރާޖުތަކެއް ނުވެސް ހުރޭ. ގިނަ ގަރާޖުތަކެއް ނުވެސް ހުރޭ. ވަރަށް މަދު ގަރާޖެއް ނޫނިއްޔާ. އެހެންވީމަ، އޭ ގެ
ރިޒަލްޓްސް އަޅުގަނޑުމެން އެންމެ މި ޒޯނުގައި އުޅޭ ހުރިހާ ދިވެހި ރައްޔިތުން ތަހަ އްމަލުކުރަމުން މި ގެންދަނީ.
ވެހިކަލްތައް މާލޭގެ މަގުތަކަށް މިހާ ގިނަވެގެން ގޮއްސަ މިއޮތީ. އެހެންވެގެން އަޅުގަނޑު ދަންނަވައިލީ ސްޓޭޓިންގ،
އެންމެ ފުރަތަމައިނުން އަޅުގަނޑަށް ސްޓޭޓްމަންޓެއްގެ ގޮތުގައި ދަންނަވައިލީ ގާނޫނީ ހަމަތަކުގެ ތެރެއިން އެކަންތައް
ހިނގައިދިޔަނަމަ މާލޭގެ މާހައުލު މިގޮތަކަށް ނޯންނާނެ. ދެން މިކަން ޙައްލުކުރުމަށް ކޮން މަސައްކަތެއްތޯ ކުރަނީ
ދެއްތޯ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑު ފުރަތަމައިނުން މި ކޮމްޕްރޮހެންސިވް އޮޑިޓެއްގެ މަސައްކަތް ފަށައިފިން މިނިސްޓްރީގެ
ތެރޭގައި. އަދި އޭގެ އިތުރަށް ފޮރެންސިކް އެނަލިސިސް ވެސް ހަދައިފިން. ދެން އަޅުގަނޑަށް މިހާތަނަށް މި
ވޭތުވެދިޔަ 3 މަސްދުވަހުގައި ނަތީޖާއަށް ދަންނަވާއިރުގައި މާލޭގެ ސަރަހައްދަށް އަޅުގަނޑު ހަވާލުވިއިރުގައި ވަރަށް
ގިނަ ބޮޑެތި އަދަދުތަކުން، ހަމަ އެއްވެސް ބޭފުޅަކު ގަބޫލުނުކުރައްވާ އަދަދަކަށް މާލޭގެ ސަރަހައްދަށް ވެހިކަލް
ރަޖިސްޓަރީވަމުންދިޔަ އިނގޭތޯ. އެކަމަކު މިހާރު، ވެހިކަލް ރަޖިސްޓަރީކުރުމަށް އަޅުގަނޑުމެން އެއްވެސް ބަދަލެއް
ވެސް ނުގެންނަން. ހަމަ ރަޖިސްޓަރީކޮށްދެން. އެކަމަކު މި ކަންތައްތައް އުސޫލުގެ ތެރެއަށް ފެއްތީމަ މިހާރު
ގާތްގަނޑަކަށް އަޅުގަނޑަށް ކެރިދާނެ ދަންނަވަން، ސީދާ ނަންބަރސް މިވަގުތު އަޅުގަނޑު އަތުގައި ނެތް. އެކަމަކު 3
ދުވަހުން، 4 ދުވަހުން އެހާކަށްހާވަރުންނޭ މާލޭގެ ސަރަ ހައްދަށް މިހާރު ވެހިކަލެއް ރަޖިސްޓަރީކުރެވެނީ. އެއީ
3

ގަވާއިދު ކޮމިޓީގެ 2 ވަނަ ބައްދަލުވުން 28 ފެބްރުވަރީ 2024
މިނިސްޓްރީގެ ގާނޫނީ ޒިންމާގެ ތެރެއިން އެބަ ބަލަންޖެހޭ އެ ހުށަހަޅާ ވެހިކަލް ރަޖިސްޓަރީކުރުމަށް ހުށަހަޅާ ގަރާޖަކީ
ސީދާ ފިޒިކަލީ އޮންނަ ގަރާޖެއްތޯ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުމެން އެ ޕްރޮސެސް ކޮމްޕްލީޓްކުރަން އެބަ މިހާރު އިނގޭތޯ.
ދެވަނަ ކަމަކީ ދިވެހި ރައްޔިތުންގެ ވަރަށް ގިނަ ބައެއްގެ ޝަކުވާ އެބަ އޮތް އަދި މައްސަލަ ހުށަހަޅާފައި އެބަ އޮތް
ގޭގެ ވެރިފަރާތަށް ނޭނގި އެތައް ގިނަގުނަ އަދަދެއްގެ ވެހިކަލް ރަޖިސްޓަރީކޮށްފައި އެ މީހުންގެ. މިސާލަކަށް
އަޅުގަނޑު ދަންނަވަފާނަން އަޅުގަނޑުގެ ގޭގައި. ފިޒިކަލީ ، ހަމަ ފިޒިކަލީ ވެސް 2 ވެހިކަލް ރަޖިސްޓަރީ ކުރެވެން މި
އިންނަނީ ކަނޑައަޅާފައި އިން، ހުއްދަދެއްވާފައި އޮތް ގަރާޖު. އެކަމަކު އެކަހަލަ ތަންތާނގައި އެބަހުރި 28 ވެހިކަލް،
32 ވެހިކަލް ރަޖިސްޓަރީކޮށްފަ. މީގެތެރޭގައި ހަމަ ވަރަށް ބޮޑެތި އޮޅުވައިލުންތައް އެބަހުރޭ. މިސާލަކަށް މާންދޫ
ދެކުނުގެ ކިޔަންޏާމު ހުސްނޫނު ކަނޑާލަފާނެ. ނޫނިއްޔާމު އަބަފިލި ދެ ފިލި އިންނަ ތާނގައި އެއް ފިއްޔަށް
ބަދަލުވެދާނެ. އެކަހަލަ، ވަރަށް ދެން ގޯސްކޮށް އިނގޭތޯ ޙަޤީޤަތަށް ދަންނަވަންޏާ މި ކަންތައް ހިނގާފައި އޮތީ.
އެހެންވީމާ، މިހާރު، އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ އަޅުގަނޑު ތި ބޭފުޅުންނަށް ޔަގީންކަން އަރުވަން މިހާރުން ފެށިގެން ދެން
މިނިސްޓްރީ ތެރޭގައި ގާނޫނާއި ގަވާއިދާ ޚިލާފަށް ވެހިކަލްތަކެއް ރަޖިސްޓަރީވެގެނެއް ނުދާނެ. އެކަމުގެ، އެ ކަންތައް
ކުރަން އުޅޭ މަދު ބަޔަކު އުޅޭ އިނގޭތޯ. އެ މީހުންގެ ޝަކުވާ އެބަހުރި. އެ މީހުންގެ އިންޒާރުތައް އެބަހުރި.
އަޅުގަނޑުގެ މިނިސްޓްރީގެ މި ބޭފުޅުންނަށް ވެސް. އެކަމަކު މި ގާނޫނު އޮތް ގޮތަށް ހިފަހައްޓައިފިއްޔާމު އަޅުގަނޑު
ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި މި ކޮންޓްރޯލްކުރެވޭނެ. އަދި އަޅުގަނޑުގެ އެބަ އޮތް މިހާރު އޮތް އެގްޒިސްޓިންގ މައްސަލައަށް
ވެސް ޙައްލު ހޯދާ ޕްލޭނެއް މިހާރު ހަދާފަ. އެހެންވީމާ، ވެހިކަލް މިހާރު ރަޖިސްޓަރީވަމުން ގޮއްސަ އޮތް ގޮތާއި
ވެހިކަލް ރަޖިސްޓަރީކުރުމަށް އައި ބަދަލު އަޅުގަނޑަށް ދަންނަވައިލެވިއްޖެ ކަމަށް ހީކޮށް ކުރުކޮށްލާނަން.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ޝުކުރިއްޔާ. ދެން އިތުރު ބޭފުޅަކު އެއާ ގުޅޭ އެއްޗެއް ވިދާޅުވާން އޮވެއްޖެ ކަމަށް ވަންޏާ ފުރުޞަތު
އަރުވާނަން. ނެތީ ކަމަށް ވަންޏާ އަޅުގަނޑު ފުރުޞަތު ހުޅުވައިލާނަން ދެން އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންނަށް. އާދެ!
ދިއްގަރު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އިކްރާމް ޙަސަންއަށް.
ދިއްގަރު ދާއިރާގެ މެންބަރު އިކްރާމް ޙަސަން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ޝުކުރިއްޔާ މުގައްރިރު. މަރުޙަބާ މިނިސްޓަރު އަދި މިނިސްޓަރާ އެއްކޮށް ވަޑައިގެން ތިއްބެވި ބޭފުޅުން.
ވެހިކަލް ރަޖިސްޓަރީކުރުމުގެ ކަންތަކާ ދޭތެރޭގައި ވާހަކަދައްކާއިރުގައި، އަޅުގަނޑަށް މި ފަހުން އެބަދޭ އިނގޭތޯ ގިނަ
4

ގަވާއިދު ކޮމިޓީގެ 2 ވަނަ ބައްދަލުވުން 28 ފެބްރުވަރީ 2024
އަދަދެއްގެ ޝަކުވާ ލިބެމުން، މިހާރު މި ހެދިފައި އޮންނަ ގަވާއިދުތަކުގެ ތެރޭގައި ސިޓީ ކައުންސިލުން މި ޗެކްކުރަނީ
އެ ގަރާޖެއް އިންތޯ ނެތްތޯ. ދެން ސިޓީ ކައުންސިލުގެ މަސައްކަތާ ދޭތެރޭގައި މީގެ ކުރިން އެބަހުރި ޝަކުވާތައް
އިނގޭތޯ. ވާހަކައަކީ އަޅުގަނޑަށް އަޑުއިވިފައި އިން ގޮތުގައި ބައެއްފަހަރުގައި ފޮޓޯޝޮޕް ބޭނުންކޮށްގެން ކުޑަ ގަރާޖެއް
ބޮޑުކޮށްލާފައި ވެސް އެބަހުރޭ އިނގޭތޯ އެތާނގައި ކަންކަން ނިންމާފަ. އެހެންނަމަވެސް އެހެން އެ ނިންމާ
ކަންތައްތައް އެއީ އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި އިންވެސްޓިގޭޓުކުރަންޖެހޭނެ ކަމެއް. އެ ކަންކަން ކޮށްފައި ތިބި
މީހުންނަށް ފިޔަވަޅު ވެސް އަޅަންޖެހޭނެ ކަމެއް. އެކަމަކު އުސޫލެއްގެ ގޮތުން، ގަވާއިދުގެ ތެރެއިން އެ ހިނގާ
ޕްރޮސެސްގައި ރައްޔިތު މީހާއަށް ޚިދުމަތް ލިބެންޖެހޭނެ. މިސާލަކަށް މިހާރު އެބަހުރި އިނގޭތޯ ހަތަރު ދުވަހެއް ނޫން
ފަސް ދުވަހެއް ނޫން އިނގޭތޯ، މިހާރު ހަމަ ގަރާޖު އޮވެ އެ ގަރާޖުގެ ހުއްދަ މިނިސްޓްރީއަށް ފޮނުވީމާ، އަލުން
އަނބުރާ މިނިސްޓްރީން އެ ސިޓީ ކައުންސިލަށް ފޮނުވާލައިގެން އެ ވަރަށް ބޮޑު ތަނުން ލަސްވުމުގެ މައްސަލަ ވެސް
މިހާރު އެބަ ދިމާވޭ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަން ތަންކޮޅެއް ދަތި، 3 ދުވަސް ހަތަރު ދުވަސް ތެރޭގައި
މިހާރު ތިކަން ނިމިގެންދާ ކަމަށް ގަރާޖެއް އޮތަސް ވެސް. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުގެ މި ފާހަގަކުރަން އުޅޭ ނުކުތާއަކީ
ގަވާއިދުތަކަށް، ގާނޫނާއި ގަވާއިދާ ހެދިފައި މިހިރީ ރައްޔިތުންނަށް ޚިދުމަތްދިނުމަށް. އެހެންވީމާ، އެ އިޙުސާސަކަށް
ނުވަތަ އެ ހީވާހީވުމަކަށް މިހެން އުނދަގޫވެގެންދިއުމަކީ މައްސަލައެއް ގޮތުގައި އަޅުގަނޑު ފާހަގަކުރަން. އެ ކަންކަން
އެ ހިނގަންވާ ގޮތަށް ހިނގަންޖެހޭނެ ކަމަށް އަޅުގަނޑު ފާހަގަކުރަން. އަޅުގަނޑަށް ސަޖެސްޝަނެއް ދެވިދާނެ
އިނގޭތޯ. މިސާލަކަށް ރަނގަޅު، ރަނގަޅަށް ބަލަންޖެހޭނެ އަދި ވެހިކަލް ކޮންޓްރޯލްކުރަންޖެހޭ ހާލަތްތަކުގައި ވެހިކަލް
ކޮންޓްރޯލް ވެސް ކުރަންޖެހޭނެ. މިސާލަކަށް ސިޓީ ކައުންސިލުން އެ މަޢުލޫމާތު މިނިސްޓްރީއަށް ފޮނުވީމާ ދެން
އަލުން އަނބުރާ އޭތި ސިޓީ ކައުންސިލަށް ފޮނުވާލައިގެން އަނެއްކާ ވެސް ޗެކުކުރުމަށް އެދުމުގެ ބަދަލުގައި
އަޅުގަނޑަށް ހީވަނީ ތި ބޭފުޅުންނަށް ސީދާ އެ އޯނަރއަށް ވަޓްސްއަޕް ކޯލެއް ނުވަތަ ވައިބަރ ކޯލެއް، ވީޑިއޯ ކޯލެއް
ހަދާލައިގެން ވެސް އެ ގަރާޖު ދައްކާށޭ ތިމަންނަމެންނަށް. ކިޔާފައި ގަރާޖު ބަލާފައި ވެސް އެކަން ކޮށްލެވިދާނެ.
އަނެއްކާ މިސާލަކަށް ރިސޯސް އިތުރުކޮށްގެން އެ ތަންތަނަށް މީހުން ފޮނުވައިގެން، ޝެޑިއުލެއް ހަދައިގެން މީހުން
ފޮނުވައިގެން އެ އިތުރަށް ދިގު ދެންމުމުގެ ބަދަލުގައި. އޭރަށް އެއިނދީ އިތުރު ޗެކެއް ވެސް ޖެހިފަ. އަޅުގަނޑު
ވާހަކައަކީ މިހާރު މިހިރަ ވަސީލަތްތައް ބޭނުންކޮށްގެން އަވަސްކުރައްވާށޭ. ރައްޔިތުންނަށް ޚިދުމަތްދިނުން
ލަސްނުކުރައްވާށޭ. އެއީ ހަމަ ކަނޑައެޅިގެން އަޅުގަނޑަށް، އަޅުގަނޑަށް ހަމަ ޕަރސަނަލީ އިނގޭ ކޭސްއެއް ވެސް
އެބައިން މީގައި އިނގޭތޯ. ހަމަ ތަން އެބަހުރި. އަޅުގަނޑު ވެސް ޕަރސަނަލީ ދެކެފިން. ދެން އަޅުގަނޑުމެން މި ތިބީ
ރައްޔިތުން ހޮވާފަ. އަޅުގަނޑުމެން އެބަޖެހޭ މިކަހަލަ ކަންބޮޑުވުންތަކަށް ޙަޤީޤަތުގައި މި ޖަވާބުދާރީކުރުވަން ވެސް އަދި
5

ގަވާއިދު ކޮމިޓީގެ 2 ވަނަ ބައްދަލުވުން 28 ފެބްރުވަރީ 2024
އެ ކަންބޮޑުވުންތައް ތި ބޭފުޅުންނާ ހަމައަށް ގެންނަން ވެސް. އެއީ އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުން ހަމަ ކަމެއް.
ދެން ފާހަގަކުރައްވައިފި މައްސަލަތައް ހުރި ވާހަކަ އިނގޭތޯ. މިހާރު އެ މައްސަލަތަކުގެ އިންވެސްޓިގޭޝަން
ކިހާހިސާބަކަށް ގޮއްސަ ހުރީ؟ އެއީ އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި ވޭތުވެދިޔަ ތަނުގައި މިނިސްޓްރީން ވިޔަސް ވެސް
އަދި ސިޓީ ކައުންސިލުން ވިޔަސް ވެސް ގޯހެއް ހަދާފައި އޮތް ކަމަށްވާ ނަމަ އެ މައްސަލައެއް ޖެހޭނެ ހަމަ
ރަނގަޅަށް ބެލެން އަދި އެ ކަންކޮށްފައި ތިބި މީހުންނާ ދޭތެރޭގައި ފިޔަވަޅު އެޅެންޖެހޭނެ. އެގޮތުން މިހާރު
މިނިސްޓްރީގައި މިސާލަކަށް 32 ،28 މި ވެހިކަލްތައް ރަޖިސްޓަރީކުރުމަށް ނުވަތަ ކޮށްދެއްވާފައިވަނީ ކިހިނެއްތޯ؟
ކޮންބައެއްތޯ މި ކަމަށް ޒިންމާވަނީ؟ އެއީ ސިޓީ ކައުންސިލުގެ ޒިންމާއިންވެފައި އިން ކަމެއްތޯ؟ މިނިސްޓްރީގެ
ޒިންމާއިން ވެފައިން ކަމެއްތޯ؟ މި ކަންތައްތައް އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި ވީހާވެސް އަވަހަކަށް ބެލެންޖެހޭ.
އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެ ހިސާބުތައް، މިސާލަކަށް އެ ނަންބަރސްތައް އެނގިއްޖެއްޔާމު ވަރަށް ރަނގަޅު. އަދި
މިހާތަނަށް ފިޔަވަޅެއް އެޅިފައިވޭތޯ؟ މިއާ ގުޅިގެން އެއްވެސް ބޭފުޅަކާ ދޭތެރޭގައި މި މަޢުލޫމާތު؛ ދެން ކަން؛ އެއް
ކަމެއް ގޮތުގައި ފާހަގަކުރައްވައިފި ވެހިކަލްތައް ވަރަށް ގިނަ އަދަދަކަށް ރަޖިސްޓްރީވަމުން ގޮއްސަ ހުރި ވާހަކަ. މިހާރު
ހުއްޓުވަން ތި ބޭފުޅުން ކޮން ފިޔަވަޅެއްތޯ އަޅާފައި ހުރީ ؟ މިސާލަކަށް ވެހިކަލް އެތެރެކުރުން، އެއީ ވެހިކަލް
އެތެރެކޮށްފައި ވެހިކަލް ގަރާޖުގައި ބަހައްޓާފައި ރަޖިސްޓަރީނުކުރެވި މިހެން ތާށިވުމަކީ ވެސް ވަރަށް ބޮޑު
މައްސަލައެއް. އެހެންވީމާ، މިހާރު ތި ބޭފުޅުން އަންގަން އެބަޖެހޭ ޕަބްލިކަށް ވެހިކަލް އެތެރެކުރުން ހުއްޓާލާށޭ. އޭރަށް
ދެން ވެހިކަލްތައް ނުއެއް އަންނާނެ. އޭރަކަށް ރަޖިސްޓަރީކުރާކަށް ނުއެއް އުޅޭނެ. އެހެންވެއްޖިއްޔާ އެ ފިޔަވަޅު ތި
ބޭފުޅުން މިހާރު އަޅައިފިތޯ؟ މި، އަޅުގަނޑު އުންމީދުކުރަން ދެއްކި ވާހަކަތަކަށް، އޭގެތެރެއިން ޖަވާބެއް ދެއްވަންޖެހޭ
ތަންކޮޅެއް އިން ކަމުގައި ވާނަމަ އެއަށް ހުރިހާ އެއްޗަކަށް ވެސް ޖަވާބުދެއްވުން އެދެން އިނގޭތޯ. ނޯޓުކުރައްވައިފި
ކަމަށް އަޅުގަނޑު އުންމީދުކުރަނީ.
މިނިސްޓަރ އޮފް ޓްރާންސްޕޯޓް އެންޑް ސިވިލް އޭވިއޭޝަން މުޙައްމަދު އަމީން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ޝުކުރިއްޔާ އިނގޭތޯ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން. އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާގޮތުގައި ހަމަ ރަނގަޅު
ސަޖެސްޝަންތަކެއް ތި ދެއްވީ. އޭގެތެރޭގައި ތިންބައެއް އޮތީ އިނގޭތޯ. ފުރަތަމަ ކަމަކީ ، ހަމަ ވަރަށް ފަރމްކޮށް ތި
ވިދާޅުވީ ގަރާޖެއް އޮވެމެ އިނގޭތޯ، އެކްސެސިވް ޑިލޭގެ ވާހަކަ އިނގޭތޯ، އެނގިވަޑައިގަންނަވާ ވާހަކަ. އަޅުގަނޑަށް
ވަރަށް ރަނގަޅު ސީދާ؛ ހަމަ ދެން އަޅުގަނޑުމެންނަކީ ގާތްކޮށް މަސައްކަތްކޮށްގެން މައްސަލަ ޙައްލުވާނީ އިނގޭތޯ.
ދެން ހަމަ މިތާނގައި އޯޕަންކޮށް ނުދެއްވިޔަސް އަޅުގަނޑުގެ ނަންބަރު ވެސް އެނގިވަޑައިގަންނަވާނެ ކަމަށް
6

ގަވާއިދު ކޮމިޓީގެ 2 ވަނަ ބައްދަލުވުން 28 ފެބްރުވަރީ 2024
އަޅުގަނޑު އުންމީދުކުރަން. އަޅުގަނޑަށް އަންގާލަދެއްވައިފިއްޔާމުން ތި ހަމަ ސްޕެސިފިކް އިޝޫ އަށް އަޅުގަނޑު
ބަލާފައި، ތިއަށް ވަކިން ހަމަ ޖަވާބެއް އަރުވާފަ އި؛ އަޅުގަނޑުގެ ހަމަ އެންމެ ހިތެއް އޮތީ މި ކަމުގައި އިނގޭތޯ. ހަމަ
ތެދެއް މި ދެންނެވީ. ހެޔޮހިތަކީ ގަވާއިދާ ޚިލާފަށް ރަޖިސްޓަރީވަމުންދިޔައިމަ ރައްޔިތުންނަށް މި ލިބޭ އުނދަގޫތަކުން
ރައްޔިތުން ސަލާމަތްކޮށްފައި ، މާލޭގެ މާހައުލަކީ ރައްކާތެރި މާހައުލަކަށް މާލެއާއި ހުޅުމާލެ ހެދުން އިނގޭތޯ. އެއީ،
ސީދާ މަގުސަދު. އިތުރު އެއްވެސް ކަމެއްނެތް. ލަސްކުރުމުގެ އެއްވެސް ފިޔަވަޅެއް ނެތް. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑު ހަމަ
ދަންނަވަފާނަން، ތި ދެއްވި އެކިއުޒޭޝަންގައި، މިހާރު އަސްލުގައި ލަހެއްނުވޭ އިނގޭތޯ އަޅު ގަނޑު ގަބޫލު ؛
އެހެންވީމާ، ސްޕެސިފިކް އޮން؛ މިހާރު މި ކުރާ ކަމަކީ، މީގެ ޙަޤީޤަތަކީ މާލޭ ސިޓީ ކައުންސިލުން ގަރާޖު ސިޓީއެއް
ދިނީމާ އެ ސިޓީއަށް ބިނާކޮށްފައި ރަޖިސްޓަރީކުރީމަ އޭގެ ރިޒަލްޓްސް މި އޮތީ ފެންނަން. މި ވާހަކަ ފެށިއިރު
ދެންނެވިން އަޅުގަނޑު ތި ބޭފުޅުން ކައިރީގައި، މާލޭ ސިޓީ ކައުންސިލުން ދޭ ސިޓީއަކަށް ރަޖިސްޓަރީކުރުމަކުންނެއް
މިނިސްޓްރީ އޮފް ޓްރާސްޕޯޓް އެންޑް ސިވިލް އޭވިއޭޝަންގެ ގާނޫނީ ޒިންމާއަކުން ބަރި އްޔަ އެއް ނުވޭ އިނގޭތޯ.
އެހެންވެގެން އަޅުގަނޑު މި ހެދިގޮތަކީ އެ އަންނަ ގަރާޖެއްގެ ސިޓީއަކީ ސީދާ ފިޒިކަލީ އެގްޒިސް ޓުވާ ގަރާޖެއްތޯ
ބަލަން، އަޅުގަނޑުމެންގެ މެއިން ޕަވަރސް އެބަ އޮތް ފިޒިކަލީ އެ ކަންތައްކުރަނީ އިނގޭތޯ. ކޮށްފައި
ނެތިއްޔާމުން 99% އަކީ އަސްލެއް ނޫން. 99.9 އެކޭ ދެންނެވިޔަސް މިއީ ގޯސް ފިގަރއެއް ނޫން، އަސްލެއް ނޫން.
ފޭކު އެއްޗިހި މި އަންނަނީ އިނގޭތޯ. ދެން ރަޖިސްޓްރޭޝަން ފޯމުގައި ކަނޑައެޅިގެން އެބައިނދޭ ލިޔެވިފައި، LR-1
ފޯމުގައި ކަނޑައެޅިގެން އެބައިނދޭ ކޮންޓެކްޓް ނަންބަރާއި، ވާހަކައަކީ، ގަރާޖުގެ ވެރިފަރާތުގެ ކޮންޓެކްޓް ނަންބަރާ
އަދި ވެހިކަލެއް ރަޖިސްޓަރީކުރުމުގެ، އެ ގާނޫނުން ލިބޭ ބާރުގެ ދަށުން އެބައިނދޭ ހަމަ ސީދާ ކަނޑައެޅިގެން ލިޔެފައި
ފިންގަރ ޕްރިންޓު ޖަހާފައި، އެއްވެސް އިޢުތިރާޟެ އް ނެތްކަމަށް ސޮއިކޮށްފަ. އޭގައި މި ހުންނަނީ އެ ގޭގެ
ވެރިފަރާތެއް ވެސް ނޫން، ފިންގަރ ޕްރިންޓު ވެސް އެ ފަރާތަކަށް ނޫން، އެ ފަރާތަކާ ނުވެސް ގުޅޭ. އެހެންވީމާ،
ފިޒިކަލީ އަޅުގަނޑުމެންގެ ޓީމުން ގޮއްސަ ޗެކު ކޮށްފައި، އެ ނެތީމާ އެ ނަންބަރާ ނުގުޅުނީމަ އަޅުގަނޑުމެން މި ސިޓީ
ކައުންސިލަށް މި އަންގަނީ ލިޔުމަކުން މި ދެއްވާފައި އޮތް ގަރާޖަކު ނެތޭ އެ ކަމެއް. އެޕްލިކެންޓަށް އަޅުގަނޑުމެން މި
އަންގަނީ ހަމަ ޕޯޓަލްގެ ދަށުން ފިޒިކަލީ އެ ގަރާޖެއް ނެތޭ. އެހެންވެއްޖިއްޔާމު މި އެންމެންގެ ވިސްނުން މިގޮތަށް، ތި
ބޭފުޅުންނާއި އަޅުގަނޑުމެންނާ ހުރިހާ އެންމެންގެ ވިސްނުމަކީ އެއް ވިސްނުމަކަށް ، އަކުރަށް ފިއްޔަށް ނުބައްލަވާ މި
އިޝޫއަށް އެޑްރެސްކުރައްވަން ބޭނުންފުޅުވާ ކަމަށް ވަންޏާ މި ކަން ސޯލްވްވެވޭނެ. މަޖިލިސްގެ ސަޕޯޓު އަޅުގަނޑު
ބޭނުން. ރައްޔިތުންގެ ސަޕޯޓު ބޭނުން. މިނިސްޓްރީގައި ގޯސް ހަދާފައި ތިބި މީހުންނާ ދޭތެރޭގައި ފިޔަވަޅު އެޅުމުގެ
ވާހަކަ ދެވަނައަށް ތި ވިދާޅުވީ އިނގޭތޯ. އެ ވާހަކަ، އާދެ! އަޅުގަނޑު މި ދެންނެވީ ފެށިއިރުގައި ވެސް ފޮރެންސިކް
7

ގަވާއިދު ކޮމިޓީގެ 2 ވަނަ ބައްދަލުވުން 28 ފެބްރުވަރީ 2024
އިންވެސްޓިގޭޝަންއަކާ އި ކޮމްޕްރެހެންސިވް އޮޑިޓެއް ކުރިއަށްދާ ވާހަކަ. އެ ކަންތައް ދިޔައިމަ އަޅުގަނޑު އެ ފިޔަވަޅު
އަޅަންޖެހޭ ފަރާތަކަށް ފިޔަވަޅު އަޅާނަން އިނގޭތޯ. ދެން ތިންވަނަ ސަޖެސްޝަނަކަށް ދެއްވީ، މި ކަންތައް
ހުއްޓުވުމަށް ކޮންކަމެއްތޯ ކުރަ އްވާފައި އޮތީ. ލާމަރުކަޒީ ގާނޫނުގެ ދަށުން މި ކެރީންގ ކެޕޭސިޓީއެއް ޑިކްލެއަރކުރުމުގެ
އިޚުތިޔާރު ގާނޫނުންދެއްވާފައި އޮތީ ސިޓީ ކައުންސިލަށް އިނގޭތޯ. އަޅުގަނޑު ވަރަށް ހަމަ ތެދަށް މި ދެންނެވީ،
އަޅުގަނޑާ އެއް ސްޕިރިޓުގައި މަސައްކަތްކުރަން ހުންނެވި މޭޔަރެއްގެ ގޮތުގައި އަޅުގަނޑު ފާހަގަކުރަނީ މިހާރު
މޭޔަރަކަށް ހުންނެވި ބޭފުޅާ. ވަރަށް ކޯޕަރޭޓިވް އަޅުގަނޑާ. އަޅުގަނޑުމެން ދެ މީހުން ތިން ހަތަރު މީޓިންގއެއް ވެސް
ބާއްވައިފިން. އަޅުގަނޑުމެން އެއްމިސްރާބަކަށް ސިޓީ ކައުންސިލްގެ މޭޔަރާއެކީގައި މި ދަނީ. މޭޔަރު
އިޢުލާންކުރައްވާފައި އެބަ އޮތް ގާނޫނީ އިމުގެ ތެރެއިން ހަ މަސް ދުވަހު ތެރޭގައި ކެރީންގ ކެޕޭސިޓީ
ޑިކްލިއަރކުރައްވާނަމޭ އިނގޭތޯ. އެކަމަކު ކެރީންގ ކެޕޭސިޓީ ޑިކްލިއަރ ކުރެވޭކަށެއް ނެތް. ކެރީންގ ކެޕޭސިޓީ
ޑިކްލިއަރކުރެވެނީ ގާނޫނުގައި އޮތްގޮތުން މިނިސްޓްރީ އޮފް ޓްރާންސްޕޯޓު އެންޑް ސިވިލް އޭވިއޭޝަނުން ހަދާފައި
އޮންނަ ގަވާއިދެއްގެ ދަށުން. މިނިސްޓްރީ އޮފް ޓްރާންސްޕޯޓު އެންޑް ސިވިލް އޭވިއޭޝަނުން ހަދާފައި އޮތް ގަވާ އިދަކީ
ހަނދަށް، ޖައްވަށް ފޮނުވަން ވެސް ހަދަން ނުޖެހޭހާ ރިސަރޗް ހަދަންޖެހޭހާ ބޮޑު ކޮމްޕްރެހެންސިވް މަސައްކަތްތަކޭ
ކުރަންޖެހެނީ. އަޅުގަނޑު މި ތަނާ ހަވާލުވިއިރު މިނިސްޓްރީ އޮފް ޓްރާންސްޕޯޓު އެންޑް ސިވިލް އޭވިއޭޝަނުން
ހަދާފައި އޮތް ގަވާއިދުގެ ދަށުން، އަޅުގަނޑު ޕަރސަނަލީ އަޅުގަނޑު މި ދަންނަވަނީ އަޅުގަނޑު ގަބޫލެއް ނުކުރަމޭ
ކުރިއަށް އޮތް 10 އަހަރުގައި ވެސް އެ 22 ރިސަރޗް ހަދައިގެންނެއް މާލެ ސިޓީއަކަށް އެކަން ކުރެވޭނެ ކަމަކަށް
އިނގޭތޯ. އެހާވެސް އެކަން؛ އަޅުގަނޑަށް ވިސްނުނީ ވަރަށް ގޯސް ވިސްނުމެއްގައޭ މިކަން ކޮށްފައިހުރީ ކޮށްފައި ތިބި
ބަޔަކު. އެ ގާނޫނީ ލިބޭ ބާރުގެ ދަށުން؛ ތި ބޭފުޅުން ޓްރާންސްޕޯޓު މިނިސްޓްރީން ހަދާފައި އޮތް ގަވާ އިދު
ބައްލަވާލައްވައިފިއްޔާމުން ކޮސްވާނެ. އެހާ ގިނަ ރިސަރޗް ހަދަން ހުރީ. ކޮން ރިސަރޗެއްތޯ މިއަދު ބޭނުންވަނީ؟
އަޅުގަނޑުމެންނަށް މާލޭ މަގުމައްޗަށް ނިކުތީމާ ސައިކަލު އޮތް އަދަދު އިނގޭ، ވެހިކަލް އޮތް އަދަދު އިނގޭ. މިއީ
ކެރީންގ ކެޕޭސިޓީއަށްތުރެ ބިޔޯންޑުކަން އިނގޭ ހެޔޮހިތަކުން ވިސްނައިފިއްޔާ. މިކަމުގައި ގޯސްކޮށްތިބީ ވަރަށް މަދު
އަދަދެއްގެ ބައެއް. ރައްޔިތުންގެ ޝަކުވާ އަންނާނީ ވަރަށް މަދު ބައެއްގެ. އަޅުގަނޑު ގެރެންޓީއާއެކީ ތި ބޭފުޅުންނަށް
މި ދެންނެވީ، ވަރަށް މަދުބައެއްގެ އަންނާނީ. އެއީ މެޖޯރިޓީ އޮފް ދަ ޕީޕަޕް ވޯންޓްސް ޓު ސޯލްވް ދިސް ޕްރޮބްލަމް
އިން ދިސް ކަންޓްރީ އިނގޭތޯ. ދެން އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑު އޮންނާނީ މިހާރު މިނިސްޓްރީ އޮފް ޓްރާންސްޕޯޓު އެންޑް
ސިވިލް އޭވިއޭޝަންގެ ކެރީން ގ ކެޕޭސިޓީ ގަވާ އިދު އެމެންޑުކޮށްފައި އޭޖީއަށް ފޮނުވާފަ. ހަމަ ފަސޭހައިން އެކަން
ކުރެވޭގޮތަށް އެތައް ޑިސްކަޝަންއެއް ސިޓީ ކައުންސިލްގެ މޭޔަރާއެކީގައި ކުރެވިފައި އޮންނާނީ. އަޅުގަނޑު ދެންމެ މި
8

ގަވާއިދު ކޮމިޓީގެ 2 ވަނަ ބައްދަލުވުން 28 ފެބްރުވަރީ 2024
ތަނަށް އައިސް ވަތްއިރު އޭ.ޖީން ޖަވާބުދެއްވައިފި އެ ބޭފުޅުން ދެތިން ރެކޮމެންޑޭޝަނެއް ހަމަ ވޯރޑިންގއެއް
ބަދަލުކޮށްފައި އެ ތަން ބަދަލުކޮށްފައި ގެޒެޓުކުރުމުގެ ހުއްދަ ދެއްވާފައި އެބަ އޮތް. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑު
އިރާދަކުރެއްވިއްޔާމު އެ ގެޒެޓު ކުރަން މިއަދު މެންދުރު ފަހު ފޮނުވާނަން. އެއަށްފަހު އަޅުގަނޑުގެ ގަވާއިދު، އަޅުގަނޑޭ
މި ދެންނެވީ މިނިސްޓްރީ އޮފް ޓްރާންސްޕޯޓް އެންޑް ސިވިލް އޭވިއޭޝަންގެ ގަވާ އިދު ބަދަލުކުރައްވައިގެން ނޫނިއްޔާމު
ސިޓީ ކައުންސިލަކަށް ކެރީ ންގ ކެޕޭސިޓީއެއް އޭ.ޖީއެއް ޑިކްލިއަރއެއް ނުކުރާނެ. އެކަން ނުކުރެވޭހާއިރަކު
އަޅުގަނޑުމެންނަކަށް ނޯންނާނެ އިމްޕޯޓުކުރަން ހުއްދަ ނޫނިއްޔާމު އުސޫލެއް ކަނޑައަޅައި ހެދޭނެގޮތެއް ގާނޫނީ
އިމުގެތެރެއިން އިނގޭތޯ. އެހެންވީމާ، އެ ޕްރޮސެސް އެ ހިނގަނީ. ދެން އަދި އަޅުގަނޑު ދަންނަވަފާނަން ވާހަކައެއް.
އިމްޕޯޓުކުރުމުގެ ވާހަކަދައްކާއިރު އިނގޭތޯ، އިމްޕޯޓުކުރޭ މުދާ ވެސް. އަޅުގަނޑު ޕަރ ސަނަލީ ގަބޫލުކުރާގޮތް މި
ދަންނަވަނީ އިނގޭތޯ. އަޅުގަނޑު ފަހަރެއްގައި ގާނޫނީ ސީދާ އިމުގެ ތެރެއަށް ނުވަތަސް އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާގޮތް މި
ދަންނަވަނީ. އާފަލު ވެސް އެތެރެކުރޭ. މާލޭގެ މަގުމައްޗަކު އާފަލު ބަހައްޓައިގެނެއް މީހުންނަކަށް ނުވިއްކޭ. އާފަލު
އެތެރެކުރާ މީހާ ވެސް އެ ބަހައްޓާނެ ގުދަނަކާ ހުރިހާ އެއްޗެއް ބަހައްޓާނެ. އެހެންވީމާ، ވެހިކަލްތައް ސުންބޯޑު
އަޅުވާފައި ކިހިނެއްވެގެންތޯ މާލޭ މަގުމަތީގައި ބަހައްޓަންވީކީއެއް؟ އެ ރަޖިސްޓްރީނުވާ އެއްޗެއްސެއް، މި ވިއްކާކަށް
ނުބެހެއްޓޭނެ ދެއްތޯ؟ އަޅުގަނޑު ގަބޫލެއް ނުކުރަން ޕަރސަނަލީ. އައިއެމް ނޮޓް ސޭއިން ގާނޫނީ މެންޑޭޓު އޮތްގޮތެއް ،
އަޅުގަނޑު ސީދާ ކްލެރިފައިކޮށްފައި މިއަށް ކޯޓުނުކުރައްވާތި! އެހެންވެއްޖިއްޔާމު ހުރިހާ މުދަލެއް ގެންނަ މީހުން ވެސް
ގާނޫނުގައި ކަނޑައެޅޭ ގޮތަކީ ، ވެހިކަލެއްގެ ގޮތުގައެއް ނޫން ރަޖިސްޓަރީ ނުކުރެވޭ މުދަލެއްގެ ގޮތުގައި އޮންނަނީ. އެ
މުދާ ގެނެސް މާލޭ މަގުމަތީގައާ އި، ހުޅުމާލޭ މަގުމަތީގައި ކިހިނެއް ބަހައްޓައިގެން އުޅެނީ؟ ދެން އެ ބޭފުޅުން އައިސް
ތި ބޭފުޅުން ކައިރީގައި ޝަކުވާކުރަނީ މި އެއްޗިހި ނަގަނީއޭ ޓްރާންސްޕޯޓު މިނިސްޓްރީން އައިސް ޕޮލިހުން.
އެހެންވީމާ، މިއަށް ތި ބޭފުޅުން ސަޕޯޓުކޮށްދެއްވައިފިއްޔާ މީގެ ހަމައެއް ކޮބާ؟ އެހެންވީމާ، ވާހަކައަކީ ރަޖިސްޓަރީ
ނުވާހާއިރަކު މާލޭގެ މަގުމައްޗަ ކު އުކާލާފައެއް ނުބެހެއްޓޭނެއޭ، އެއީ އަޅުގަނޑު ޕާސަނަލީ ގަބޫލުކުރާ ގޮތް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ކުރިއަށް ގެންދަވާ!
ދިއްގަރު ދާއިރާގެ މެންބަރު އިކްރާމް ޙަސަން ވާހަކަދެއްކެވުން:
9

ގަވާއިދު ކޮމިޓީގެ 2 ވަނަ ބައްދަލުވުން 28 ފެބްރުވަރީ 2024
އަޅުގަނޑުމެން، އަޅުގަނޑު ގަބޫކުރާގޮތުގައި މި މަޖިލީހުން އެއްވެސް ބޭފުޅެއް ތާއިދެއް ނުކުރައްވާނެ މާލޭގެ މަގުތައް
މަތީގައި ސުން ބޯޑު އަޅުވާފައި ނުވަތަ އެ ރަޖިސްޓަރީ ނުކުރާ އެއްޗެއް ބަހައްޓާކަށެއް އަދި ބަހައްޓައިގެން ވިއްކާކަށް
ވެސް، އަޅުގަނޑަށް ހަމަ ޔަގީން. އަދި ހަމަ ބުއްދި ހުރި އެއްވެސް ބޭފުޅަކު ވެސް އަޅުގަނޑަށް ހީވަނީ ގަބޫލެއް
ނުކުރާނެހެން އެކަން ކުރަންވާނެ ކަމަކަށެއް. އަޅުގަނޑުގެ މައިގަނޑު އިނގޭތޯ، ކަންބޮޑުވުމަކީ މި ގަވާ އިދުގެ ތެރެއިން
ހިނގާ ކަންކަން އެ ގޮސް ކޮޅެއްގައި ޖެހެންވާނެއޭ. މިހާރު މަހަކަށްވުރެ ގިނަދުވަސްވެއްޖެ އިނގޭތޯ، މީތި
ޓްރާންސްޕޯޓަށް ދިޔަފަހުން ވެސް ވަރަށް ދުވަސްވެއްޖެ މި ރަޖިސްޓަރީ ނުވެ. އަޅުގަނޑު ވާހަކައަކީ ސްޕެސިފިކް
ކޭސްއެއް އަޅުގަނޑު މި ނަގަނީ އިނގޭތޯ. މި ދެން އެއްގޮތަކަށް ވެސް އަޅުގަނޑުމެންނެއް މި ގަވާ އިދާ ޚިލާފަށްކުރާ
ކަމެއްގެ ވާހަކައެއް މިކަހަލަ ތަނެއްގެ ތެރޭގައެއް އަޅުގަނޑަކަށް ހިއެއްނުވޭ އަޅުގަނޑުމެން ދައްކާނެހެންނެއް.
އެހެންވީމާ، އެ ގަވާއިދުގެ ތެރެއިން ހިނގާ ކަންކަން ތި ބޭފުޅުން ލަސްނުކުރައްވާ ކޮށްދެއްވަންވާނެ. ރައްޔިތުންނަށް
އެ ޚިދުމަތް ދެއްވަންވާނެ. ދެން މި ހުއްޓުވުމަށް ޓަކައި؛ މިހާރު މީގައި؛ ދެން ތި ރިސަރޗާއި ތި ކަންކަމާ ދޭތެރޭގައި
އަދިއެއް އަޅުގަނޑަކަށް އެއްޗެއް ދަންނަވާކަށެއް ނޭނގޭ. އެއީ ގަވާއިދު ސީދާ އަޅުގަނޑު ވެސް އެހާވަރަކަށް އެހާ
ޑީޓެއިލްކޮށް ބަލަ އިލާފައެއް ނެތް. އެހެންނަމަވެސް، ހުއްޓުވުމަށް ޓަކައި؛ މިސާލަކަށް އެއްޗިހި އެތެރެކޮށްފައި މާލޭގައި
ރަޖިސްޓަރީކުރުން. މާލެއާއި މާލެ އޭރިއާގައި ރަޖިސްޓަރީކުރުން ނުވަތަ އެ އެއްޗިހި ރަށްރަށަށް ގެންގޮސްގެން
ބޭނުންކުރުން، މިހެން މި އެތެރެކުރާއިރުގައި އަޅުގަނޑަށް ހީވަނީ ސްޕެސިފިކްކޮށް އެއީ ކޮންތަނެއްގައި
ރަޖިސްޓަރީކުރަން އެތެރެކުރާ އެއްޗެއްތޯ ނުވަތަ ނޫނީ؛ ތި ބޭފުޅުންނަށް ދެން ބޮޑަށް އޭގައި ހަދަންވާގޮތެއް އެނގޭނީ.
އަޅުގަނޑަށް ޔަގީން އޭގެ މާހިރުން އަދި އެ ކަމާ ކޮންމެ ދުވަހަކު ވިސްނަވާ ބޭފުޅުން ތި ބޭފުޅުންގެ ތެރޭގައި
ތިއްބަވާނެކަން. މިއަށް ޙައްލެއް އަންނަންޖެހޭ ކަމަށް އަޅުގަނޑު ގަބޫކުރަނީ. މާލެ ތޮއްޖެހިގެން ދިއުމަކީ ވަރަށް ބޮޑު
ކަންބޮޑުވުމެއް. ހުރިހާ ރައްޔިތުންނަށް ވެސް އޭގެ އުނދަގޫވާ ކަމެއް. އެއަށް ޙައްލު ގެންނަންޖެހޭ. ނަމަވެސް އެ
ޙައްލު ގެނައުމުގައި އެ ގަވާއިދެއް ހެދިފައި އޮތް ކަމަށްވާ ނަމަ އެ ގަވާއިދުތަކުގެ ސަބަބުން ކަމަށް ބުނެ
ރައްޔިތުންނަށް އުނދަގޫވެގެން ވެސް ވާނެ ކަމަކަށް އަޅުގަނޑެއް ގަބޫލެއްނުކުރަން އިނގޭތޯ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑު
އެދެން؛ ދެން ވަރަށް ރަނގަޅު މިނިސްޓަރ، މިނިސްޓަރގެ ނަންބަރު ފަހުން އަޅުގަނޑާ ހިއްސާކޮށްލައިދެއްވައިފި
ކަމަށްވާ ނަމަ. މިހާރަކު އަޅުގަނޑު އަތުގައެއް ނެތް. ދުވަސްކޮޅެއްވެއްޖެ ކަންނޭނގެ އަޅުގަނޑުމެން އެހެން
ވާހަކަނުދައްކާ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑު އޭރަށް މިނިސްޓަރާ ސީދާ ހިއްސާ ވެސް ކޮށްލާނަން. ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
10

ގަވާއިދު ކޮމިޓީގެ 2 ވަނަ ބައްދަލުވުން 28 ފެބްރުވަރީ 2024
ޝުކުރިއްޔާ އަޅުގަނޑު ދެން ފުރުޞަތު އަރުވާނީ ހިތަދޫ ދެކުނު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އިބްރާހީމް ނާޒިލް.
ހިތަދޫ ދެކުނު ދާއިރާގެ މެންބަރު އިބްރާހީމް ނާޒިލް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ މުގައްރިރު. މަރުޙަބާ މިނިސްޓަރ އަމީން އަދި ޓީމަށް ވެސް އިނގޭތޯ. އަޅުގަނޑުމެންނާ އެކީގައި
މިނިސްޓަރގެ ފުރަތަމަ ބައްދަލުވުން ކަންނޭނގެ ކުރިއަށް މި ދަނީ. މިނިސްޓަރ ފާހަގަކުރައްވައިފި ގާނޫނު ވަރަށް
ފުރިހަމަ ވާހަކަ. ދެން އޭގެ ދަށުން ހެދޭ ގަވާއިދުތަކުގައި ހުރި އުނި ސިފަތަކުގެ ވާހަކަ މިނިސްޓަރ ދެންމެ ތި
ފާހަގަކުރެއްވީ. އެ އުނި ސިފަތަކަށް ރަނގަޅުކޮށް އެ ކަމަށް ޙައްލު ހޯދަން މިނިސްޓަރ ކަންތައްތަކެއް ކުރައްވާ ވާހަކަ
އަދި އެ ކަމަށް ޙައްލު ވަރަށް އަވަހަށް ލިބިގެންދާނެ ވާހަކަ ވެސް މިނިސްޓަރ ތި ފާހަގަކުރެއްވީ. ހަމަ އަޅުގަނޑު
ދަންނަވާނީ ހަމަ މަރުޙަބާއޭ ތި ކުރައްވާ މަސައްކަތަށް. މަޖިލީހުން ކުރާ ކަމަކަށް އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި އޮންނަނީ
ގާނޫނު ހެދުން. ގާނޫނު ތެރެއިން ގަވާއިދު ހަދަން މިނިސްޓްރީން ކުރަމުންދާ މަސައްކަތުގައި ގާނޫނަށް އިތުރު
އިޞްލާޙުތަކެއް ގެންނަންޏާ މިނިސްޓަރ، ވަރަށް ފަސޭހަފުޅުވާނެ ކަންނޭނގެ މިހާރު އަޅުގަނޑުމެންނާ ހިސާބަށް އެ
ގެންނަން. އެގޮތަށް ގެނެވޭ ގެނެވުންތައް އަޅުގަނޑުމެން މަޖިލިސް ތެރެއިން އަވަސްކުރެވޭނެ ގޮތަށް
އަޅުގަނޑުމެންނަށް މަސައްކަތްކޮށްދެވޭނެ. ހަމަ ބޮޑުތަނުން މަސައްކަތްކޮށްދެވޭނެ. އެއީ އަޅުގަނޑުމެންނަށް ވެސް
އެނގޭ މީގެ އާންމު ރައްޔިތުންނަށް ދިމާވާ އުނދަގޫތަކާއި، އޭގެ ކަންތައް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ވެސް ހަމަ ވަރަށް
ސާފު. ދެން މި ވާހަކަދެކެވޭއިރު މިއަދު މައިގަނޑު މި ދެކެވެނީ މާލޭގެ ވާހަކަ. އަޅުގަނޑު ހިތަށްއަރާ އަދި މާލެ
ނޫނަސް އެބަހުއްޓޭ ހަމަ ވެހިކަލްތައް ރަޖިސްޓަރީކުރާ އެހެން ތަންތަން ވެސް. އެ ވާހަކަ ވެސް ކޮންމެވެސް ވަރަކަށް
ދައްކާލަން ރަނގަޅު ކަންނޭނގެ. އެންމެ ގިނައިން ހަތަރު ފުރޮޅުލީ އުޅަނދުތައް އެތެރެކުރެވެނީ ރާއްޖެއިން އުތުރުން
ވެއްޖެއްޔާ ކުޅުދުއްފުށްޓަށް. ރާއްޖެއިން ދެކުނުން ވެއްޖެއްޔާ އައްޑުއަތޮޅަށް. އެ ތަންތަނަށް ވެސް
ރަޖިސްޓަރީކުރުމުގައި ހުރޭ އުނދަގޫތަކެއް. ހަމަ ކުއްލި ގޮތަކަށް މިނިސްޓްރީން އެބަ ނެރެލާ އިޢުލާނެއް ނޫނީ
ސަރކިއުލަރ އެއް ނޫނީ ގަވާއިދަށް ބަދަލެއް ގެނެއްސަ ، އެންމެ ދުވަހެއް ނޫނީ ދެ ދުވަހުގެ ނޯޓިސްއާ އެކީގައި، ދެން
ރަޖިސްޓަރީކުރެވޭނީ އެ ވެހިކަލްގެ އުމުރަށް ބަލާފައި ވެހިކަލް އުފައްދާފައި އޮތްތާ 5 އަހަރުވީ ވެހިކަލްތަކޭ. އެއިރު މި
ހުންނަނީ ބަޔަކު ވެހިކަލްތަކެއް ގެނެސް، ސެކަންޑްހޭންޑް އެއްޗެއް ވެއްޖެއްޔާ ގެނެސް އެ މަރާމާތުކުރުމުގެ ކަންތަކާއި
އެ ހުރިހާ ކަންތައްތަކާ އެކީގައި ރާއްޖެ އެތެރެކުރެވިފައި މި ހުންނަނީ. އެއަށް އާންމު ރައްޔިތުން އަތުން، ދިވެހި
ރައްޔިތުންގެ އަތުން ފައިސާތަކެއް ވެސް ގޮއްސަ މި ހުންނަނީ. ހަމަ ކުއްލި ގޮތަކަށް މި އަންނަނީ. އިރުއަރާއިރު މި
އިންނަނީ އެކަން އެހެންވެފަ. ކިހިނެއްތޯ، އެ އެއްޗިހިތައް އާންމު ރައްޔިތުން ބަލައިގަންނާނީ ކިހާ ހިސާބަކުންތޯ؟
11

ގަވާއިދު ކޮމިޓީގެ 2 ވަނަ ބައްދަލުވުން 28 ފެބްރުވަރީ 2024
މިނިސްޓަރަށް އަޅުގަނޑު މި، މިނިސްޓަރ ދެން އަޅުގަނޑަށް ހަމަ ޔަގީން މީގެ ތަފުސީލު އެނގިވަޑައިގަންނަވާނެކަން.
ކިހިނެއްތޯ، ކިހިނެއްވެފައި އޮތް ކަންތައްތަކެއްތޯ އިނގޭތޯ. އެއީ ވެސް ހަމަ އަޅުގަނޑު ސާފުކޮށްލަން ބޭނުން. ދެން
އޭގެތެރޭގައި ހަމަ އެބަހުރި ވެހިކަލްތައް އަދި އެއީ އެ އުފެއްދި ތާރީޚަކީ 5 އަހަރު ކުރީގެ ތާރީޚަކަށް ވިޔަސް ހަމަ
ކޮންޑިޝަން ރަނގަޅު އެއްޗެހިތައް؟ ބާ އެއްޗިހިތައް ވެސް ހުރެދާނެ. އެއްޗިހިތައް ރަޖިސްޓަރީކުރުމުގައި ގަވާއިދު
ތެރެއިން ކުރެވޭނެ ކަންތައްތަކެއް ވެސް އޮންނަ ކަމަށް ވެސްވޭ. އެކަމަކު އެކަމެއް ނުއެއްވޭ. ނޫނީ އެކަން ކުރެވެނީ
ކޮންމެވެސް ގޮތަކަށް މިނިސްޓްރީ ތެރެއިން މިނިސްޓަރ ތި ވިދާޅުވާކަހަލަ ޗެނަލަކުން ގޮސްގެން ނޫން ގޮތަކަށް
ނުވެފައި އޮންނަނީ. މިއީ އާންމު ރައްޔިތުންގެ ވެސް ޝަކުވާތައް. އަޅުގަނޑު އެ ޗެނަލަކުން ދިޔައީއެއް ނޫން.
އަޅުގަނޑަކަށް ޔަގީނެއް ނޫން. އެކަމަކު އާންމު ރައްޔިތުންގެ ޝަކުވާތައް އެބަހުރި. އެހެންވީމާ، އެ ކަންތައްތައް
ވެސް އެކަހަލަ ޗެނަލެއް މެދުވެރިނުކޮށް ކުރެވޭނެ ގޮތެއް މިނިސްޓްރީ ތެރޭގައި އޮތިއްޔާމު އެ ޗެނަލަކަށް ދާކަށް
ނުޖެހޭނެހެން އަޅުގަނޑަށް ހީވަނީ. އެހެންވީމާ، ގަވާއިދު ތެރެއަށް ގެންނަ އިޞްލާޙާއި ގާނޫނުން ގަވާއިދު ހެދިގެން
އަންނައިރު އަންނަ އިޞްލާޙުތަކާ އެކީގައި އާންމު ރައްޔިތުންނަށް އޭގެ ފަސޭހަ، ލުއި ގޮތްތަކެއް ހޯދަން
އަޅުގަނޑުމެން އެންމެން މި މަސައްކަތްކުރަނީ. އެ ކަމަށް އަޅުގަނޑު މި ދެތިން ނުކުތާއެއް މި ފާހަގަކުރެވުނީ.
މިނިސްޓަރ ޖަވާބެއް ދެއްވައިފިއްޔާ ރަނގަޅު އިނގޭތޯ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! މިނިސްޓަރ ކުރިއަށް ގެންދަވާ.
މިނިސްޓަރ އޮފް ޓްރާންސްޕޯޓް އެންޑް ސިވިލް އޭވިއޭޝަން މުޙައްމަދު އަމީން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އަޅުގަނޑަށް ވާހަކައަކީ، އަޅުގަނޑު އުންމީދުކުރަން ތި ބޭފުޅުން ވެސް ގަބޫލުކުރައްވާނެކަން އަޅުގަނޑަކީ ވެސް ހަމަ
ވަން ހިއުމަން ބީންގް. ދެން އަޅުގަނޑުގެ ހަމަ މެންޑޭޓުގެ ތެރޭގައި 3 މަންތްސް ތެރޭގައި މި އެތައް އަހަރު
ދުވަހެއްގެ އެކިއުމިއުލޭޓު، އެތައް ޒަމާނެއްގެ އެކިއުމިލޭޓެޑް ހުރި މައްސަލަތަކެއް ޙައްލުކުރަންވެގެން
މަސައްކަތްކުރާއިރުގައި ހަމަ އަކުރުން ފިއްޔަށް ކޮންމެ ކަމެއް އަޅުގަނޑުގެ ސިކުނޑިއަށް ނައިއްސާނެ އިނގޭތޯ.
އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑަށް ގޯހެއް ދެންނެވިއްޖެއްޔާމު ތި ބޭފުޅުން ރަނގަޅުކޮށްދެއްވަންވާނެ އަޅުގަނޑުގެ ޓީމުގައި މި
ތިއްބެވި ބޭފުޅުން. މިއީ، އާދެ! ގަބޫލުކުރަން އިނގޭތޯ، ގާނޫނުން ހަދާފައި އޮތް ގަވާއިދުގެ ދަށުން ހަމަ ރަނގަޅަށް
ތި ވިދާޅުވީ ހަދަންޖެހޭ މިނިސްޓްރީ އޮފް ޓްރާންސްޕޯޓުގެ ތެރޭގައި 5 އަހަރަށްވުރެ ގިނަ ދުވަސްވެފައި ހުންނަ ހަމަ
12

ގަވާއިދު ކޮމިޓީގެ 2 ވަނަ ބައްދަލުވުން 28 ފެބްރުވަރީ 2024
ރަނގަޅު ކޮންޑިޝަންސްގެ ވެހިކަލް. އެއީ އަސްލުގައި ހަމަ އޮމިޓުކުރުމެއް ބޭނުމެއް ނޫން. އެއީ މިހާރު މިސާލަކަށް
ދަންނަވަން، ހަމައެކަނި އަމިއްލަ ބޭނުމަކަށް ނޫން ރާއްޖޭގެ ވެހިކަލް ގެންނަނީކީ އިނގޭތޯ. އެއީ އިންޑަސްޓްރިއަލް
މަސައްކަތްތަކު ގައި ނޫނިއްޔާމު ސަރުކާރުގެ ބޮޑެތި ޕްރޮޖެކްޓުތަކުގައި ވެސް ވެހިކަލް ގެނޭ. އެހެންވީމާ،
މިނިސްޓްރީއަށް މެންޑޭޓުކުރެވިފައި އެބަ އޮތް 5 އަހަރަށްތުރެ ގިނަދުވަސްވެފައި ހުރި ވެހިކަލް ރަޖިސްޓަރީކުރުމުގެ
އުސޫލެއް އެކުލަވަ އިލުން އިނގޭތޯ. އަޅުގަނޑު ދަންނަވާލަފާނަން، އަޅުގަނޑު އައިފަހުން 5 އަހަރުވެފައި ހުރި
ވެހިކަލެއްގައި މިނިސްޓަރުގެ ހައިސިއްޔަތުން ސޮއިކުރި އެންމެ ވެހިކަލެއް ވެސް ނޯންނާނެ މިއަދާ ހަމައަށް އިނގޭތޯ.
އެކަންތައް އަޅުގަނޑު ނުކުރި ކަމަކީ، އެއީ ހަމަ ސީދާ ވަރަށް ޑީޕް އެންޑް ކޮރަޕްޝަނަށް ގޮއްސަ އޮތް ކަމެއް
އިނގޭތޯ. ތި ވިދާޅުވީ ހަމަ ޙަޤީޤަތަށް އެކަން ހިނގާ ގޮތް. ޕްރެކްޓިސްކުރަމުންދިޔަ އުސޫލަކީ އެ ޑޮކިއުމަންޓްސްތައް
ވަކިގޮތަކަށް ސެޓުވެގެން ، މި ކޯޓުނުކުރައްވާތި. ހުރިހާ އެއްޗަކީ އިމުގެ ތެރޭގައި ހިނގާ ކަންތައްތަކެއް ނޫން.
އަޅުގަނޑުގެ ފައިޑިންގ، ޕަރސަނަލް ފައިންޑިންއާއި ކަންހިނގަމުން ގޮއްސަ ހުރިގޮތޭ އަޅުގަނޑު މި ދަންނަވަނީ
އިނގޭތޯ. ބައިވަރު ސެޓަޕެއްގެ ތެރެއިން އަންނާނީ އެކި މީހުންނާ ގުޅިގެން. އައިއްސަ މިނިސްޓްރީ ތެރޭގައި
ގަބޫލުކުރެވިފައި ހުންނަނީ އެ ޑޮކިއުމަންޓްސް ގައި މިނިސްޓަރު ސޮއިކުރެއްވީމަ އެއީ އެހިސާބުން ނިމުނީ ކަމަށް.
އެހެންވެގެން އާންމު ރައްޔިތު މީހާއާ ހިސާބަށް އެ އުސޫލާއި އެ ގަވާއިދު ނޭނގެނީ. އެހެންވީމާ، ޑީޕް ސްޓޭޓެއްގެ
ގޮތުގައި އެކަން ހިނގަމުން ދިޔައީ އެހެންވެގެން އިނގޭތޯ. އެއީ ވަރަށް ދަށް ލެވެލްގައި ހިނގާފައި ހުރި ކަމެއް.
އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑު މިނިސްޓަރެއްގެ ހައިސިއްޔަތުން މިއަދާ ހިސާބަށް އެ އުސޫލުގެ ދަށުން ސޮއިކުރި އެއްވެސް
ޑޮކިއުމަންޓެއް ނޯންނާނެ. އެކަމަކު އަޅުގަނޑު ޝާއިޢުކުރާނަން، ޝާއިޢުއޭ މި ދެންނެވީ ގެޒެޓުކުރާނަން އެކަން ވެސް
ކުރެވޭނެ އުސޫލެއް. އެއީ ވާގޮތަކީ؛ އަޅުގަނޑު ގަބޫލެއްނުކުރަން ޚާއްޞަކޮށް މާލޭގެ ވާހަކަ މި ދެއްކެނީ ސަބަބުތަކެއް
އޮވެގެން އިނގޭތޯ. ދެން މާލޭން ބޭރުގައި މީހުން ވެހިކަލް ގެނެސްގެން ރަޖިސްޓަރީ؛ އެކަމަކު އެކަން އެބަހުރި
އިނގޭތޯ ގަވާއިދުގެ ތެރޭގައި ވަރަށް ތަފުސީލުކޮށް ކަނޑައެޅިފަ. އެ ގަވާއިދުގައި ތަފުސީލުގެ ތެރޭގައި ކަނޑައެޅިފައި
އޮތް ކަންތައްތައް ނުހިނގާ ކަމަށް ވަންޏާމުން، މާލޭން ބޭރުގައި ނުހިނގާ ކަމަށް ވަންޏާމުން އަޅުގަނޑު ހަމަ
އަދިވެސް ؛ މިހާރު ނޯޓުވެސް ކޮށްފިން. އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ އެ ބައި ވެސް ރަނގަޅުކުރާނަން އިނގޭތޯ. ދެން ޝޯޓް
ނޯޓިސްއެއްގެ ވާހަކަ ވިދާޅުވާއިރުގައި ، އަޅުގަނޑަށް އެއަށްވެސް ލަފާކުރެވޭ ގޮތް އަދި މިދަންނަވާލަނީ. ތި ބޭފުޅުން
ވެސް ކޮންޓްރިބިއުޓުކުރޭ. އަސްލުގައި ގަވާއިދު ހުރީ ހަމަ އެލް.އާރު ފޯމުގެ ތެރޭގައި ވެސް ވަރަށް ރަނގަޅަށް ނެރެފަ.
ދެން ވާގޮތަކީ މިނިސްޓަރު ނޫނިއްޔާމު އެ ތިބޭ ބަޔަކު ބޭނުންވީމަ އެއްބައި ދޫކޮށްލަނީ އިނގޭތޯ. ދޫކޮށްލާފައި މިހާރު
ގަރާޖެއް، ހުށަހަޅާފައި ގާނޫނުގެ ދަށުން ގަވާއިދުގައި އެބަ އިނދޭ އެ ގަރާޖު ގެންނަ މީހާގެ، އަޅުގަނޑު މި ދެނީ
13

ގަވާއިދު ކޮމިޓީގެ 2 ވަނަ ބައްދަލުވުން 28 ފެބްރުވަރީ 2024
މިސާލަކަށް އަޅުގަނޑު ގޭގެ ތި ބޭފުޅާ ރަޖިސްޓަރީކުރަން ހުއްދަ ދެނީ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުގެ ކޮންސެންޓު
ނަގަންޖެހޭ. ކޮންސެންޓު ނުނެގީމަ ވާގޮތަކީ ވަގު؛ މިހާރު މިސާލަކަށް މި ދެންނެވީ އަޅުގަނޑު ގޭގައި ދެ ވެހިކަލަށޭ
އޮތީ. އެކަމަކު އަސްލު އެބަ އޮތޭ މިހާރު 28 އެތި ރަޖިސްޓަރީކޮށްލާފަ. އެހެންވީމާ، ވެރިމީހާއަށް ނޭނގި މި
މައްސަލަތައް، މާލޭގެ އެތައް ބައިވަރު ރައްޔިތުންގެ މައްސަލަތައް އެބަހުރި ފުނި ފުންޏަށް ނުހިނގާފަ. ނުހިނގާނެތާ،
މިއީ ހަމަ ޕްލޭން ޕްރޮސެސްއެއްގެ ތެރެއިން އެތައް ބަޔަކު ގުޅިގެން ކުރާ ކަމެއް ވީމަ ނުހިނގާނެތާ. އެހެންވީމާ، މި
މައްސަލަތައް ޙައްލުކުރުމަށް ޓަކައި، ގަވާއިދު ހަމަ ރަނގަޅު، އެ ފޯމުވެސް ރަނގަޅު. ވެރިފަރާތުން ޔަގީންކަން
ދޭންޖެހޭ، ނޫނިއްޔާ ވެރިފަރާތުން ފިންގަރ ޕްރިންޓު ދޭންޖެހޭ މިނިސްޓްރީއަށް. އެހެންވީމާ، މިކަހަލަ ހުރި
ޝޯޓްކަމިންގތައް އެބަހުރި، އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަން. އެކަމަކު އަޅުގަނޑުގެ އުންމީދަކީ، އަޅުގަނޑުގެ ޕްލޭނެއް
އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ ކުރިއަށް އޮތް ހަފުތާ ތެރޭގައި ހަމަ ދިވެހި ރައްޔިތުންނަށް ހުށަހަޅާނަން، މި މައްސަލަތައް
ޙައްލުކުރެވޭނެކަމުގެ ފުރިހަމަ ޔަގީންކަން އަޅުގަނޑަށް އެބަ އޮތް އިނގޭތޯ. އެކަމަކު މީގެ ބޭނުންވަނީ މި ޕްލޭން، މި
މާބޮޑު ޕްލޭނެއް ވެސް ނޫން. ހަމަ 11 ކަމެއް ހިމެނޭ ޕްލޭނެއް އަޅުގަނޑު އިޢުލާންކުރާނަން. މި ޕްލޭނާ އެކީގައި
ދާން، ދައުލަތުގެ ހުރިހާ މުއައްސަސާތަކާ އަދި ރައްޔިތުންގެ ކައިރީގައި މި ޕްރޮމޯޓު، ހެސްކިޔާފައި ޕްރޮމޯޓުކުރަންޖެހޭ
އިނގޭތޯ. ހެސްކިޔާފައި ޕްރޮމޯޓުކޮށްފައި މިކަން ކުރެ ވިއްޖެއްޔާމު އިރާދަކުރެއްވިއްޔާމު އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި ކަންތައް
ހައްލުކުރެވޭނެ. އެއީ އޭގެތެރޭގައި އަޅުގަނޑު މި ކަނޑައަޅާ ކަންތައްތައް އަޅުގަނޑު ދަންނަވައިލާނަން ތި
ބޭފުޅުންނަށް. އޭރުން އެންމެފަހު ސިޓީގެ ޖަވާބު ވެސް ތި ބޭފުޅުންނަށް ލިބިވަޑައިގަތީ. ފުރަތަމަ ކަމަކީ ގާނޫނާއި
ގަވާއިދާ ޚިލާފަށް ރަޖިސްޓަރީވުން ނިމުމަކަށް ގެނައުން އިނގޭތޯ. ހަމަ އެކަމަކީ ހިނގަމުން ދިޔަ ކަމެއް.
އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ މިހާރު އެކަން އޮންނާނީ ނިމުމަކަށް ގެނެވިފަ. ދެވަނަ ކަމަކީ މާލޭ ސަރަހައްދަށް އުކާލެވިފައިވާ
ވެހިކަލްތައް ނައްތާލުން. މާލޭ؛ މިހާރު އެ ޕުރޮގުރާމު ވެސް ހިނގަމުން އެދަނީ. އަޅުގަނޑަށް މިހާރު އެންމެފަހުގެ
މަޢުލޫމާތު ލިބިފައި ހުރިގޮތުން ވެއްޖެއްޔާ ކޮންމެ ހޮނިހިރު ދުވަހަކު އެދަނީ ހަމަ ކުނީގެ ގޮތުގައި އިންޖީނު ނަގާފައި ،
ވެހިކަލް ޑީ-ރަޖިސްޓަރީކޮށްފައި ވެސް އެމީހުންނަށް؛ މާލޭގެ، މާލެއާއި ހުޅުމާލޭ އެކި ސަރަހައްދުތަކަށް ވަރަށް
ބައިވަރު ވެހިކަލްތައް އުކާލާފަ. އެ ނަގާ ނައްތައިލުމުގެ މަސައްކަތް ؛ މިހާރު 180ތޯ؟ 118 މިހާރު މި ދެ ދުވަހުގެ
ތެރޭގައި ނައްތައިލެވިއްޖެ. އެހެންވީމަ، އެކަން ކުރިއަށްދާނެ . އިރާދަކުރެވިއްޔާމުން މާލޭ ސަރަހައްދުގެ ބޭފުޅުންނަށް
ބްރީތިންގ ސްޕޭސްއެއް ލިބޭ ވަރަށް އަޅުގަނޑުމެން ކޮންމެ ހޮނިހިރު ދުވަހަކު އެ ޕުރޮގުރާމު އެބަ ހިންގަން.
އެހެންވީމާ، އެ ކަންތައް އެ އީ ކުރަންޖެހޭ ކަމެއްގެ ގޮތުގައި ؛ ދެން ތިން ވަނަ ކަމަކަށް އަލަށް އިމްޕޯޓުކުރާ
ރަޖިސްޓަރީނުކޮށް މަގުމަތީގައި ބަހައްޓާފައި ހުރި އުޅަނދުތަކަށް މަގުމަތިން ނެގުން. އެއީ ސުންބޯޑުގައި އިނގޭތޯ.
14

ގަވާއިދު ކޮމިޓީގެ 2 ވަނަ ބައްދަލުވުން 28 ފެބްރުވަރީ 2024
މިހާރު ޕޮލިސް ކޮމިޝަނަރ އަޅުގަނޑުމެންގެ އެންމެން ވާހަކަދައްކައިގެން އިޢުލާނެއްކޮށްފައި؛ ކުރިން އަޅުގަނޑު
އާފަލުގެ މިސާލު ނެގީ އެއަށް. އެހެންވީމާ، އެ ވެހިކަލްތައް ވެސް ނަގައިގެން ގެންގޮސް ކޮންމެވެސް އެއްތަނެއްގައި
ބަހައްޓާފައި، މަގުތަކަކީ އަމާން ތަނަކަށް ހަދަން އެ މަސައްކަތް ވެސް އަޅުގަނޑުމެން އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ ކުރިއަށް
އޮތް ރަމަޟާން މަސް އައުމުގެ ކުރިން އެ މަސައްކަތް ފަށާނަން. 4 ވަނަ ކަމަކީ، ވެހިކަލް ލިމިޓުކުރުމާއި އުމުރު
ކަނޑައެޅުމަށް ހެދިފައިވާ ގަވާއިދު އިޞްލާޙުކުރުން. އެ ކަންތައް ވެސް އަޅުގަނޑު މި ދެންނެވީ އޭ.ޖީއަށް ފޮނުވާފައި
އެ ޕްރޮސެސްތައް އެދަނީއޭ. އެއަށްފަހު 5 ވަނަ ކަމަކީ، މާލޭ ސިޓީ ކައުންސިލު މެދުވެރިކޮށް އިނގޭތޯ، މާލޭ ސިޓީ
ކައުންސިލަށް ވެހިކަލް ލިމިޓުކުރުމަށް އުމުރު ކަނޑައެޅުން. މާލޭ ސިޓީ ކައުންސިލުގެ މޭޔަރުގެ މައްޗަށް ގާނޫން
ލާޒިމުކޮށްފައި އޮތް ކަމެއް. އެކަން ވެސް މިހާރު އިޢުލާންކުރަ އްވާފައި އޮތް 6 މަސްދުވަހޭ. 6 މަސްދުވަސް އަޅުގަނޑު
ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި އެ ބޭފުޅާ އަށް ގުނަންފެށޭނީ އަޅުގަނޑު މި ގަވާއިދު؛ އަޅުގަނޑޭ މި ދަންނަވަނީ މިނިސްޓްރީން އެ
ގަވާއިދު ގެޒެޓުކުރާ ހިސާބުން. އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ ކުރިއަށް އޮތް ދެތިން ދުވަސް ތެރޭގައި އެ ގެޒެޓުކުރެވިގެންދާނެ.
ދެން އަދި އޭގެއިތުރަށް އިނގޭތޯ ސޭފް މާލެއެއް، ތި ބޭފުޅުން އިންޓެންޝަނަކީ އަޅުގަނޑުމެން ގަބޫލުކުރަން ސޭފް
މާލެއެއް. އެހެންވީމާ، މާލޭގެ ؛ ހަމަ އެއާއެކީގައި ޓެޕްކުރަންޖެހޭ ޓެކްސީގެ މައްސަލަތަކަށް ވެސް ޙައްލުކުރެވޭނެ
ޕްލޭނެއް އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ އަޅުގަނޑު ނެރޭނަން އެކަން އޭގެތެރޭގައި. ދެން 7 ވަނަ ކަމަކަށް ވެހިކަލް މަދުކުރުމަށް
ޓަކައި ބައިބެކް ޕްލޭނެއް އިނގޭތޯ. މީ މަޖިލީހުގެ އެންމެ ބޮޑު؛ މިއީ އޮސްޓްރޭލި އާ، ސިންގަޕޫރު ފަދަ ތަންތާނގައި؛
މިހާރު އަޅުގަނޑަށް ޒުވާން ކުދިންކޮޅެއް ހަދާފައި އިން ރިސަރޗަކުން އެބަ ދައްކާ މި ޚާއްޞަކޮށް ވެހިކަލް ބޮޑެތި
އަދަދަށް ގެނެސްގެން މާލެއާއި މުޅި ރާއްޖެއަށް ވަރަށް ކުޑަކުޑަ ލާރިކޮޅެއް ދީގެން 100 ރުފިޔާ، 200 ރުފިޔާ ދީގެން
ލޯނެއް އެޅި ގެން މި ކަންތައް ކޮށްފައި ހުރި ވަރަށް ގިނަ ފަރާތްތައް އެ ލޯނު ނުދެއްކިގެން. އެހެންވީމާ، މި
އޮސްޓްރޭލިއާ ، ސިންގަޕޫރު ކަހަލަ ކުރިއަރާފައި ހުރި ޤައުމުތަކުގައި އެބޭފުޅުން މީގެ ދިހަވަރަކަށް ބާރަވަރަކަށް އަހަރު
ކުރިން ހިންގަވާފައި އޮތް ޕްރޮގުރާމަކީ ބައިބެކް ޕުރޮގުރާމު. އެކަންތައް ކުރެވޭނީ ކެރީންގ ކެޕޭސިޓީ
ޑިކްލެއަރކުރުމަށްފަހު އަޅުގަނޑުމެން؛ އަޅުގަނޑު ހުށަހަޅާނަން ކެބިނެޓަށް 500 ވަރަކަށް މިލިއަން ރުފިޔާގެ ބަޖެޓެއް
ޚާއްޞަކޮށް މާލޭ ސަރަހައްދުގަ އި ބައިބެކް ޕުރޮގުރާމަކަށް ކުރިއަށް އޮތް ދެތިން އަހަރަށް. އޭރުން މި ރިސަރޗުން
ދައްކާ ގޮތުގައި % 18 އާއި 22%އާ ދޭތެރޭގައި ބޭފުޅުން ވެހިކަލް އޮން ދަ ސްޕޮޓް ވެލިއުއޭޝަން ހަދާފައި ލާރި ދޭ
ކަމަށް ވަންޏާ ދޫކޮށްލާ. މިހާރު މީގެ ކުރިއަށް މިދެންނެވި ހުރިހާ ކަމެއް ތި ބޭފުޅުންނަށް ކަނޑައެޅީމަ ވާގޮތަކީ،
އިތުރަށް އޮތް ހާލަތު ގޯސްނުވެ ހިފެހެއްޓެނީ. އެކަމަކު މިހާރު އޮތް ހާލަތަކީ ވެސް އަޅުގަނޑުމެންނަށް އުޅެވެން އޮތް
ހާލަތެއް ނޫނެއްނު؟ އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުމެން އެބަޖެހޭ މިހުރި އަދަދުން ކޮންމެވެސް އަދަދެއް ނަގަން. އެ ނެގުމަށް
15

ގަވާއިދު ކޮމިޓީގެ 2 ވަނަ ބައްދަލުވުން 28 ފެބްރުވަރީ 2024
ޓަކައި ބައިބެކް ޕުރޮގުރާމެއް އަޅުގަނޑު އިންޓްރޮޑިއުސްކުރަންވެގެން މި ޕްލޭންކުރަނީ ސަރުކާރުގެ ތެރެއިން. އެކަމެއް
ނުކުރެވޭނެ މިއަހަރަކު. އެއަށް ފައިސާ ބޭނުންވާނެ. އެހެންވީމާ، ފައިސާއާ އި، އެ ކަންތައް ވެސް އިންސްޓިޓިއުޝަނެއް
އުފައްދާފައި ، ނޫނިއްޔާ ސަރުކާރުގެ މުއައްސަސާތަކުން ޑިޕާޓްމަންޓެއް އުފައްދާފައި އޭގެ ތެރެއިން މިއީ ހަމަ
އެގްރީމެންޓެއްގެ ދަށުން ވެހިކަލް ދޫކޮށްލާ ބޭފުޅުންނަށް ދިނީމަ އޭގެތެރޭގައި ؛ އަދި އޭގެ ޑީޓޭލަކަށް ނުދެވޭ.
އޮސްޓްރޭލިއާ ތަންތާނގައި ކަންތައް ކޮށްފައި ހުރި ގޮތަކީ ރީއެކްސްޕޯޓަށް. އެހެންވީމާ، އޭގެން އެއްކަލަ ދައުލަތުގެ
ފައިސާއިން ވެސް ކޮންމެވެސް އަދަދެއް ރިކަވަރކުރެވޭނެ. ނޫނިއްޔާމު އެކަން ނުކުރެވިއްޖެއްޔާމު ހަމަ ކްރަންޗުކޮށްފައި
ބާ ދަނގަޑަށް ނަމަވެސް ދޫކޮށްލަން. އެހިސާބަށް ނަމަވެސް ގެންގޮސްގެން މާލޭ ސަރަހައްދުން ނަންބަރު އޮފް
ވެހިކަލްސް އަދަދަކަށް ރިމޫވްކުރެވިގެންނޭ މި ބްރީތިންގ ނޫނީ ލިވަބަލް ސިޓީއަކަށް މިތަން ހެދޭނީ. އެހެންވީމާ، އެ
ކަންތަކަށް ވެސް އަޅުގަނޑު ހަމަ، އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ މިއަންނަ އަހަރަށް އެކަން ކުރާނަން. ދެން އޮތީ ޕާކިންގ .
ޕާކިންގ އަށް ވެސް ހަމަ މަލްޓި ސްޓޯރީ ބިލްޑިންގތަކެއް އެބަ އަޅަންޖެހޭ. އެ ކަންތައް ރައީސް ހުށަހަޅުއްވާފައި އެބަ
އޮތް. އެހެންވީމާ، އެ ކަންތައް ވެސް މީގެ ތެރޭގައި، މުޅި ޓޯޓަލް ސޮލިއުޝަންސް ތެރޭގައި ހިމެނިގެން ގޮސްގެން
މިއަށް ކޮންމެވެސްވަރެއްގެ ޙަ އްލެއް، ރަނގަޅު ޙައްލުތަކެއް އަންނާނީ. ދެން އިމްޕޯޓު އެކްސްޕޯޓު ގާނޫނުގެ ވާހަކަ
ވިދާޅުވި . އިމްޕޯޓު އެކްސްޕޯޓުގެ ގާނޫނަށް ބަދަލު ގެންނަންޖެހޭ. ބަދަލު ގެންނަންޖެހޭ ގޮތަކީ އެއީ މުދަލެއްގެ ގޮތުގައި
ބަލާތީ. އެހެންނޫނިއްޔާމު ވެހިކަލެއްގެ ގޮތުގައި ބަލަން އެބަޖެހޭ. އެހެންނޫނިއްޔާމު ހަމަ އެބޭފުޅުން އިމްޕޯޓުކޮށްފައި
ރަޖިސްޓަރީނުކުރެވިއްޖެއްޔާމު މާލޭ މަގުމައްޗަށް ދޫކޮށްލާ ތަން ނޫނިއްޔާމު އެހެން ރަށެއްގެ ވެސް މަގުމައްޗަށް
ދޫކޮށްލާ ތަން އަޅުގަނޑުމެންގެ ތަޖުރިބާއަކީ. ދެން އޭގެ އިތުރަށް އަޅުގަނޑުމެން ޓެކްސީ ލައިނާއި އޮޓޯ މޮބައިލް
ޑީލަރސްއަށް ހަދާ ސްކްރެޕް ޔާޑެއް އިނގޭތޯ. މިހާރު ޕޮލިހުންނާ އަޅުގަނޑު ވާހަކަދެއްކިއިރު، ހަމަ މިސާލަކަށް
ސިންގަޕޫރު އޮސްޓްރޭލި އާ ނެގޭ ގޮތަކީ، ސްކްރެޕް ނޫނިއްޔާމު ޓޯކުރުމަކީ ކޮންމެހެނެއް އަބަދު ޕޮލިހުން ކުރަންޖެހޭ
ކަމަކަށް ހަދައިގެން ތިބޭކަށް ނުޖެހޭ. އެހެންވީމާ، އެވެސް ވިޔަފާރީގެ އުސޫލުން އާރް.އެފް.ޕީއަށް ހުޅުވާލައިގެން ހަމަ
ސްކްރެޕް ޔާޑެއް ހިންގާނެ ބަޔަކު މި ޤައުމަށް ހޯދަން މިހާރު ބޭނުންވާ ހާލަތަށް ގޮއްސަ މި އޮތީ. އެހެންވީމާ، އެއަށް
ވެސް ހަމަ ރަނގަޅު ޕްލޭނެއް ހަދާފައި އެއަށް ބޭނުންވާ ބިން؛ އެހެންވީމާ، މި 3 ކަންތަކާ، ޓެކްސީ ލައިނާއި އޮޓޯ
މޮބައިލްސްއާއި ސްކްރެޕް ޔާޑާ، މި ކަންތައްތަކަށް ބިން ހޯދުމަށް ޓަކައި އަޅުގަނޑު މިހާރު ޕޭޕަރެއް ތައްޔާރުކޮށްފައި
އިކޮނޮމިކް ކައުންސިލަށް އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ ކުރިއަށް އޮތް، އެއީ މާލޭ ސަރަހައްދުގެ ބިންތައް ޕްލޭންކުރަމުންދާ
ދުވަސްވަރެއް ވީމަ. އެ ކަންތަކަށް ބިން ހޯދުމަށް އަޅުގަނޑު އެބަ ހުށަހަޅަން. އިރާދަކުރެވިއްޔާ ކުރިއަށް އޮތް
ދިހަވަރަކަށް ދުވަސް ތެރޭގައި އެ ކަންތައް ވެސް ހުށަހަޅާނަން. އެ ސްކްރެޕް ޔާޑަކާއި، ދެން މި ދެންނެވި 11
16

ގަވާއިދު ކޮމިޓީގެ 2 ވަނަ ބައްދަލުވުން 28 ފެބްރުވަރީ 2024
ކަންތައް ހާސިލުކުރަން އެންމެ މުހިންމު ކަމަކީ އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި ހަމަ އެންމެން އެއް އަޑަކުން
ވާހަކަދައްކައިގެން މީތި ޕްރޮމޯޓުކުރުން. އެއީ ރައްޔިތުންގެ ބްލެސިންގ ވެސް ލިބެންޖެހޭ. ރައްޔިތުން މަޖިލީހުގެ
ބްލެސިންގ ވެސް ލިބެންޖެހޭ. ދައުލަތުގެ ހުރިހާ މުއައްސަސާތަކުގެ ބްލެސިންގ ވެސް ލިބޭ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑަށް
ހަމަ މި ވަރަށް ރަނގަޅަށް ފެނޭ އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ ހަމަ ކުރިއަށް އޮތް ތިން ހަތަރު އަހަރެއް ދުވަސްތެރޭގައި މާލޭ
ސިޓީއަކީ ލިވަބަލް ސިޓީއަކަށް ހެދިފައި، ހަމަ ނަންބަރު އޮފް ވެހިކަލް ރެޑިއުސްކުރެވޭނެ ކަމަށް. އެއީ އަޅުގަނޑު ؛
އެހެންވީމާ، މި ތިން ސުވާލުގެ ޖެނެރަލީ ޖަވާބު ދެވިއްޖެ ކަމަށް އަޅުގަނޑު އުންމީދުކުރަނީ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އަޅުގަނޑު ދެން ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ ކުޅުދުއްފުށި އުތުރު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޔާސިރު ޢަބްދުއްލަޠީފަށް.
ކުޅުދުއްފުށި އުތުރު ދާއިރާގެ މެންބަރު ޔާސިރު ޢަބްދުއްލަޠީފް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޗެއަރ. ވަރަށް ބޮޑަށް މަރުޙަބާ މިނިސްޓަރ. މިނިސްޓަރގެ ވާހަކަފުޅުން އަޅުގަނޑަށް ވަރަށް ބޮޑަށް ހަމަ
ފާހަގަކުރެވިއްޖެ މަސައްކަތު ގައި ބަހައްޓަވާ އެންތޫޒިއޭ ޒަމް އިނގޭތޯ. އަޅުގަނޑު ހަމަ ޝުކުރުއަދާކުރަން ތި ކުރައްވާ
މަސައްކަތްތަކަށް. އެއް ކަމަކަށް އަޅުގަނޑުމެން މި ޑެލިބަރޭޓުކުރަނީ ރަޖިސްޓްރޭޝަން ޕްރޮސެސްއާއި، ތި
ވިދާޅުވިހެން ދެން މިހާރުގެ ވެހިކަލް އަދަދުތައް އިތުރުވުން. އެއާއެކީގައި ތަރޑް ޕާޓީ އިންޝުއަރެންސް ވާހަކަ. ދެން
އަޅުގަނޑު އެއަށް އެޑްކޮށްލަން މި ވިސްނަނީ މި ކަންތައްތަކުގެ ތެރޭގައި ކޮރަޕްޝަންގެ މިންވަރު. އެއީ ދައުލަތުގެ
ހަމަ ވިސްނާއިރުގައި އެގޮތަށް ވާހަކަދައްކާ. ފާހަގަކޮށްދެއްވައިފި 2011 ވަނަ އަހަރުގައި ގަރާޖު ސިޓީ
ރަޖިސްޓަރީކުރުމާއި، ގަރާޖު ސިޓީ ދިނުން ސިޓީ ކައުންސިލަށް ބަދަލުވި ވާހަކަ ދެއްތޯ؟ 2021 ގައި. 2021 ގައި.
ދެން މި ދިޔަ މުއްދަތުގެ ތެރޭގައި ގާނޫނެއް ޙަޤީޤަތުގައި ނެތިގެން ނޫން ކަމަށް ވެހިކަލްތައް މިހާ ބޮޑަށް އިތުރުވެގެން
ގޮއްސަ މި ވަނީ. އެހެންނަމަވެސް، ބަލަންޖެހޭ މިންވަރަށް އަޅުގަނޑުމެންގެ އެކި މުއައްސަސާތަކުން ނުބެލިގެން
ކަމަށް. ސަރުކާރުގެ އެކި މުއައްސަސާތަކުން. ދެން މިހާރު ތި ބޭފުޅުން ޑަބަލް ލޭޔަރއެއްގެ ގޮތުގައި މިނިސްޓްރީން
ސީދާ ފިޒިކަލީ އެބަ ބަލާ ކަމަށް. އެހެންވެގެން ކުޑަކުޑަ، ޓޫ ތްރީ ޑޭސް އެބަ އި އައިސްދާނެ ކަމަށް. އަޅުގަނޑު
ހިތަށްއަރަނީ މިހާރު ކިހިނެއްތޯ ދެން މިނިސްޓްރީން ކުރިން ޢަމަލުކުރަމުން އައި ގޮތަށް، ސިޓީ ކައުންސިލުން މިހާރު
ކީއްތޯ ކުރަނީ އެއް ކަމަކަށް. އަޅުގަނޑު ހަމަ އަހާލަން ބޭނުން އެއް ކަމަކަށް.
17

ގަވާއިދު ކޮމިޓީގެ 2 ވަނަ ބައްދަލުވުން 28 ފެބްރުވަރީ 2024
މިނިސްޓަރ އޮފް ޓްރާންސްޕޯޓް އެންޑް ސިވިލް އޭވިއޭޝަން މުޙައްމަދު އަމީން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ސިޓީ ކައުންސިލު އިނގޭތޯ. ސިޓީ ކައުންސިލުން މި ކުރާ ކަމަކީ، ގަރާޖެއްގެ ގޮތުގައި ފަރާތްތައް ތަންތަން
ރަޖިސްޓަރީކުރަން ކަނޑައެޅީމަ އެ ތަންތާނގައި ސިޓީ ކައުންސިލު ކަނޑައަޅުއްވާފައި އޮންނަ މިންގަނޑު ތެރޭގައި
ގަރާޖު ރަޖިސްޓަރީކޮށްދެނީ އިނގޭތޯ. ރަޖިސްޓަރީކޮށްދިނީމަ އެ ބޭފުޅުންނަށް އެ ވެރިފަރާތްތަކަށް ސިޓީތަކެއް ވެސް
ލިބޭނެ. އެހެންވީމާ، މިކަން ހިނގާފައި މި އޮންނަ ގޮތަކީ، 2021 ވަނަ އަހަރު މި މެންޑޭޓު ސިޓީ ކައުންސިލަށް
ގެންދިޔައީ. އެހެންވީމާ، ސިޓީ ކައުންސިލުން ކޮންމެ ގަރާޖަކަށް ސިޓީ ދޫކުރީމަ، ދެން ތި ބޭފުޅުންނަށް
އިވިވަޑައިގަންނަވާފައި އޮންނާނީ މާލޭގައި އުޅުއްވާ ބޭފުޅުން ވީމަ ވެހިކަލް ރަޖިސްޓަރީކުރަން ސިޓީ ހޯދައި ގެންދަންޖެހޭ
އުސޫލު، މީހުން އާންމުކޮށް ޢަމަލުކުރާ ގޮތް. ހަމަ ފައިސާގެ އަދަދުން އެ ސިޓީއެއް ހޯދަނީ އިނގޭތޯ. އެކަމަކު،
އަޅުގަނޑު މި ދެންނެވީ ގާނޫނީ ޒިންމާއެއް ރަޖިސްޓްރޭޝަން ޕްރޮސެސްގައި މިނިސްޓްރީ އޮފް ޓްރާންސްޕޯޓް އެންޑް
ސިވިލް އޭވިއޭޝަނަކަށް ބަރިއްޔައެއްނުވޭ ސިޓީ ކައުންސިލުން ދޭ ސިޓީއަކަށް ބިނާކޮށްފައި އެ ގަރާޖުތޯ ބަލާކަށެއް.
ހިނގާ ޕްރޮސެސްއަކީ ސިޓީ ކައުންސިލުން ސިޓީއެއް އެ ޑޮކިއުމަންޓްސް، ރަޖިސްޓްރޭޝަން ޕްރޮސެސްއަށް
ހުށަހަޅަން އޮންނަ ޑޮކިއުމަންޓްސް ތެރޭގައި ސިޓީ ކައުންސިލުން ދީފައި އޮންނަ ގަރާޖު ސިޓީއެއް ދިނީމަ
މިނިސްޓްރީން ރަޖިސްޓަރީކޮށްދެނީ. ރަޖިސްޓަރީކޮށްދޭން އަޅުގަނޑު މި ދެންނެވީ ކުރާ ކަމަކީ ހަމައެކަނި އެއީ
ރަނގަޅު ސިޓީއެއްތޯ ބަލައިލަންވެގެން ސިޓީ ކައުންސިލުގައި އިންނަ ރިފަރެންސް ނަންބަރެއް އީ-މެއިލުން މި އަހަނީ
މިނިސްޓްރީ އޮފް ޓްރާންސްޕޯޓް އެންޑް ސިވިލް އޭވިއޭޝަން ސިޓީ ކައުންސިލު ގައި، އޭ މިއީ ރަނގަޅު ؛ ވާހަކައަކީ
ވަޓް އެ ވަރ ދަ ލެންގުއޭޖު އިޓް އިޒް. މި އައްސަވަނީ މި ރަނގަޅުހޭ. ބުނީމަ އެކޮޅުން އާއެނކޭ ބުނީމަ މިކޮޅުން
ރަޖިސްޓަރީކޮށްދެނީ. އެކަމަކު، އޭގެ އެންޑް ރިޒަލްޓޭ މާލޭ ސަރަހައްދުގައި މިއޮތީ ފެންނަން މިއަދު. ގާނޫނުގައި ބުނާ
ގޮތަށް ގަރާޖު އޮވެގެން ރަޖިސްޓަރީކުރާނަމަ މި ހާލަތެއްގައެއްނޫނޭ މާލެ އޮންނާނީ. އެހެންވީމާ، އެ ކަންތައް
އެންޝުއަރކުރަންވެގެން، އަޅުގަނޑުމެން އަދިވެސް ސިޓީ ކައުންސިލުގެ މެންޑޭޓުން އެއްވެސް ކަމެއް ނުނަގާ.
އެކަމަކު، ގާނޫނުން މިނިސްޓްރީ އޮފް ޓްރާންސްޕޯޓަށް ލާޒިމުކުރާ ކަންތައްތަކަށް އެއީ ޔަގީންކުރުމަށް ޓަކައި އިތުރު
ލޭޔަރެއް އަޅުގަނޑު މިހާރު މި ލީ. އެއީ ފިޒިކަލީ އެ ގަރާޖެއް އޮތްތޯ. ނެތިއްޔާމު އެ ބޭފުޅުން މި އަންގަނީ؛ ދެ
ޕްރޮސެސްއެއް އަދި މިހާތަނަށް މި ގެންދަނީ. އެކައްޗަކީ އެޕްލިކަންޓަށް މި އަންގަނީ ނެތޭ. އަޅުގަނޑު މީގެ ޑީޕް
ވާހަކަތައް ތި ބޭފުޅުންނަށް ކިޔައިދީފިއްޔާ ތި ބޭފުޅުން ކޮސްވާނެ. މިގޮތަށް އުސޫލުތައް ބަދަލުކޮށްލީމަ ތްރެޓްންކޮށް؛
މިއީ ގާތްގަނޑަކަށް މާ ބޮޑު ކޮމިއުނިޓީއެއް ވެސް ނޫން އިނގޭތޯ. ގަވާއިދާ ޚިލާފަށް އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި
ވެހިކަލް ވަގަށް ރަޖިސްޓަރީކޮށްދިނުމާ މި ކަންތައް މި އުޅެނީ ހަމަ ގާތްގަނޑަކަށް 100 ވަރަކަށް ފަރާތް. މާލޭގައި
18

ގަވާއިދު ކޮމިޓީގެ 2 ވަނަ ބައްދަލުވުން 28 ފެބްރުވަރީ 2024
ހަމަ މަދު ގަރާޖެއްގެ ތެރޭގައި ހިމެނިގެން ގޮސް ގުރޫޕުތަކެއް. އެހެންވީމާ، އެ މީހުން އަޅުގަނޑުމެންގެ މިހާރު،
ބައެއް ސްޓާފުން އަޅުގަނޑު ބަދަލުކޮށް އެ ކަންތައް ކުރީމަ ތްރެޓްނިންގ އެބަހުރި ހަމަ ރެކޯޑުކުރެވިފަ. އެހެންވީމާ،
އަޅުގަނޑުމެން އެންމެން ޖެހޭނެ އެކީގައި މިއާ އެކީގައި ހިފަހައްޓާލަން. މިހާރު ރައްޔިތުންނަށް ގިނަ މީހުންނަށް
އެބައެނގޭ ވަގު ސިޓީ ގަނެގެން ހުށަހެޅީމަ ރަޖިސްޓަރީ ނުވާނެކަން. އެއީ ގާނޫނުން ކަނޑައަޅާފަ އި އެބަ އޮތް ސީދާ
ހަމަ ވަކި ހަމަތަކެއް. އެ ހަމަތަކަށް ފެއްތީމަ އެ ވަގުތުކޮޅު މިހާރު މި ނަގަނީ މި ފްރަސްޓްރޭޝަން އުޅޭ މީހުން. އެ
ފްރަސްޓްރޭޝަން އުޅޭނީ ވަރަށް މަދު ބައެއްގެ. އެއީ މި ކަންތައް އުސޫލުން ބޭރުން ކުރަން އުޅޭ މީހުން. އަޅުގަނޑު
ގަބޫލެއް ނުކުރަން ހަމަ އެންމެ ގޮތަކަށް ވެސް ރަޖިސްޓްރޭޝަން ޕްރޮސެސްއަށް އެއްވެސް އުނދަގުލެއް އައި ކަމެއް.
އަޅުގަނޑުމެން އެ އޮތީ އިޢުލާނެއްކޮށްފަ. ރަޖިސްޓަރީ؛ މިސާލަކަށް ދަންނަވާ ނަމަ، އިއްޔެ ހުށަހެޅުއްވި ބޭފުޅަކު
ރަޖިސްޓްރޭޝަނަށް އިނގޭތޯ. ހުށަހެޅުއްވީމަ އަޅުގަނޑު މިއަދު ބަލައިލިއިރުގައި ރަޖިސްޓަރީވެގެން މިއަދު 2 ޖަހާއިރު
ސެޓްފިކެޓް އެބަ ދޭ. އެއީ އޭނަގެ ފިޒިކަލީ ގަރާޖު އެބަ އޮތް. އަޅުގަނޑުމެންގެ ރަޖިސްޓްރޭޝަން ޕްރޮސެސްގައި މި
ދާ މީހުން އެ ފިޒިކަލީ އެ ތަން އޮތްތޯ ބަލަން ވެގެން ޗެކްކުރަން. އެ މީހުން ފިންގަރ ޕްރިންޓު ޖަހާފައި އައިމަ އެ
ލޭޔަރއަށް، މިހާރު އުނދަގޫވެގެން ތި އުޅެނީ އެޑިޝަނަލް ލޭޔަރއެއް ލީމަ. ދެން ސިޓީ ކައުންސިލުން އެ ގޯސްކޮށް
ފޮނުވާ ހުރިހާ އެއްޗަކީ އަޅުގަނޑުގެ އަދި މި ފޮރެންސިކް އެނަލިސިސުން ދައްކާ، ނޫނީ ޕޮލިހުންނާއި މީގެއިން ދައްކާ
އެއްޗަކީ ބެޗް ބެޗަށް ސިޓީ ކައުންސިލުން ނެރެފައި ހުރީ ގަރާޖު އިނގޭތޯ. ނެރެފައި ދެން މި މީހުން ވިއްކަނީ،
ވިއްކަނީ، ވިއްކަނީ ، ވިއްކަނީ، ވިއްކަނީ. މިއީ މިކަން ހިނގަމުންދިޔަ ގޮތަކީ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުމެން އެންމެން
އެކީގައި މި ކަންތަކަށް އަސްލުގައި އަކުރަށް ފިއްޔަށް ނުބަލާ މީގައި ރިއަލް އެންޑަށް ބަލައިގެން
މަސައްކަތްކުރައްވައިފިއްޔާމު މާލެއަކީ ސޭފް ތަނަކަށް އަޅުގަނޑު ހަދާނަން. އެ ޔަގީންކަން މި އަރުވަނީ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްވުން:
ޝުކުރިއްޔާ މިނިސްޓަރ. އާނ ކުރިއަށް ގެންދަވާ!
ކުޅުދުއްފުށި އުތުރު ދާއިރާގެ މެންބަރު ޔާސިރު ޢަބްދުއްލަޠީފް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ހުރިހާ ސުވާލެއް އެކީގައި ކުރަންވީތޯ؟ އަޅުގަނޑަށް ތަންކޮޅެއް އުނދަގޫވާނެ އޭރަށް. ވަންބައިވަން އަޅުގަނޑުމެން
ޑެލިބަރޭޓުކޮށްލިއްޔާ ކަންނޭނގެ ދެއްތޯ ރަނގަޅުވާނީ؟
19

ގަވާއިދު ކޮމިޓީގެ 2 ވަނަ ބައްދަލުވުން 28 ފެބްރުވަރީ 2024
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! އާދެ!
ކުޅުދުއްފުށި އުތުރު ދާއިރާގެ މެންބަރު ޔާސިރު ޢަބްދުއްލަޠީފް ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! މިނިސްޓަރ ފާހަގަކޮށްދެއްވައިފި ގާތްގަނޑަކަށް އެ ޕީރިއަޑު ގެ ތެރޭގައި % 90؛ މިހާރު ކުރީގެ މި ޢަމަލުކުރެވޭ
ގޮތަކީ، މިނިސްޓްރީން މި މެންޑޭޓް ބަދަލުކުރީ 2021 ވަނަ އަހަރުގެ ސިޓީ ކައުންސިލްގެ މައްޗަށް ގަރާޖު ސިޓީ
ރަޖިސްޓަރީކުރުމާއި އެ ސިޓީ ދިނުމަށް. ދެން އޭރުގައި އެ ސިޓީ ހިފައިގެން އައިއްސަ މިނިސްޓްރީއަށް ދިނީމަ
ހަމައެކަނި މި ވެރިފައި ކުރާ ގޮތަކީ މެއިލްއެއް ތްރޫކޮށް މިއީ ރަނގަޅު ސިޓީއެއްތޯ އަހައި ލުމޭ ދެއްތޯ؟ މިހާރު އޭގެ
ބަދަލުގައި ތި ބޭފުޅުން އެބަ ހަމަ ފިޒިކަލީ ގޮސް ބަލަ އި، މި ހުރިހާ ކަމެއް އެބަ ވެރިފައިކޮށް ޔަގީންކުރަމޭ. އެއީތާ
ދެއްތޯ، އެކަން އެގޮތަށް އަޅުގަނޑަށް ގަބޫލުކުރެވެނީ. ދެން މި ދިޔަ މުއްދަތުގެ ތެރޭގައި ވެހިކަލްތައް އިތުރުވެގެންދިޔަ
މިންވަރު އަޅުގަނޑުމެން އެންމެންނަށް ވެސް އެބަ އެނގޭ. ފާހަގަކޮށްދެއްވައިފި 90% އޮފް ދިސް ހަމަ މިއީ ހަމަ
ސްކޭމްއޭ ޙަޤީޤަތުގައި ދަންނަވާ ކަމަށް ވަންޏާމުން ދެއްތޯ؟
މިނިސްޓަރ އޮފް ޓްރާންސްޕޯޓް އެންޑް ސިވިލް އޭވިއޭޝަން މުޙައްމަދު އަމީން ވާހަކަދެއްކެވުން:
99%އޭ ވިދާޅުވޭ. އަޅުގަނޑު ؛ އެ ވަރަށް ގެންދިޔަ ޔަސް އަޅުގަނޑުގެ ހަމަ ޖެހިލުމެއް ނެތް އިނގޭތޯ. 99
ޕަރސެންޓަކީ ސްކޭމޭ ބުނަން ވެސް ކެރޭނެ އަޅުގަނޑަށް.
ކުޅުދުއްފުށި އުތުރު ދާއިރާގެ މެންބަރު ޔާސިރު ޢަބްދުއްލަޠީފް ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! 99 ޕަރސެންޓަކީ ހަމަ ސްކޭމްއޭ. ދެން އަޅުގަނޑު ހަމަ ޝުކުރުއަދާކުރަން މިހާރު ތި ކުރައްވާ
މަސައްކަތްތަކަށް. ދެވަނަ ކަމަކަށް ޖެހިލާއިރުގައި އެމް.ޕީ ނާޒިލް ވެސް ފާހަގަކުރައްވައިފި، އެއްވެސް ވަރަކަށް
ބެލިފައި އެބަހުރިތޯ މި ދިޔަ މި މުއްދަތުގެ ތެރޭގައި މިހާ ބޮޑަށް މިކަންތައް ދިޔައިރުގައި ކޮން ފަރާތްތަކަކުންތޯ
މިތާނގައި މި އަދި ގޯސްކޮށް ޢަމަލުކުރެވިފައި މި ހުރީ؟ ދެން މިހާރު ސްޓަޑީއެއް ހައްދަވާ ވާހަކަ ވެސް
ވިދާޅުވެދެއްވައިފި. މިހާރަށް އެއްވެސް ، މިހާހިސާބަށް އެއްވެސް ވަރަކަށް ފާހަގަކުރެވިފައި އެބަހުރިތޯ ކޮންތާކުންތޯ މި
އިޝޫސް ދިމާވަނީ؟ މިނިސްޓްރީ ތެރެއިންތޯ؟ ނޫނީ ވިއްޔާމު ކައުންސިލްގެ ތެރެއިންތޯ މި މައްސަލަ ބޮޑަށް
؟
ދިމާވެފައި ހުރީ
20

ގަވާއިދު ކޮމިޓީގެ 2 ވަނަ ބައްދަލުވުން 28 ފެބްރުވަރީ 2024
މިނިސްޓަރ އޮފް ޓްރާންސްޕޯޓް އެންޑް ސިވިލް އޭވިއޭޝަން މުޙައްމަދު އަމީން ވާހަކަދެއްކެވުން:
މިއީ ކޯޑިނޭޓެޑް އިނގޭތޯ. އަޅުގަނޑު މިހާތަނަށް؛ އެހެންވެގެން އަޅުގަނޑު މި ފޮރެންސިކް އިންވެސްޓިގޭޝަނަކާއި
ކޮމްޕްރެހެންސިވް އޮޑިޓެއް ހަދަން ޖެހުނީ ވެސް. މިއީ ހަމަ އެއް ފަރާތަކުން ވެސް؛ މެއިންލީ އަޅުގަނޑު މީގައި
ބްލޭމް، ވާހަކައަކީ ގާނޫނީ ހަމައަކުން ނޫން ޖެނެރަލް ސްޓޭޓްމަންޓެއްގައި އިންސާނެއްގެ ހައިސިއްޔަތުން
ދަންނަވަންޏާމު އަޅުގަނޑު މީގައި ބޮޑުބައި މިނިސްޓްރީ އޮފް ޓްރާންސްޕޯޓުން ސިވިލް އޭވިއޭޝަނުގެ ތެރެއަށް
ގެންދާނީ. އެއީ ސިވިލް އޭވިއޭޝަނަށް ގާނޫނީ ޒިންމާއެއް އަދި ބަރިއްޔައެއް ނުވޭ އެއްގޮތަކަށް ވެސް ސިޓީ
ކައުންސިލުގެ ތެރެއަށް، ސިޓީ ކައުންސިލަށް އޭގެ ބައެއް ގަރާޖު ރަޖިސްޓަރީކުރުމާއި އެ ފިޒިކަލީ އެ ކަންތައް
ކުރުމުގެ މެންޑޭޓު ދޫކޮށްލި ކަމުގައި ވިޔަސް އިނގޭތޯ. ގާނޫނުގެ މިނިސްޓްރީއަށް އޮތް ޒިންމާއަކުންނެއް ބަރި އްޔައެއް
ނުވޭ. އެހެންވީމާ، އެ ކަންތައް ރަނގަޅަށް ކުރެވުނު ނަމައެއް މި ހާލަތަކު ނޫން އޮންނަނީ. ދެން އަނެއްކާ ހަމަ
ރަޖިސްޓްރޭޝަން ފޯމުގައި؛ އަދި ވާހަކަދެއްކިއިރު މީގައި ވަރަށް މުހިންމު ކަމެއް އާދެ! ރަޖިސްޓްރޭޝަން ގަރާޖުގެ
އިތުރަށް މާލޭގެ ގެދޮރު ހުރި ރައްޔިތުންނަށް މީގެން ލިބިފައި، ވަރަށް ގިނަ މީހުންނަށް ލިބިފައި ހުރި ގެއްލުމުގެ
ވާހަކަ؛ މި ނޭނގެ އަދި ކިހިނެއް ކަމެއް ސޯލްވްކުރާނީ. މިހާރު މިސާލަކަށް އަޅުގަނޑު ޕަރސަނަލީ އަޅުގަނޑު ގޭގައި
ގަރާޖެއް ހަދާފައި އަޅުގަނޑު ބޭނުންވީ އެއް ވެހިކަލް، އެކަމަކު ދެ ގަރާޖުގައި ، ދެ ކެޕޭސިޓީ އަޅުގަނޑު ފަހުން
ކޮންމެވެސް އެއްޗެއް ރަޖިސްޓަ ރީކުރަން. ދެން އެ ބޭފުޅުން ހުށަހަޅާއިރުގައި އެ ތާނގައި އެބަހުރި މިހާރު 30 ވެހިކަލް
40 ވެހިކަލް ވެރިފަރާތަކަށް ނޭނގި ރަޖިސްޓަރީކޮށްލާފަ. މިއީ ވެސް އަދި ޙައްލުކުރަންޖެހޭ ބޮޑު މައްސަލައެއް
އިނގޭތޯ. އެހެންވީމާ، އެ ބޭފުޅުންނަކަށް ނެތް އެ މީހާގެ؛ ބައިވަރު މައްސަލަ އަޅުގަނޑު އައިމަ އަޅުގަނޑާ ހިސާބަށް
މިހާރު އެބަ ހުރި ހުށަހަޅާފަ. އެހެންވީމާ، މިއީ ވެސް ހަމަ ވަކިން ޓެކްލްކުރަންޖެހޭ މައްސަލައެއް. މި މާލޭގައި ގެދޮރު
ހުރި މީހުން ގަރާޖު ރަޖިސްޓަރީ މި ކުރީ ދެ ވަހިކަލަށް ތިން ވެހިކަލަށް އިނގޭތޯ ، ހަމަ އެ ސްޕޭސް ބާއްވައިގެން.
އެކަމަކު މިހާރު އެ ބޭފުޅުންނަށް ނޭނގި އެތާނގައި 30 ވެހިކަލް ރަޖިސްޓަރީވެފައި އެބަ ހުރި. އެހެންވީމާ، އެ
ބޭފުޅުން، އެ ރަޖިސްޓަރީކުރަން ހުށަހަޅާއިރުގައި ރަޖިސްޓަ ރީ ވެސް ކުރެވޭނެ ގޮތެއް ނެތް. އެހެންވީމާ، މިކަހަލަ
ބައިވަރު ؛ މިއީ އެހާ ގިނަ ބައެއް އިންވޯލްވްވެގެން ކޮށްފައި އޮތް ކަމެއް ކަމަށް އަޅުގަނޑު ޕަރސަނަލީ ގަބޫލެއް
ނުކުރަން. މިއީ ހަމަ މި ވަރަށް މަދު އަދަދެއްގެ ބައެއްގެ ހަމަ ކޯޑިނޭޓެޑް ޕްލޭނެއްގެ ދަށުން ހިނގަމުން ގޮއްސަ ހުރި
ކަންތައްތައް މިއީ އިނގޭތޯ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑު ވަރަށް ތި ބޭފުޅުން ކައިރީގައި އެދެން މަޖިލީސް މެންބަރުންގެ
އަރިހަށް އަންނާނެ. އަޅުގަނޑާ ހިސާބަށް ވެސް އާދޭ. އަޅުގަނޑުގެ މިނިސްޓަރުން ވެސް އާދޭ، ވަރަށް ގިނަ
21

ގަވާއިދު ކޮމިޓީގެ 2 ވަނަ ބައްދަލުވުން 28 ފެބްރުވަރީ 2024
ފަރާތްތަކުން އާދޭ އުނދަގޫވެގެން އުޅޭ ވާހަކަ. އެއްގޮތަކަށް ވެސް އުނދަގުލެއް މީގައި ނުވޭ. ހަމަ ގާނޫނުގައިވާ
ގޮތަށް ރަޖިސްޓްރޭޝަންގެ ޕްރޮސެސްއަކަށް އަޅުގަނޑު އެއްވެސް ހުއްޓުމެއް ނުގެންނަން. އެ ކަންތައް
ކޮށްދެންވެސްމެ. އެކަމަކު ވަގުކޮށް މި ކުރަންކުރާ ކުރުން ހުއްޓުމަކަށް މިހާރު އައިސް އެ އޮތީ. އާދެ!
ކުޅުދުއްފުށި އުތުރު ދާއިރާގެ މެންބަރު ޔާސިރު ޢަބްދުއްލަޠީފް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ މިނިސްޓަރ. އާދެ! އަޅުގަނޑު މިހާހިސާބުން އެ ޕްރޮސެސިންގ ދާނަން ވަގުތު ނެތީމައާ އެކީގައި ތަރޑް
ޕާޓީން އިންޝުއަރެންސްއަށް. ކިހިނެއްތޯ އެކަމާ ދެކިލައްވާނީ ؟ މިކަން އެނގިލައްވާނެ މިއީ ގާނޫނަކުން މަތިކޮށްފައި
އޮތް ކަމެއް. ރައްޔިތުންގެ ވަރަށް ބޮޑު ކޮންސަރނެއް ކުރިން ވެސް، މި ދިޔަ މަޖިލިސް ތެރޭގައި ވެސް ފުދޭވަރަކަށް
ބޮޑަށް ހަމަ ޑެލިބަރޭޓުކުރެވުނު މި ކަމަށް އަޅުގަނޑަށް އެނގިފައި އޮތްގޮތުގައި. ކިހިނެއްތޯ މިކަމާ ބެހޭ ގޮތުން،
ކަންބޮޑުވުންތަކާ ބެހޭ ގޮތުން؟ ކިހިނެއްތޯ ތި ބޭފުޅުން މިކަމާ ދޭތެރޭގައި ދެކިލައްވަނީ؟ މިއަދު ވެސް އަޅުގަނޑު އައި
ޓެކްސީގައި ވާހަކަދައްކާލިއިރު އެ ބޭފުޅުން ނުދެކޭ މިއިކީއެއް ރަނގަޅު ކަމެއް ގޮތުގައެއް. ގާނޫނަކުން ލާޒިމުކޮށްފައި
އެއްވެސް ވަރަކަށް ބަދަލެއް ނުލިބޭ ކަމެއްގެ ގޮތުގައި އެ ބޭފުޅުން ފާހަގަކުރަނީ. އެހެންވީމާ، ކުރިން އަޅުގަނޑަށް މި
ބައިވެރިވެފައި ހުރި ޑިސްކަޝަންތަކުން ފާހަގަވީ ރާއްޖެއިން ބައިވެރިވެފައި ހުރިކަން ވެސް އެނގެން އެބަހުއްޓޭ. މިއީ
ފޯރ ސަރޓެއިން ރީޒަންސްއޭ އަޅުގަނޑުމެން މިކަން މި ކުރަނީ. އެކަމަކު ރައްޔިތުންގެ އެންމެ ބޮޑު
ޝަކުވާއަކަށްވަނީ މިކަމުން އެބަ ފައިދާވޭތޯއޭ؟ އަޅުގަނޑުގެ ސުވާލަކީ އެއްވެސް ވަރަކަށް އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެބަ
ހުރިތޯ ބެލިފައި ތަރޑް ޕާޓީ އިންޝުއަރެންސުން ކްލެއިމްކޮށްގެން، އެ ވާހަކައަކީ އެ ޖާގަ ލިބިފައި ހުރި ފަރާތްތަކެއް
އެބަ ތިބިތޯ؟ ކިހާ ވަރަކަށްތޯ މި ލިބެނީ؟ މި ކަންތައް މި ދަނީ ރަނގަޅަށްތޯ އެބަ ބެލޭތޯ؟ ނޫނީވިއްޔާމު މިކަމާ
ދޭތެރޭގައި މިނިސްޓަރ ދެކިލައްވަނީ ކިހިނެއްތޯ؟ ކުރުކޮށް ވީހާވެސް އިނގޭތޯ މިނިސްޓަރ.
މިނިސްޓަރ އޮފް ޓްރާންސްޕޯޓް އެންޑް ސިވިލް އޭވިއޭޝަން މުޙައްމަދު އަމީން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އަޅުގަނޑު ތި ކަމުގައި ވެސް ދެކެނީ ހަމަ އޭގެ ވެސް ހަމަ ގޯސްތަކެއް ހުރެއޭ މިހާރު އިނގޭތޯ. އެއީ މިހާރު
ދައުލަތުގައި އެބަ އޮތް، ހަމަ ދައުލަތުގެ އެންމެ ބޮޑު ހިއްސާ އޮންނަ މިސާލަކަށް އެލައިޑްކަހަލަ ފަރާތްތަކެއް ވެސް
އިންޝުއަރެންސް ކުންފުނިތައް ދެން. މިހާރު މި ޖެނެރަލީ އަޅުގަނޑު ބެލިބެލުމުގައި ، އިންޝުއަރެންސް ސްޓިކަރއެއް
ޖަހަނީ. ޕޮލިހުން މި ބައްލަވަނީ މި ސްޓިކަރ އިންތޯ، ސްޓިކަރ ޖަހައިގެން؛ އެ ވެސް ހަމަ އަސްލު
އިންޝުއަރެންސް ޕޮލިސީގެ ދަށަކުން ނޫން ހިނގާފައި އޮތީކީ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑު މި އިންޝުއަރަރގެ ގޮތުގައި
22

ގަވާއިދު ކޮމިޓީގެ 2 ވަނަ ބައްދަލުވުން 28 ފެބްރުވަރީ 2024
ރާއްޖޭގައި ރަޖިސްޓަރީވެފައި ތިބި ފަރާތްތައް ހަމަ ޚާއްޞަކޮށް އަދި އެލައިޑް ލީޑުކޮށްގެން އަޅުގަނޑު އެބަ ގެންނަން،
އިއްޔެ ދަންނަވާފައި އޮންނާނެ އެ ބޭފުޅުންނަށް މި ކަންތަކަށް ޙައްލެއް ހޯދަން ކުރެވޭނެ ކަންތަކެއް. އެހެންވީމާ،
މިހާރު ހުރި ގަވާއިދު ސްޓްރިންޖެންޓު، އެ ގާނޫނުގެ ދަށުން ހަދާފައި ހުރި ގަވާއިދު ސްޓްރިންޖެންޓުކޮށްފައި އެއަށް
ބަދަލުތަކެއް ގެންނަންޖެހޭ. އެ ބަދަލުތައް ގެނެއްސަ ހަމަ ތަރޑް ޕާޓީ އިންޝުއަރެންސް ރަނގަޅަށް ކުރެވިގެން
ނޫނިއްޔާމު؛ އަޅުގަނޑަށް ފާހަގަކުރެވުނު އެއްޗަކީ މިހާރު އޮތް އުސޫލުގެ ތެރެއިން އެއްވެސް ވެހިކަލެއް މި
އޯނަރޝިޕް ބަދަލުކުރަން، ނޫނިއްޔާމު އެހެން ޚިދުމަތެއް ނޫނިއްޔާމު ޒޯނު ބަދަލުކުރަން ވެއްޖެއްޔާމުން މި
މިނިސްޓްރީގައި އޮތް ގަވާއިދުގެ ތެރޭގައި އިންޝުއަރެންސް ގެންނަންޖެހޭ އިނގޭތޯ. އެކަމަކު އަލަށް ވެހިކަލެއް
ރަޖިސްޓަރީކުރާއިރުގައި އިންޝުއަރެންސެއް ގެންނަ ؛ އެއީ އޭގެ މީގައި ޓެކްނިކަލިޓީ ޖެހޭ މައްސަލައަކީ ވެހިކަލެއް
ރަޖިސްޓަރީނުކޮށް އޮ އްވާ މި އިންޝުއަރަރއެއް ބޭނުމެއްނުވޭ، އިންޝުއަރަރއަކަށް ނޯވޭ ދެވޭކަށެއް ވެހިކަލެއްކަން ،
ސްޕެސިފިކް ވެހިކަލަކަށް އިންޝުއަރެންސެއް. އެއީ ރަޖިސްޓަރީ ނުނިމޭތީ. އެހެންވީމާ، ރަޖިސްޓަރީދޫކޮށްލުމަށްފަހު އެ
މީހާ މޮނިޓަރކުރެވޭނެ ގޮތެއް ނޫނިއްޔާމު އެ ވެހިކަލް ރަޖިސްޓަރީކުރާ ފަރާތަށް އަލުން އަނބުރާ އެ އިންޝުއަރެންސް
ގެނެވޭނެ ގޮތެއް ނޯވޭ. އެއީ ޕްރެކްޓިކަލް ގްރައުންޑެއްގައި އެކަން ނުކުރެވެނީ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑު އެލައިޑާ އިއްޔެ
ހަމަ ޕަރސަނަލީ ވާހަކަދެއްކީ، ހައްދަވަންވީނޫންހޭ މިހާރު ގާނޫނުގައި އޮތްގޮތަށް، ޕްރިއޮރިޓީ ވެސް ތި ބޭފުޅުންނަށް
އަރުވަފާނަމޭ. ފުރަތަމައިނުން އަޅުގަނޑުމެން ރަޖިސްޓްރޭޝަނަށް އާ ވެހިކަލް ހުށަހެޅީމަ ރަޖިސްޓްރޭޝަން
ނަންބަރެއް، އެ ރަޖިސްޓްރީވެވޭނެ ހުރިހާ އުސޫލުތަކެއް، ރަޖިސްޓްރޭޝަން ނަންބަރެއް ކަނޑައެޅޭނެތާ. އެހެންވީމާ،
ރެޖިސްޓްރޭޝަން ނަންބަރު އެއް ޕޯޓަލަކުން މިސާލަކަށް އެލައިޑަށް ފެނުނީމަ އެއަށް އަޅުގަނޑުމެން ގޯ އެހެޑް ދިނީމަ
އިންޝުއަރެންސް އިޝޫކުރަން. އެހެންވީމާ، އެ އިންޝުއަރެންސް އިޝޫކޮށްގެން މިނިސްޓްރީ އޮފް ޓްރާންސްޕޯޓް
އެންޑް ސިވިލް އޭވިއޭޝަނަށް ގެނައިމައޭ ފައިނަލް ރަޖިސްޓަ ރީ ޕްރޮޕޯމަންއާ ހިސާބަށް ލިބޭނީ އިނގޭތޯ. އެހެންވީމާ،
އެކަހަލަ ބަދަލުތަކެއް މީގައި ގެންނަންޖެހޭ. ވާގޮތަކީ އަލަށް ރަޖިސްޓަރީކުރާ ވެހިކަލް މިހާރު އޮތް ގަވާއިދުގެ ތެރެއިން
އިންޝުއަރެންސް މިނިސްޓްރީއަށް ގެނެވޭނެ ނިޒާމެއް ނެތް. އެހެންވީމާ، އެ ގަވާއިދަށް ބަދަލުގެންނަންޖެހޭ ކަމަށް
އަޅުގަނޑު ވެސް ގަބޫލުކުރާތީ، އެ ގަވާއިދު ވެސް އިރާދަކުރެއްވިއްޔާމު ، އެކަމަކު ހުރިހާ އިންޝުއަރެންސް
ކުންފުނިތަކާ އެކީގައި ވާހަކަދައްކާ ހަދާފައި، މި ދެންނެވި އެއްކަލަ 11 ޕޮއިންޓު ގެ ޕްލޭނުގެ ދަށަށް އަޅުގަނޑު
އައިއްސަ މި ބޭފުޅުންނަށް ވެސް ދެންނެވިން އަދި މި ޕަބް ލިޝައިޒްކުރުމުގެ ކުރިން އެ ބަދަލު ގެންނަންޖެހޭ ކަމަށް
އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަމޭ. އެހެންވީމަ އެ ވެސް ހިމަނާފައި އަޅުގަނޑު އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ ޕަބްލިކަށް މި ޑޮކިއުމަންޓު
ނެރޭނީ. ދެން މީގެ ބޭނުމަކީ، ދެންމެ ތި ބޭފުޅުންނަށް ދަންނަވައިލި ގޮތަށް މި ޑޮކިއުމަންޓު އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ ހަމަ
23

ގަވާއިދު ކޮމިޓީގެ 2 ވަނަ ބައްދަލުވުން 28 ފެބްރުވަރީ 2024
ހުރިހާ، ރައްޔިތުންގެ މަޖިލިސްގެ ތެރޭގައި ވެސް ، ސަރުކާރުގެ މުއައްސަސާތަކުގެ ތެރޭގައި ވެސް، ރައްޔިތުންގެ
ތެރޭގައި ވެސް ހަމަ ވީޑިއޯ ކްލިޕާ މި ހުރިހާ ކަމެއް ހަދައިގެން ޕްރޮމޯޓުކޮށްގެން އެންމެން އޮންބޯޑުކުރަން އަޅުގަނޑު
މަސައްކަތްކުރާނީ މި 11 ޕޮއިންޓުގެ ޕްލޭނުގެ ދަށުން. އާދެ!
ކުޅުދުއްފުށި އުތުރު ދާއިރާގެ މެންބަރު ޔާސިރު ޢަބްދުއްލަޠީފް ވާހަކަދެއްކެވުން:
މިނިސްޓަރ އެހެންވީމާ، ފާހަގަކުރެއްވީ، ތަރޑް ޕާޓީ އިންޝުއަރެންސް ހަމަ އޮންނަންޖެހޭ ކަމަށް ދެކިލައްވާ ކަމަށް.
އެ ގަވާއިދު ހަރުދަނާކޮށް މިކަން ރަނގަޅަށް ކުރެވޭނެ ގޮތެއް ހޯދުމޭ މުހިންމީ، އެހެންނޫންތޯ؟
މިނިސްޓަރ އޮފް ޓްރާންސްޕޯޓް އެންޑް ސިވިލް އޭވިއޭޝަން މުޙައްމަދު އަމީން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އަޅުގަނޑު ފެށިއިރު ވެސް ދެންނެވީމެންނު، އަޅުގަނޑަކަށް ނުފެނެއޭ ގާނޫނީ އުނިކަމެއް މި ކަންތައްތައް
ޙައްލުކުރާކަށް. އަޅުގަނޑު ބެލި ބެލުމުގައި ހަމަ ގާނޫނު އޮތީ ރަނގަޅަށޭ. ގާނޫނު ތަންފީޒުކުރުމާއި، ގާނޫނުގެ ދަށުން
ހަދަންޖެހޭ ގަވާއިދު ހެދުމާއި އެގްޒެކިއުޝަން ފޭސްގަ އޭ މައްސަލަ މި އުޅެނީ. އެހެންވީމާ، އެ ކަންތައްތަކަށް،
ހަމައެކަނި ގާނޫނަށް މި ކަންތަކަށް އަޅުގަނޑަށް ފާހަގަކުރެވުނީ އެންމެ ކަމެއް. އެއީ އިމް ޕޯޓް އެކްސްޕޯޓު ގާނޫނަށް
ގެންނަންޖެހޭ ކުޑަ ބަދަލެއް. އެ ކަންތައް އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ އަޅުގަނޑު ހުށަހަޅާނަން. އެ ނޫނިއްޔާމު ގާނޫނު
ނެތިގެންނެއް ނޫން މި ކަންތައް މިހިސާބަށް ގޮއްސަ މިއޮތީކީ އިނގޭތޯ.
ކުޅުދުއްފުށި އުތުރު ދާއިރާގެ މެންބަރު ޔާސިރު ޢަބްދުއްލަޠީފް ވާހަކަދެއްކެވުން:
މިނިސްޓަރ ފަހު އަޅުގަނޑަށް އެއް ސުވާލެއް ގޮތަށް އަމާޒުކޮށްލާނަން، މުގައްރިރު އެގޮތަށް ފާހަގަކުރައްވާފައި އޮތީމަ.
އަޅުގަނޑުމެން މި ޓޮޕިކުން ބޭރުން އެއް ކަމެއް. މިހާރު އެބަ ފާހަގަވޭ އަޅުގަނޑުމެންނަށް މިސާލަކަށް ރާއްޖޭގެ
އުފެއްދުންތެރިކަމުގެ ވާހަކަދައްކާއިރުގައި ކާރު އެއްޗެހި ހަދަން ބޭނުންފުޅުވާ ބޭފުޅުން އިނގޭތޯ. އެހެންނަމަވެސް، އެ
ބޭފުޅުން ފާހަގަކުރަނީ ރަޖިސްޓަރީކުރެވޭނެ ގޮތެއް ރާއްޖޭގައި ނޯންނަ ވާހަކަ. އެއް ކަމަކަށް މި ކަމާ ދޭތެރޭ ދެކެނީ
ކިހިނެއްތޯ؟ ދެވަނަ ކަމަކަށް އެނގިލައްވާނެ ޓްރާންސްޕޯޓު މިނިސްޓްރީ، ރާއްޖޭގެ ކޮރަޕްޝަން މި ހުރި މިންވަރަކީ
މިހާރު އަންނަމުން އަންނަމުން އައިއްސަ އެންމެ ކައުންޓަރާ ހިސާބަށް ވެސް ކޮންމެ ކަމެއް ވެސް މިހާރު އާންމު މީހާ
ދެކޭގޮތުގައި ފަސޭހަވަނީ ކޮންމެވެސް މީހަކާ ގުޅިގެން ކޮންމެވެސް ކަމެއް ކޮށްލީމަ. ދެން ދައުލަތުގެ ވަކި
މިނިސްޓްރީއެއް ނޫން. އެގޮތަކަށް ވަކި ފާހަގަކުރަނީކީއެއް ނޫން. އެހެންނަމަވެސް، ހަމަ ޓްރާންސްޕޯޓު މިނިސްޓްރީއަކީ
24

ގަވާއިދު ކޮމިޓީގެ 2 ވަނަ ބައްދަލުވުން 28 ފެބްރުވަރީ 2024
އަބަދުވެސް މިގޮތަށް، ވަރަށް ހަމަ ދުވަސްވެއްޖެ މިގޮތަށް ފާހަގަކުރެވޭތާނގައި، އެކިއެކި ބޭބޭފުޅުންގެ މިސާލަކަށް
އައި.ޑީކާޑެއް ހަދަން، މި ބުނީ ލައިސަންސެއް ހަދަން ބޭނުންވެއްޖެއްޔާމު މިވެނި ގޮތަކަށް ކުރެވޭނޭ. އެވެނި ގޮތަކަށް
ކުރެވޭނޭ. އެ މީހަކާ ގުޅާލައިގެން ކުރެވޭނޭ. ކިހާވަރަކަށް އެބަ މަސައްކަތްކުރައްވަންތޯ މި މަސައްކަތް ހުއްޓުވުމަށް
ޓަކައި؟ އެއީ އަޅުގަނޑުމެން މި ބޭނުންވަނީ ރައްޔިތުންނަށް ސަރުކާރުން ލިބޭ ޚިދުމަތްތަކަކީ ވަކި މީހެއްގެ
ބްލެސިންގ ސްގެ ދަށުން ލިބޭ ކަމެއް ގޮތުގައި އޮންނާކަށް ނޫން. އެ މެކޭނިޒަމްގެ ތެރެއިން ރަނގަޅަށް
ހަމަޖެހިގެންދާން. އެހެންވީމާ، ކިހާވަރަކަށް މި ކަމަށް އެޑްރެސްކުރެވިގެން އެބަ މަސައްކަތްކުރެވޭތޯ؟ މިކަން މިގޮތަށް
ނުހިނގާނެ ކަމަށް ކިހާ ބޮޑު ޔަގީންކަމެއް އެބަ އޮތްތޯ މިހާރު؟
މިނިސްޓަރ އޮފް ޓްރާންސްޕޯޓް އެންޑް ސިވިލް އޭވިއޭޝަން މުޙައްމަދު އަމީން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ ދެ ބައެއް ދެއްތޯ؟ އެއްކަލަ އަޅުގަނޑުމެންގެ އިންޑަސްޓްރީ ކުރިއެރުވުމަށް ޓަކައި ؛ އެހެންވެގެން އަޅުގަނޑު މި
ދެންނެވީ އަޅުގަނޑު މި އިކޮނޮމިކް ކައުންސިލަށް އެބަ ހުށަހެޅަމޭ އޮޓޯ މޮބައިލްސްއާއި މި ކަންތަކުގެ ޕޭޕަރއެއް
އިނގޭތޯ. އޭގެތެރޭގައި ހިމެނިގެންދާނެ އެއްކަލަ އުފެއްދުންތެރި ކަމަށް ނޫނިއްޔާމު އިމްޕޯޓު ކުރާ ވެހިކަލް ބެހެއްޓުމާއި
މަރާމާތުކުރުމާއި، ނޫނިއްޔާމު ކެޓަގަރީ ޗޭންޖުކުރުމުގެ ޖާގަ ވެސް އޮޓޯ މޮބައިލްސްތެރޭގައި ދިނުމަކީ ހަމަ އަޅުގަނޑު
ވެސް ހަމަ ތާއީދުކުރާ ކަމެއް. އެހެންވީމާ، އެ ޕޭޕަރު ފުލް ކޮ މްޕްލީޓްވަމުންދާއިރު އޭގެތެރޭގައި ހިމެނިގެންދާނެ. ދެވަނަ
ކަމަކަށް ވިދާޅުވި އެއްކަލަ އެކި މީސްމީހުންނަށް؛ ދެން ވަރަށް ޒަމާންވީ މައްސަލައެއް ތީ ހުރިހާ ދިމާލަކުން ވެސް.
އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި އެ ކަންތައް އެގޮތަށް ދިމާވާ އެއް ސަބަބަކީ، މާ ގޯސްތަކެއް އޮންނާތީކީ ނޫން.
އަޅުގަނޑުމެންގެ ރިއަލް ޙަޤީޤަތަކީ އަޅުގަނޑުމެންނަކީ އައިލެންޑަރސް ދެއްތޯ. އައިލެންޑަރސް އަޅުގަނޑުމެން
ދިވެހިންނަކީ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުމެންގެ އެންމެ ހައި ކްލާސް މީހުންނާއި ނޫނިއްޔާމުން އެންމެ ލޯ ކްލާސް
މީހުންނާ ވެސް ވަރަށް މިކްސްވެގެން އުޅޭ މާހައުލެއް މި އޮންނަނީ. މިސާލަކަށް ބޮޑެތި އާބާދީތައް، އިންޑިއާގަ އި ހައި
ކްލާސް މީހުންނާއި ކޮންޓެކްޓްވާނީ ހައި ކްލާސް މީހުންނާ، މިޑްލް ކްލާސް މީހުންނާއި މިޑްލް ކްލާސް މީހުންނާ، ލޯ
ކްލާސް މީހުންނާއި ލޯ ކްލާސް މީހުން. އަޅުގަނޑުމެންގެ އެންމެ ވަރުގަދަ އެންމެ ބާރުގަދަ ނޫނީ އެންމެ މުއްސަނދި
މީހާގެ ގާތް ރައްޓެއްސަ ކު؛ އެހެންވީމާ، މި ގުޅައިލުމުގެ އުސޫލު އޮވޭ. އެހެންވީމާ، އެހެންވީމާ، އެއީ ވެސް އޭ ޒް އަ
ޕާޓް އޮފް އިޓް. ދެން އަޅުގަނޑު ވެސް ޑިނައިއެއްނުކުރަން މީސްމީހުންނާ ގުޅައިގެން މި؛ ދެން އިންނާނީ
ކޮރަޕްޝަން ލައިން އިންނާނީ އިނގޭތޯ. ދެން އަޅުގަނޑަށް ދެންނެވޭނީ އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ އަޅުގަނޑު ހަމަ މި
އިޞްލާޙުކުރަން ހުރި ކަންތައްތަކުގެ ތެރެއިން ހަމަ ޕްލޭން އެކައްޗެއް. އެ ވާހަކަ މިއަދު ހެނދުނު ވެސް އަޅުގަނޑު
25

ގަވާއިދު ކޮމިޓީގެ 2 ވަނަ ބައްދަލުވުން 28 ފެބްރުވަރީ 2024
އޮންނާނެ މިނިސްޓްރީއަށް އަންގާފައި އަޅުގަނޑުމެން އެގްޒެކެޓިވް ކޮމިޓީއަށް. މި ގެނައި ބަދަލު ވެސް މިއަދުން
މިއަދަށް އެބަޖެހެއޭ އަލުން ހަނދާންކޮށްދީފައި އިޢުލާނެއް ނެރެން އިނގޭތޯ. ކުރިން ވެސް ނެރިފައި އޮންނާނީ ،
އަޅާނުލަނީ. އެ އެލް.އާރު ފޯމު ހަމަ ކަނޑައެޅިގެން ލިޔެފައި އެބަހުރޭ ގަރާޖު ފިޒިކަލީ ޗެކުކުރުން، އެވެސް އޮންނަ
ކަންތައް. ދެވަނަ ކަމަކީ ގަރާޖުގެ ޕަރމިޓް ދިން ފަރާތުގެ ހުއްދަ ނެގުން އިނގޭތޯ. ހުއްދަ ނުނަގާ ކޮންފަރމްނުކޮށް
ރަޖިސްޓަރީކޮށްދޭތީ ބައެއް މީހުންނަށް މާލޭގައި، ޚާއްޞަކޮށް މާލޭ ސަރަހައްދުގެ ގަރާޖު ހުރި އަމިއްލަ ފަރާތްތަކަށް
މި ގެއްލުންވެގެން މި ދިޔައީ. އެހެންވީމާ، އެ ކަންތައް ވެސް މިހާރު ކުރާކަން އާންމު އިޢުލާނަކުން އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ
މިއަދު މެންދުރުފަހުން ނުކުންނާނެ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ޝުކުރިއްޔާ. ދެން އަޅުގަނޑު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ ކުޅުދުއްފުށި ދެކުނު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު
ޖަމްޝީދު މުޙައްމަދަށް.
ކުޅުދުއްފުށި ދެކުނު ދާއިރާގެ މެންބަރު ޖަމްޝީދު މުޙައްމަދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މުޤައްރިރު. މަރުޙަބާ ވަޒީރު އަދި އެންމެ ބޭފުޅުން. އެނގިވަޑައިގަންނަވާނެ ފަދައިން
އަޅުގަނޑުމެން ތެރޭގެ ބޮޑު މައްސަލައެއްގެ ވާހަކަ މި ދެކެވެނީ މި މަޖިލީހުގައި ނުވަތަ މި ކޮމިޓީގައި. މިއީ
ދިވެހިރާއްޖޭގައި މިވަގުތު އޮތް ، ވަކި މާލެއެއްގައެއް ނޫން މުޅި ރައްޔިތުން އުޅޭ ހުރިހާ ރަށެއްގައި ވެސް މިކަހަލަ
މައްސަލަތައް މި އަންނަނީ ބޮޑުވެ އުފެދެމުން. އެނގިވަޑައިގަންނަވާނެ މިނިސްޓަރ ވަރަށް ތުއްޕުޅުއިރުއްސުރެން ނޫނީ
އުފަންވެވަޑައިގަތީއްސުރެ ހަމަ މާލޭގައި ތި އުޅުއްވަނީ ދެއްތޯ؟ ގިނަ ދުވަސް ނޫނީ އުމުރުގެ ބޮޑު ބައި ބޭރުގައި އަދި
ކިޔަވައި ވިދާޅުވި ދުވަސްކޮޅު ، މަދު ދުވަސްކޮޅެއްގައި ބޭރުގައި އުޅުއްވި ކަމުގައި ވިޔަސް މާލޭގެ އޭރާ އި މިހާރާ ހާލަތު
އަމިއްލައަށް ބައްލަވަ އި ފެނިވަޑައިގެންފައި ތަޖުރިބާކުރައްވާފައި ތި ހުންނެވީ. އަޅުގަނޑުމެން ހުޅުމާލޭގައި އުޅެންފެށީ
2019 ވަނަ އަހަރު ހަނދާންވަނީ. އޭރުގައި ހުޅުމާލޭގެ މަގުތަ އް ވަރަށް މަދު ވެހިކަލް ޕާކުކޮށްފައި އޮންނަލެއް. ދެން
ދުއްވަ އި އުޅެން ވެސް އެހާ އުނދަގުލެއް ނޫން. ފަސޭހަ. އެކަމަކު މިހާރު އެ ހާލަތު މި ދިޔަ ހަތަރު ވަރަކަށް އަހަރު
ބަދަލުވީ ކީއްވެގެންކަން ވިދާޅުވެދެއްވައިފި ވަރަށް ސާފުކޮށް. އަޅުގަނޑަށް އުފެދޭ ސުވާލަކީ ، އެހެން ކަމަށް ވާނަމަ،
އާންމު ރައްޔިތުންގެ މިހާ ބޮޑެތި ޚަރަދުކޮށްގެން ނުވަތަ ހޭދަކޮށްގެން ގެނެވިފައި ނުވަތަ ގެނެސްފައި ހުންނަ
އުޅަނދުތައް ގަވާއިދާ ޚިލާފަށް ރަޖިސްޓަރކުރަމުންނޭ ބުނެ އެ އެއްޗެހި ނައްތާލުން ނުވަތަ އެ ބޭފުޅުން އަތުން
26

ގަވާއިދު ކޮމިޓީގެ 2 ވަނަ ބައްދަލުވުން 28 ފެބްރުވަރީ 2024
އެއްޗެހި ބީވެގެން ދިއުން އެ ކަންތައް ވާނީ ކިހިނެއްތޯ؟ އިނގޭތޯ. މި ކަންބޮޑުވުން މި ހުންނަނީ،
އެނގިވަޑައިގަންނަވާނެ އިންސާނީ ދަރިފަސްކޮޅު ދުނިޔޭގައި އުޅެން ފެށީއްސުރެން އެބައި މީހުންނަކީ ލުއިފަސޭހަ ގޮތް
ބޭނުންވާ ބައެއް. އެއީ އެ މީހުންގެ ފިޠުރަތުގައި ހުންނަ ގޮތް އެއީ. އެ މީހުންނަކީ ހަމައެކަނި އިޚުތިޔާރު ދެއްވި
މީހުން އެއީ މަޚުލޫޤުންގެ ތެރެއިން. އެހެންވީމާ، މިފަދަ ފުރުޞަތުތަކެއް އިންސާނާއަށް އޮންނައިރުގައި ވެރިކަމުގެ
ފަރާތުން އިންސާނާ ބަލަހައްޓާ ނުވަތަ އެ ޤައުމެއްގެ ރައްޔިތުން ބެލެހެއްޓުމުގެ ޒިންމާ އެންމެ ބޮޑަށް އަޅުވާފައި
ވެރިކަމުގެ ފަރާތުން. އެހެންވީމާ، ވެރިކަމުގެ ފަރާތުން މިހާ ބޮޑަށް މި ކަންކަމާ އިހުމާލުވެފައި، ކިހިނެއްތޯ
އަޅުގަނޑުމެން ރައްޔިތުން ގޯހޭ ބުނެ ނުވަތަ މިކަން ކުރި މީހުން ގޯހޭ ބުނެ ދޫކޮށްލާ ނީ އިނގޭތޯ. އަޅުގަނޑުމެން
ފޯނު ބިލު ނުދެއްކީމާ ހަމަ ވަގުތުން ކަނޑާލާ އިނގޭތޯ. ނުދައްކަނީހެއް ގުޅައެއް ނުދޭ. ގުޅައިދެނީ ދެދުވަހަށް. ދެން
އޭގެ ފަހުން އަނެއްކާ ކުޑަ ވަގުތުކޮޅަކަށް. އޭގެ ޚިދުމަތް ދާއިމީކޮށް ބޭނުން ކުރަން ވަންޏާ އޮންނަ އުސޫލުން އުޅެނީ
ހަމަ އިނގޭތޯ. ޓިކެޓު ނެތީހެއް ފްލައިޓަކަށް ނޭރޭ. ބޯޑިންގ ޕާސް ލިބުނީމަ އެރެނީ. އަދި ޓިކެޓު އޮތަސް ނޭރޭ.
ބޯޑިންގ ޕާސް ގޮސް ދެއްކީމަ ދެން ފްލައިޓަށް އަރުވަނީ. އެކަން އެންމެ ރަނގަޅަށް އެނގިވަޑައިގަންނަވާނީ
މިނިސްޓަރަށް. އެހެންވީމާ، މިހެން އޮންނަ ނިޒާމެއްގެ ތެރޭގައި އަޅުގަނޑުމެން ދިވެހިން އުޅެމުންދާއިރު އެ ދުނިޔޭގެ
އެހެން ތަންތާނގައި އިނގޭތޯ ؛ އެހެން ޤައުމުތަކުގައި ހާލަތު ވެސް މިސާލު ނަންގަވައިފި. އެ ހާލަތްތަކަށް އެ
ޤައުމުތައް ދިޔައީ އަޅުގަނޑު ދަންނަވާނީ އެ ޤައުމުތަކުގެ ވެރިން އެ ހާލަތްތަކަށް އެ ޤައުމުތަކުގެ ރައްޔިތުން
ގެންދިޔައިމަ އިނގޭތޯ. އަޅުގަނޑުގެ ކުޑައިރުގެ ނުވަތަ ޒުވާން ދުވަސްވަރު އުޅުނީ ޖަޕާނުގައި. އެ ޤައުމުގެ ހާލަތާއި؛
އޯކޭ، އެ ޤައުމުގައި ވެސް އެ ބުނެދިނުމާއި އޮޅުންފިލުވައިދިނުމާއި، ރައްޔިތުން އެ މީހުން ތަރުތީބުކޮށް ގެންގުޅެން
ވެރިކަމުގެ ފަރާތުން ކުރާހާ މަސައްކަތަކީ ކެނޑިނޭޅި، ކެ ނޑިނޭޅެ ތާއަބަދު އުސޫލާއި ހަމަތަކުގެ ތެރެއިން ކުރާ
ކަމެއް. އެހެންވީމާ، ޒަމާނުއްސުރެ މިއޮތް ބޮޑު މައްސަލަ، އޯކޭ، ފުރަތަމަ މާލޭގައި މިއޮތީ އިނގޭތޯ. އަތޮޅު ތެރޭގައި
އަޅުގަނޑުމެން އުޅޭއިރުގައި ، ކުޅުދުއްފުށީ ސިޓީއަށް ނިސްބަތްވާ ފަރާތެއް މީ. ކުޅުދުއްފުށީ ސިޓީގައި ވެހިކަލްގެ
މައްސަލައާއި އާންމު ދުއްވާ އުޅަނދުފަހަރުގެ މައްސަލަ މި އަންނަނީ ދުވަހެއް ދުވަހަށް ބޮޑުވަމުން. އެހެންވީމާ، ސިޓީ
ކައުންސިލަށް ނިންމައިލާފައި ދޫކޮށްލަންވީތޯ؟ ކިހިނެއްތޯ އެކަން ހަމަޖައްސަން ހަދާނީ؟ ނުވަތަ އެބަ އޮތްތޯ
މިނިސްޓްރީގެ އެއްވެސް ޚިޔާލުފުޅެއް ނުވަތަ ރާވާފައި އޮތް އުސޫލެއް އަތޮޅު ތެރޭގައި މި ކަންކަން ކުރުމުގައި
ބޭނުންކުރާނީ ކޮބައިތޯ؛ އަދި ބައެއްފަހަރަށް ދިމާވާ މައްސަލައެއް ކޮންމެވެސް ބޮޑު މަސައްކަތެއް ކުރަން
ކުންފުންޏަކުން ގެންނަ ވެހިކަލް އިނގޭތޯ، މިސާލަކަށް މަގު ހަދަން ނޫނީ އެހެން ކަމެއް ކުރަން. އެ މީހުން ދަމުން
ވެހިކަލް ކޮންމެވެސް ތާކަށް އެއްލާލާފައި ހިނގައިދާނެ. ދެން އެއަކު ހަދަންވީ ގޮތެއް ނޭނގެ، ކުރަންވީ ކަމެއް
27

ގަވާއިދު ކޮމިޓީގެ 2 ވަނަ ބައްދަލުވުން 28 ފެބްރުވަރީ 2024
ނޭނގެ. އެއްކަލަ ބައި މީހުންނަކާ ނުއެއް ގުޅޭނެ ، ބައްދަލެއް ނުވާނެ. ކައުންސިލަރ ހުންނަ ނުވަތަ ކައުންސިލުން
ތިބެންވެއްޖެ މި ކަމާ ސިކުނޑި އަތްމައްޗަށް ލައިގެން ހަނދާނެ ގޮތެއް ނޭނގިފަ. އޯކޭ، އެންމެފަހުން އާންމު
ރައްޔިތުންނަށް އުނދަގޫވާތީ ނައްތައިލީ. ކޮންމެވެސް ފަރާތަކުން އަތުވެދާނެ އޭގެ ބަދަލު ހޯދަން އިނގޭތޯ. އެހެންވީމަ،
މިކަހަލަ ދަތި އުނދަގޫ މަރުޙަލާއެއްގައި އަޅުގަނޑުމެންގެ އާންމު ރައްޔިތުންނަށް ނުވަތަ މި ފަރާތަތައް މި
ދިރިއުޅެމުންދަނީ. އެހެންވީމާ، މިކަހަލަ ކަންކަމުން ސަލާމަތްވުމަށް ޓަކައި، މިނިސްޓަރ ވަރަށް ރަނގަޅު ޕްލޭނެއް ތި
ވިދާޅުވީ އިނގޭތޯ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުގެ ކަންބޮޑުވުން އެބަހުރި، އާންމު ރައްޔިތުން މީހާ އުނދަގުލުން ހޯދާ
ވެހިކަލްތައް ، އޯކޭ، ގަވާއިދާ ޚިލާފަށް؛ މައްސަލައެއް ނެތް ގަވާއިދާ ޚިލާފު. އެހެން ކަމަށް ވަންޏާ ދެން ކިހިނެއްތޯ އެ
ފިޔަވަޅުތައް އަޅާނީ؟ އެ އެއްޗެހިތައް ނައްތާލާނީތޯ؟ ނުވަތަ، ވިދާޅުވެއްޖެ ސުން ބޯޑު އެއްޗެހި މަގުމަތިން ނަގަނީއޭ.
އެހެންވީމާ، ސުން ބޯޑު އެއްޗެހިތައް މިހާރު މަގުމަތީ ހުރި އެއްޗެހި ނަގާނީ، އެ މީހުން ބޭނުންކުރަން ފަސޭހަފުޅު
ތާކަށް ގޮސް ލަނީތޯ ނޫނީ އެއްކޮށް ނައްތާލަނީތޯ؟ މިއީ އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެނގެން ބޭނުންވާ މަޢުލޫމާތު. ދެން
ވާހަކަފުޅުގައި ވިދާޅުވެއްޖެ ތަ ރޑް ޕާޓީ އިންޝު އަރެންސް ކުރައްވަންޖެހޭނޭ އިނގޭތޯ. އެހެން ކަމަށް ވާނަމަ،
އިންޝުއަރެންސްއަކީ އެނގިވަޑައިގަންނަވާނެ، އެ ވެހިކަލްއެއް އިންޝުއަރެންސް ކޮށްފިއްޔާމު އެ ފަރާތަށް އެބަ
ލިބެންޖެހޭ އެ ފަރާތުގެ ޙައްޤު. މިސާލަކަށް ގެއްލުމެއް ވާހިނދު އެ އިންޝު އަރެންސް ދޭ ބަދަލު، މިއީ ވަރަށް
އުނދަގުލުން ހޯދޭ އެއްޗެއް. އަޅުގަނޑުމެން ކައިރީގައި ވަރަށް ގިނަ ފަރާތްތައް މި ވާހަކަ ދައްކާފައި އެބަހުރި
އިނގޭތޯ. އިންޝުއަރެންސަކީ ، އޯކޭ ތަރޑް ޕާޓީ އިންޝު އަ ރެންސް ވެސް ހިނގާށޭ އެ ބޭފުޅުން ބޭނުންވާ ކަމަށް
ވަންޏާ ކުރެވޭ ގޮތަ ކަށް ނިންމަމާ. މިއީ އާންމުންނާއި، އަޅުގަނޑުމެންނާ މެދުނުކެނޑި ކޮންމެ ދުވަހަކު ބައްދަލުވެ
އުޅޭއިރުގައި އެ ބޭފުޅުންގެ ޚިޔާލުފުޅު ހުންނަ ގޮތް. މަޖުބޫރުކަމެއްނެތި މިކަހަލަ ކަންކަން ކުރެވޭނެ ގޮތަށް،
މިސާލަކަށް ބަދަލު ހޯދަން ބޭނުންވާ މީހާ އޭނަ އިންޝު އަ ރެންސް ކުރަން އިނގޭތޯ. އެ ނިޒާމު ކިހިނެއްތޯ؟ އޯކޭ،
މައްސަލައެއް ނެތް. އެހެން ކަމަށް ވަންޏާ މަޖުބޫރުން ނުވަތަ ލާޒިމުކޮށްގެން މިކަހަލަ ކަމެއް ކުރަންޏާ ލުއިފަސޭހަ
ގޮތަކަށް އެ ހަލާކުވާ ވެހިކަލްގެ ނުވަތަ ބަދަލު ލިބޭނެ ނިޒާމެއް އޮތުން މީ ވަރަށް ގިނަ އާންމު ރައްޔިތުން ނުވަތަ އެ
އެއްޗެހި ބޭނުންކުރާ ފަރާތުގެ ހުށަހެޅުމެއް، ނުވަތަ އިލްތިމާސްއެއް ނުވަތަ ބޭނުމެއް ނުވަތަ މުހުތާދެއް. އެހެން ކަމަށް
ވީހިނދު މިހިރަކަހަލަ ކަންތައްތަކަށް ކިހާ އަވަހަކަށްތޯ ސަރުކާރަކަށް މި ކަންކަމަށް އާންމު ރައްޔިތުންނަށް އެންމެ
ލުއިފަސޭހަ ގޮތް؛ އަޅުގަނޑަށް އެނގޭ ކުއްލިއަކަށް މިނިސްޓަރ ތި ވިދާޅުވިހެން ފަސޭހަފުޅެއް ނުވާނެ އިނގޭތޯ. ދެން
ވިދާޅުވެއްޖެ 500 މިލިއަން ޑޮލަރސްގެ ، އެއީ ރުފިޔާތޯ؟ ރުފިޔާ؟ އޯކޭ. ރުފިޔާގެ ބަޖެޓެއް ހުށަހަޅުއްވާނެ ކަމަށް.
އެއީ މި އަންނަ އަހަރުތޯ، ނޫނީ މިނިސްޓަރގެ މި ދައުރުގައިތޯ؟ މި ވެރިކަމުގެ ދައުރުގައިތޯ؟ ކޮންއިރަކުންތޯ އެ
28

ގަވާއިދު ކޮމިޓީގެ 2 ވަނަ ބައްދަލުވުން 28 ފެބްރުވަރީ 2024
ކަންކަން ހިނގަނީ؟ އިނގޭތޯ. މިއީ ވަރަށް ބޮޑަށް ރައްޔިތުން އެ ބޭފުޅުންނަށް މަޢުލޫމާތު ލިބެން ބޭނުންވާނެ
ކަންކަން މިހިރީ. އެހެންވިމާ، އަޅުގަނޑުގެ ނިންމުމަކީ ނުވަތަ އިލްތިމާސްއަކީ ވީހާވެސް ލުއިފަސޭހަ ގޮތަކަށް
ކަންކަން އޮންނައިރުގައި ރައްޔިތުން ވެސް އަދި ވުޒާރާތައް ވެސް ނުވަތަ އިދާރާތައް ވެސް އެ ބޭބޭފުޅުންގެ އެންމެ
ފުރިހަމަ ޒިންމާ އޭގެތެރޭގައި އޮންނާނެ ގޮތަކަށް މި ކަންކަން ކުރިއަށް ގެންގޮސް ދިނުން ނުވަތަ ރާވައި
ހިންގައިދިނުން. ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! މިނިސްޓަރ ކުރިއަށް ގެންދަވާ!
މިނިސްޓަރ އޮފް ޓްރާންސްޕޯޓް އެންޑް ސިވިލް އޭވިއޭޝަން މުޙައްމަދު އަމީން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު، ވަރަށް، އަޅުގަނޑު ވެސް ވަރަށް އިމޯޝަންގައި މި އިނދީ ވާހަކައިގައި އިނގޭތޯ. އެކަމަކު
މީގައި ޙަޤީޤަތް ދަންނަވައިލާނަން. 4 ވާހަކައެއް އަޅުގަނޑަށް ފާހަގަވީ އިނގޭތޯ. ސަރުކާރެއް އަންނަނީ ގާނޫނީ
ވެރިކަމެއް ކުރަން އިނގޭތޯ. ގާނޫނުގައި އޮތް ގޮތަށް މި މައްސަލަ ޙައްލުކުރަން ބޭނުން ކަމަށް ވަންޏާމު، އަޅުގަނޑު
އެ ލައިންގައި އަޅުގަނޑު އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ ކުރިއަށްދާނީ އިނގޭތޯ. އެހެންވީމާ، އެ ލައިންގައި ކުރިއަށްދާއިރުގައި
ބައެއް ބޭފުޅުންނަށް އުނދަގޫވާނެ. އެއީ އުސޫލުން ބޭރުން ޢަމަލުކުރައްވަން ބޭނުންފުޅުންނަށް. އެއީ އެއްވެސް
ޤައުމެއްގައި ނޫނިއްޔާމު އިންސާނުން ދިރިއުޅޭ ތަނެއްގައި އުޅޭ ކަމަށް ވަންޏާމު އެ ކަނޑައަޅާފައި އޮންނަ ގާނޫނީ
އިމުގެ ތެރޭގައި ވިސްނުން ގެންގުޅޭ ކަމަށް ވަންޏާމު ނުޖެހޭނެ މައްސަލައެއް އިނގޭތޯ. އެހެންވިމާ، ފުރަތަމަ ކަމަކީ
ނައްތާލާ ވާހަކަ ނޫނީ ޑިސްކާޑު؛ އަޅުގަނޑު ދެންނެވި އެއްޗެއް އަޅުގަނޑު އަދިވެސް ލިޓްރޭޓެޑުކޮށްފައި މި
ދަންނަވަނީ، ސުން ބޯޑު ހުރި ވެހިކަލްތައް ނޫނީ ވެހިކަލްތައް ނައްތާލާ ވާހަކައެއް ނޫން އަޅުގަނޑު ދެންނެވީ .
އަޅުގަނޑު ދެންނެވީ މިހާރު ޕުރޮގުރާމެއް ފެށިގެން 102 ދުވަސް ތެރޭގައި 118 ވެހިކަލް ނައްތައިލެވުނީ އެއީ
ވެހިކަލް ކެޓަގަރީއަކަށް ނޫން. އިޢުލާންކޮށްފައި، އަމިއްލަ ފަރާތްތަކަށް އިޢުލާންކޮށްގެން އެ ބޭފުޅުން އަނެކަތި؛
ކުނީގައި އިންޖީނު ނަގާފައި ނޫނިއްޔާމު ޑީރަޖިސްޓަރީކޮށްފައި މަގުތަކަށް އުކާލާފައި ހުރި އެއްޗެހީގެ ވާހަކަ އިނގޭތޯ.
އެހެންވީމާ، ދެ ކަމެއް މި އުޅެނީ. ފުރަތަމަ ކަމަކީ ވެހިކަލްގެ ކެޓަގަރީން ބޭރުވެފައި، އެ މީހުން ޑިސްކާޑުކޮށްފައި އެ
މީހުން މަގުމައްޗަށް ދޫކޮށްލާފައި ހުރި އެއްޗެހި ބާދަގަނޑު ގޮތުގައި އަޅުގަނޑުމެން ނައްތައިލުމުގެ ޕްރޮސެސް މި
ގެންދަނީ. އެވެސް އިޢުލާނެއް ކޮށްފައި އެ ކަންތައް ކުރިއަށް މި ގެންދަނީ. ދެން ދެވަނަ ކަމަކީ، ސުން ބޯޑުގެ ވާހަކަ
29

ގަވާއިދު ކޮމިޓީގެ 2 ވަނަ ބައްދަލުވުން 28 ފެބްރުވަރީ 2024
އިނގޭތޯ. މިވެސް ހަމަ، ސުން ބޯޑު އަޅުގަނޑު މި ދެންނެވީ އަޅުގަނޑު ހަމަ ޕަރސަނަލީ މިނިސްޓަރެއްގެ
ހައިސިއްޔަތުން މި ގަބޫލުކުރާ އުސޫލެއް ގާނޫނީ ހަމަތަކު ގެ ތެރެއިން ރަޖިސްޓަރީނުވެ ، މާލެއަށް އަދި އެތެރެކޮށްފައެއް
މާލޭގެ މަގުތަކުގައެއް ނުބެހެއްޓޭނެ އިނގޭތޯ. އެހެންވީމާ، އެ ޖެހޭނީ؛ އެއީ ހިސާބަކުން ވިސްނައިލެއްވީމަ ވަރަށް މަދު
ބައެއް މާލޭގެ ސަރަހައްދުގައި ދިރިއުޅޭ ރައްޔިތުންނަށް އަޅާ ބަލާފައި އިނގޭތޯ. އެހެންވިމާ، އެ މީހުންގެ އުސޫލުން
ބޭރުން ކުރާ ކަންތައްތަކެއް ގާނޫނީ އިމުގެ ތެރޭގައި އިޢުލާން ކޮށްފިއްޔާ އެ ނަގަންޖެހޭނީ. އެހެންވީމާ، އެ ނެގުމުގެ
ޕްރޮސެސް މިހާރު ކުރިއަށްދަނީ. އެ ނަގާފައި އަޅުގަނޑުމެން އެ ނައްތާލަނީކީ ނޫން. އެ ގެންގޮއްސަ ވަކި ތަނެއްގައި
ބަހައްޓާފައި، މިއީ ހަމަ ކަނޑައެޅިފައި އޮތް އުސޫލުގެ ތެރެއިން އެ ބޭފުޅުން އެއަށް ޢަމަލުކުރައްވަން ޖެހޭނީ. އެކަމަކު
މާލޭ މަގަކީ އެ މީހުން އެއްޗެހި ބަހައްޓާފައި އޮތް ތަނަކަށް ހަދައިފިއްޔާމު އާންމު ރައްޔިތުންނަށް މާބޮޑެތި
ގެއްލުންތަކާއި، އުނދަގުލާއި، ތަކުލީފު އުފުލެމުންދާތީ އެ ކަމަށް ޙައްލުކުރާ ވާހަކަ އަޅުގަނޑު ދެންނެވީ އިނގޭތޯ.
ދެން އޮންނަނީ އަދަދު ކަނޑައަޅަން އިނގޭތޯ. އަދަދު ކަނޑައަޅާ ވާހަކަ ވެސް އަޅުގަނޑު މި ދެންނެވީ، އެއީ
ލާމަރުކަޒީ ގާނޫނުގެ ދަށުން ސިޓީ ކައުންސިލުތަކަށް މެންޑޭޓުކޮށްފައި އޮތް ކަމެކޭ. އެކަން އެ ބޭފުޅުންނަށް ކުރެވެން
އަންނަނީ މިނިސްޓްރީ އޮފް ޓްރާންސްޕޯޓު އެންޑް ސިވިލް އޭވިއޭޝަނުން ހަދާ އިޢުލާންކުރާ ގަވާއިދެއްގެ ދަށުންނޭ.
ހަދާފައި އޮތް ގަވާއިދަކީ ، ހަނދަށް ދާން ވެސް ވެހިކަލެއް އުފައްދަން ހަދަންނުޖެހޭހާ ގިނަ ރިސަރޗް ހިމެނޭ
ގަވާއިދެކޭ. އެހެންވިމާ، އެ ގަވާއިދު އަޅުގަނޑު އެމެންޑު ކޮށްފީމޭ. އެމެންޑުކޮށްފައި އޭ. ޖީއަށް ފޮނުވައިފީމޭ. އެ
ކަންތައް އޭ.ޖީން ދެންމެ އަޅުގަނޑު މި ތަނަށް އައިފަހުން އެ ގަވާއިދަށް، ބަދަލުކުރި ގަވާއިދަށް ރުހުން ދެއްވައިފި.
އެހެންވީމާ، އެ ގެޒެޓު ކުރާނަމޭ. ދެން އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަމޭ މާލޭ ސިޓީ ކައުންސިލަށް މިހާރު ވަޑައިގަންނަވާފައި
ހުންނަ މޭޔަރު މިކަމުގައި ވަރަށް ސީރިއަސްކޮށް ، ވަރަށް ގާތުން އަޅުގަނޑުމެންނާއެކީގައި މި މައްސަލަ ޙައްލުކުރަން
ވަރަށް ޖެނުއިން ހިތަކާއެކީ އެ ބޭފުޅާ މަސައްކަތްކުރައްވާކަން. އެ ބޭފުޅާއާއި އަޅުގަނޑުމެންނާއެކީގައި ގާނޫނީ
ޒިންމާގެ ދަށަށް، އެ ބޭފުޅާ އެއޮތީ އިޢުލާންކޮށްފައި ކެރީންގ ކެޕޭސިޓީ ޑިކްލެއަރ ކުރާނަމޭ 6 މަސް ދުވަހު
ތެރޭގައި. އެކަން ކުރެވޭނީ އަޅުގަނޑު މި ގަވާއިދު އެމެންޑު ކުރާ ހިސާބުން ފެށިގެން. މިއަދު ނޫނިއްޔާ ކުރިއަށް އޮތް
ދެ ދުވަސް ތެރޭގައި ގެޒެޓު ކުރެވޭނެ. އެއަށް ބިނާކުރައްވާފައި؛ މިހިސާބަށް ވެސް އަޅުގަނޑު މި ގެންދިޔައީކީ
ހަމައެކަނި ވަކިން މަސައްކަތްކޮށްގެނެއް ނޫން. އެ ބޭފުޅާއާ އެކީގައި އެ ބޭފުޅާގެ ޓީމާ އެކީގައި މަސައްކަތްކުރީ.
އަޅުގަނޑަށް އެބަ ފެނޭ، އަޅުގަނޑު ދެންމެ ތި ބޭފުޅުން ދެންނެވި 11 ޕޮއިންޓު އިޢުލާނުގެ ދަށުން؛ ދެން
ރައްޔިތުންގެ އުނދަގޫވާ ވާހަކަ، އެ ހަމަ އަޅުގަނޑު ގަބޫލެއް ނުކުރަން އެގޮތަކަށް ވާނެ ކަމަކަށް. 90
ޕަރސެންޓަށްތުރެން ގިނަ ރައްޔިތުން އުފާވާނެ އިނގޭތޯ މާލޭ ސަރަހައްދުގެ މި ކަންތައްތަކަށް. ރަޖިސްޓަރީނުވެގެން
30

ގަވާއިދު ކޮމިޓީގެ 2 ވަނަ ބައްދަލުވުން 28 ފެބްރުވަރީ 2024
އުޅޭ މީހުން ވެސް، ތިއީ ހަމަ ވަރަށް މަދު އަދަދެއްގެ ބޭފުޅުން ތި ބޭފުޅުންނާ ހިސާބަށް ކޮމްޕްލެއިން؛ އެއީ
އުސޫލުން ބޭރުން މިއޮތްހާ ދުވަހު ތިގޮތަށް ކަންތައް ކުރި މީހުންނަށް އެ މަގު ބަންދުވީމަ މި އަންނަ ކޮމްޕްލެއިން މި
އަންނަނީ. އެހެންވީމާ، އެ އެއްޗެހި ޓޮލަރޭޓުކޮށްދެއްވާ. ހަމަ ޕަރސަނަލީ އަޅުގަނޑު، ތި ބޭފުޅުން ބޭނުމިއްޔާ
އަޅުގަނޑުގެ ޕަރސަނަލް ނަންބަރު ވެސް އަރުވާނަން. އަޅުގަނޑު ގެރެންޓީ މި ދިނީ އުސޫލާއި ގާނޫނުގެ ތެރެއިން
ރަޖިސްޓަރީ ނުވާނެ އެއްވެސް ވެހިކަލެއް ނޯންނާނެ. އެކަމަކު މިހާރު މި ގެނައި ބަދަލަކީ އެ އުސޫލުން ބޭރުން،
ގާނޫނުން ބޭރުން ކަންތައްތައް ކުރަމުންދިޔަ މަދު ބައެއްގެ ދޮރު ބަންދުވީ. އެއީ. އިތުރު އެއްވެސް ގޮތެއް ވީކީ ނޫން.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ޝުކުރިއްޔާ. އާދެ! ފޮލޯއަޕް ސުވާލަކަށް. (ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު) އާދެ! ދެން އަޅުގަނޑު ފުރުޞަތުއަރުވާނަން
މެދުހެންވޭރު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޢަލީ ޢާޡިމަށް.
މެދުހެންވޭރު ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަލީ ޢާޡިމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިނގޭތޯ. އަޅުގަނޑު ކުޑަކޮށް ޓޮޕިކުން ބޭރު ވާހަކައެއް ކަންނޭނގެ ބުނަންޖެހެނީ. މާލޭގެ ރައްޔިތުންނަށް
ވަރަށް އުނދަގޫވާ ކަމެއްގެ ވާހަކަ ހިތަށްއެރީ ދަންނަވައިލަންވާނޭ މިނިސްޓަރު ވަޑައިގެން އިންނެވީމަ.
ކޮންމެގޮތެއްވިޔަސް ސަރުކާރެއްކަމުގައި ވަނީނަމަ ސަރުކާރު ހިންވަންވާނީ މި މަޖިލީހު ން ހެދިފައި އޮންނަ ގާނޫނުތަކުގެ
ތެރޭގައި. އަދި ގާނޫނުން ހެދިފައި އޮންނަ ގަވާއިދުތަކުގެ ތެރޭގައި ހިންގަންވާނީ. އެ ނޫން ގޮތަކަށް ހިނގާ ކަމަށް
ވަނީނަމަ، އެއީ ގާނޫނީ ވެރިކަ މެއް ނޫނީ ގާނޫނީ ދައުލަތެއް އޮތް ކަމަކަށް އަޅުގަނޑެއް ނުދެކެން. އެއްގަމު އުޅަނދު
ޕާކުކުރުމުގެ ގަވާއިދު، ގަވާއިދުގައި ދެން ވަރަށް ސާފުކޮށް އެބައޮވޭ އެއްގަމު ދަތުރުފަތުރުގެ ގާނޫނުގެ ދަށުން
ހެދިފައި، ބާރު ލިބިގެން ހަދާފައި އޮތް ގަވާއިދެއް. ގަވާއިދާ ޚިލާފަށް ޕާކުކުރުމުން އެޅޭނެ ފިޔަވަޅުތައް އެބަ އޮވޭ،
ސްޓިކަރ ޖެހުމާ. މަޖީދީމަގާ ދެން އިން މަގަކާ ބަލައިލީމަ ފެންނާނެ މިހާރު ހަމައެއްލަމައެއް ނެތް. މިނިސްޓަރަށް
ވެސް ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާއަކަށް ވެސް ނޯންނާނެ މި ގަވާއިދު؛ އަނެއްކާ ވެސް ގަވާއިދު އެމެންޑުކުރެވިދާނެ ނޫނީ
ގާނޫނު ވެސް. އެ ގާނޫނާއި ގަވާއިދާ އެމެންޑުނުކޮށް ޕާކުކުރުން، ގަވާއިދާ ޚިލާފަށް ޕާކުކުރާ ވެހިކަލްތަކުގައި ސް ޓިކަރ
ނުޖަހަނީ ކީއްވެގެންތޯ؟ އެއީކީއެއް އެއްވެސް މީހަކަށް އޮތް ރައިޓެއް ނޫން ނުޖަހާނަމޭ ބުނުން ވެސް މި ގަވާއިދު
އިޞްލާޙުނުކޮށް. ވަރަށް ބޮޑަށް ވިދާޅުވެއްޖެ އުސޫލުތަކުގައި ހިފަހައްޓަވާ ވާހަކަ. ގާނޫނާއި ގަވާއިދުތަކުގައި
ހިފަހައްޓަވާ ވާހަކަ. އެހެންވެއްޖެއްޔާމު ކީއްވެގެންތޯ، މަޖީދީމަގުގައި މިހާރު ހަމަ އެއްގޮތަކަށް ދުއްވައިލެވެނީކީ ނޫން.
31

ގަވާއިދު ކޮމިޓީގެ 2 ވަނަ ބައްދަލުވުން 28 ފެބްރުވަރީ 2024
އެކޮޅުގައި ހުރި މަގަށް ބަލައިލީމަ ވެސް؛ އެއީ އެއްކަމެއް. ދެވަނަ ކަމަކީ އެބަ އޮތް ގަވާއިދުގައި ކަނޑައެޅިގެން
އަނެއްކާ ވެސް، ގިނަދުވަސްތަކެއް ވަންދެން މަގުމަތީގައި ޕާކުކޮށްފައި ހުންނަ އުޅަނދުފަހަރު ނެގުމުގެ. އެވެސް އޮވޭ
ވަކި ދު ވަހެއް ގެ ތެރޭގައި ނަގަންޖެހޭނޭ. 7 ދު ވަސް ތެރޭގައި ބާ އްވާފައި އޮވެއްޖެއްޔާ ނަގަންޖެހޭނެ ކަމަށް. މި
ކަންކަން ކީއްވެގެންތޯ ނުހިނގާ މި އޮންނަނީ؟ އެ ގަވާއިދުގައި އެބައޮވޭ ކަނޑައެޅިގެން ކުރަން. އެއީ މިނިސްޓަރުގެ
މަސްއޫލިއްޔަތެއް ގޮތުގައި މި އޮންނަނީ ހަމަޔަގީނުން ވެސް ބެލުން. ކިހިނެއްވެގެންތޯ މިކަން، މިހާރު ދޫކޮށްލާފައި މި
އޮންނަނީ ހަމަ ބޭނުންގޮތަކަށް ޕާކުކުރުމުގެ ކަންތައް ވަކިން ޚާއްޞަކޮށް؟
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! މިނިސްޓަރު ކުރިއަށް ގެންދަވާ.
މިނިސްޓަރ އޮފް ޓްރާންސްޕޯޓް އެންޑް ސިވިލް އޭވިއޭޝަން މުޙައްމަދު އަމީން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އަޅުގަނޑު އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ވަޑައިގަތުމުގެ ކުރިން އަޅުގަނޑު ދަންނަވައިލި ވާހަކައެއް އަނެއްކާ ވެސް
ރިޕީޓުކޮށްލާނަން އިނގޭތޯ. އަޅުގަނޑު ދެންނެވިން އަޅުގަނޑު ދެން މި ޒިންމާއާ ހަވާލުވެގެން އަދި ވަރަށް
ކުޑަދުވަސްކޮޅެކޭ މިވީ. އެހެންވީމާ، ހުރިހާ މައްސަލަތަކުގެ ޑީޕް އެންޑަށް އަޅުގަނޑަށް ނުދެވި ހުރެދާނެ އިނގޭތޯ.
އެހެންވީމާ، ބައެއް އޭރިއާތަކުގެ ހުރެދާނެ ކަމަށް އަޅުގަނޑު ދެންނެވިން. އެކަމަކު އެ މަސައްކަތްތައް ވެސް ހަމަ
ކުރިއަށް މި ދަނީ. މިހާރު ޓޯކުރުމުގައި ، ދެ ވާހަކައެއް ފާހަގަކުރެއްވިއިރު ފުރަތަމަ ކަމަކީ ޓޯކުރުމުގެ ކަންތައް
އިނގޭތޯ. ޓޯކުރުމުގެ މި އޮންނަނީ ހަމަ ގަވާއިދުގެ ދަށުން ޓޯޔާޑަކަށް ފިޒިކަލީ ޓޯކޮށްގެން އެއްޗެއް ގެންދަން
މަސައްކަތްތަކެއް ކުރަންޖެހޭ އިނގޭތޯ. އެހެންވީމާ، ޓޯޔާޑަކަށް ގެންގޮއްސަ ޓޯޔާޑުގައި ވެސް ފިޒިކަލް ސްޕޭސް ވެ ސް
ވަކި އަދަދަކަށްތާ ހުންނާނީ މި ބިން މަދު ތަނެއްގައި އިނގޭތޯ. ތި ބޭފުޅުން، ފިޒިކަލީ އަޅުގަނޑު ގޮސް
ބަލައިލިއިރުގައި ޓޯޔާޑަށް ކަނޑައެޅިފައި ބިން ލިބިފައި ހުރިތާނގައި ނެތް ހަމަ އެންމެ އެއްޗެއް ގެންދެވޭނެ އުސޫލެއް
އިނގޭތޯ. ދެން ދެވަނަ ކަމަކަށް މި އޮންނަނީ ޓޯޔާ ޑަށް ގެންދެވޭ އެއްޗެއް މުއްދަތް ހަމަވުމުގެ ކުރިން ޢަމަލުކުރާނެ
ގަވާއިދަކާއި، އެއަށްފަހު މުއްދަތް ހަމަވީމަ ޢަމަލުކުރާނެ ގަވާއިދަކާ މި އޮންނަނީ. އޭގެތެރެއިން ފުރަތަމަ ގަވާއިދަކީ
ޓޯޔާޑަށް ގެންދެވޭ އެއްޗެއްގެ ހުރިހާ ޖުރިމަނާއަކާއި، ޓޯޔާޑަށް ކުރަންޖެހޭ ޖުރިމަނާއަކާއި، އޭގެ ކުރީގައި ސްޓިކަރ
ޖަހާފައި ހުރެއްޖެއްޔާމު އެ ހުރިހާ ފައިސާއެއް ދެއްކުމަށްފަހު ނޫނިއްޔާމު އެ މުއްދަތު ގެ ތެރޭގައި ޓޯޔާޑަކުން ނުނެރެވޭ
އިނގޭތޯ. ދެން މި ދިޔަ ދައުރުގެ ވަރަށް ފަހުކޮޅަށް އައިއްސަ އޮތް އެ ގަވާ އިދު އެމެންޑުކުރެއްވީ ، ބަދަލެއް ގެނެއްސަ
32

ގަވާއިދު ކޮމިޓީގެ 2 ވަނަ ބައްދަލުވުން 28 ފެބްރުވަރީ 2024
އޮތީ ޓޯޔާޑަށް ޓޯކޮށްގެން ގެންދާ ވެހިކަލެއް 14 ދުވަސްތެރޭގައި ދޫކޮށްލަންޖެހެނީ އެއްވެސް ކަމެއް ކުރިޔަސް
ނުކުރިޔަސް އޭގެ ވެރިފަރާތުން އިނގޭތޯ. ފައިސާ ދެއްކިޔަސް ނުދެއްކިޔަސް، ޖުރިމަނާ ދެއްކިޔަސް ނުދެއްކިޔަސް
ޓޯޔާޑު ހިންގަވާ ފަރާތް ނޫނީ ޕޮލިހުން އޭތި ދޫކޮށްލަންޖެހޭ. އެހެންވީމާ، މުޅި މި ކަންތައް ކުރުމުގެ ޕްރޮސެސްގެ
މަގުސަދު ނޫނިއްޔާމު ގަވާއިދަށް އެކަން ކުރަން މަޖުބޫރުކުރުވާ މަގުސަދު މީގެތެރެއިން ގެއްލިގެން މި ދިޔައީ.
އެހެންވީމާ، މިކަން ކުރެވޭނެ ގޮތެއް ނެތް. ހަމަ ކޮންމެ ތަނެއްގައި ވެސް ޕާ ކުކޮށްފައި ބާއްވަންވީ. ބޭއްވީމާ ޕޮލިހުން
މިހާތަނަށް މި ކުރަނީ. އެހެންވީމަ، ޕޮލިހުން ގެންދާއިރު އެނގޭ އެއަށް ގެއްލުން ނުލިބޭ ގޮތަށްކަން އެތައް ފޮޓޯތަކެއް
ނަގައިގެން އެއަށް ބަލައިގެންކަން ގެންދަންޖެހެނީ. އެހެންވީމާ، ބޮޓަމްލައިނަކީ ޕާކިން ގ ސްޕޭސްއެއް މި ދެވެނީ 14
ދުވަހަށް އެ ބޭފުޅުންނަށް އިނގޭތޯ. އެހެންވީމާ، އެއީ އެއް މައްސަލަ. ދެން ދެވަނަ މައްސަލައަކަށް އަޅުގަނޑަށް
ފާހަގަކުރެވުނީ އަޅުގަނޑުމެން މިނިސްޓްރީ ތެރޭގައި އޮތް މައްސަލައެއް. މައްސަލައަކީ އެ ވެހިކަލެއްގެ މުއްދަތް
ހަމަވެގެން ނައްތާލުން މި އޮންނަނީ ގާނޫނުގައި ކަނޑައަޅާފައި އޮންނަ އިމުގެ ތެރެއިން، ގަވާއިދުގައި ވަކި
މުއްދަތެއްގެ ތެރޭގައި، ޕޮލިހުންނަށް ލިބޭ ފަސްދޮޅަސް ދުވަސް ދެއްތޯ؟ ފަސްދޮޅަސް ދުވަސް ތެރޭގައި ޕޮލިހުން އެ
އަދަދުތައް ކަނޑައަޅާފައި މިނިސްޓްރީއަށް ހުށަހެޅީމާ މިނިސްޓްރީގެ ތެރޭގައި އެބަނަގާ ގާތްގަނޑަކަށް 35 ދުވަސް،
40 ދުވަސް ޖަވާބެއް އަރުވަން. އެހެންވީމާ، ފިޒިކަލީ މި ޕްރޮސެސް ޕޮލިހުންނަކަށް ގެންދެވޭނެ ޖާގައެއް ނެތް.
އެހެންވީމާ، ޕޮލިހުންގެ މި މައްސަލަތަކަށް ޙައްލެއް ހޯދައިދިނުމަށް ޓަކައި އަޅުގަނޑު މިހާރު އޮންނާނެ ޕްރޮސެސްއަށް
ބަދަލުކޮށްފައި 7 ދުވަސް ތެރޭގައި ، މިނިމަން އެޕްލިކޭޝަންސް އަންނަތާ ޕޮލިހުން އަންނަތާ ހަތް ދުވަސް ތެރޭގައި.
ދެން އިތުރަށް މި ކަންތައް ފަސޭހަކުރުމަށް ޓަކައި ވެސް ދެން ކުރެވެން އޮތް ކަމަކީ ޓޯޔާޑުގެ ސްޕޭސް ބިލްޑުކުރުން.
އެހެންވީމާ، އެކަމަށް ސްޕޭސް ބޮޑުކުރަން އެބަޖެހޭ. ސްޕޭސް ހޯދުމަށް ޓަކައި އަޅުގަނޑު މި ދެންނެވީ އަޅުގަނޑު
އިކޮނޮމިކް ކައުންސިލަށް ބިންހޯދުމަށް ޓަކައި އެބަ ހުށަހަޅާ ވާހަކަ. އަޅުގަނޑު އުންމީދުކުރަން ސުވާލުގެ ޖަވާބު
ދެވިއްޖެ ކަމަށް.
މެދުހެންވޭރު ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަލީ ޢާޡިމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ޝުކުރިއްޔާ އިނގޭތޯ. ގަވާއިދުގެ ފަސްވަނަ މާއްދާގަ އި އެބަ އޮތް، އަޅުގަނޑު ދެން ޕާކިންގ ސްޓިކަރއާ
ބެހޭގޮތުން ފުރަތަމައިނުން. ދެން ތި ވިދާޅުވީ ޖާގަ ނެތިގެންނޭ މިހާރު ހުރި ވެހިކަލްތައް ގިނަ ދުވަސްވި ޔަސް
ނުނެގެނީ. މި ގަވާއިދުގައި އެބައޮވޭ އެހެން. ދެން އަޅުގަނޑު ދެކޭ ގޮތުގައި މިނިސްޓަރގެ ނޫނީ މިނިސްޓްރީގެ
ޒިންމާއެއް ގަވާއިދު ބަދަލުކުރުމަކީ ޓޯޔާޑުގައި ޖާގަ ނެތިއްޔާ މު ނުނެގޭނޭ ޖަހާފައި ނަމަ. މީގައި ލިޔެފައި އޮތީ ހަތް
ދުވަސް ތެރޭ ނަގަން ވާނޭ. އެހެންވެއްޖެއް ޔާ ނަގަންވާނެ. އެއީ ގާނޫނީ ދައުލަތެއް ހިނ ގާ ކަމަށް ވެއްޖެއް ޔާ ހެދިފައި
33

ގަވާއިދު ކޮމިޓީގެ 2 ވަނަ ބައްދަލުވުން 28 ފެބްރުވަރީ 2024
އޮންނަ ގަވާއިދާ އެއްގޮތަށް ދާންވާނީ. ގަވާއިދާ ޚިލާފު، 5 ވަނަ މާއްދާގައި އޮވޭ ގަވާއިދާ ޚިލާފަށް ޕާކުކުރުމުން
ހަދާނެ ގޮތްގޮތް. އޭގައި (ހ)ގައި އެބަ އިނދޭ މި ގަވާއިދާ ޚިލާފަށް ޕާކުކުރާ އެއްގަމު އުޅަނދުގައި މި ގަވާއިދުގެ
ޖަދުވަލު 1ގައިވާ ޕާކިންގ ވަޔަލޭޝަން ސްޓިކަރ ހަރުކުރުމުގެ އިޚްތިޔާރު މިނިސްޓަރަށާއި މިނިސްޓްރީން ކަނޑައަޅާ
އެހެން ފަރާތަކަށް ދޭންވާނޭ. އެކަމެއް ނުއެއްވޭ. އެކަން ނުވެ މި އޮންނަނީ ކީއްވެގެންތޯ؟ ޕޮލިހުން އެބަ ވިދާޅުވޭ
ބައެއް ފަހަރުފަހަރު އަޅުގަނޑުމެން މި ކޮމިޓީއަށް ހާޒިރުވެ، ސްޓިކަރ ޗާޕުކޮށްގެން ޕޮލިހާ ހިސާބަށް ރައްދުކުރުން
ނޫނިއްޔާމު މިނިސްޓްރީން އަންގައިގެން ނުޖަހާ ވާހަކަ، ސްޓިކަރ ނުލިބޭ ވާހަކަ. މިއީ ކޮން ވާހަކައެއްތޯ؟
ކީއްވެގެންތޯއޭ ގަވާއިދާ ޚިލާފަށް ޕާކުކުރާ އުޅަނދުތަކުގައި ސްޓިކަރ ނުޖަހާ މި އުޅެނީ؟ އެ ވަޔަލޭޝަން
ސްޓިކަރއެއް އޮންނަންޖެހޭ ކަމަށް އެބައޮވޭ. ގަވާއިދާ ޚިލާފަށް ޕާކުކޮށްފިއްޔާ އެ ޖަހަންޖެހޭނެ ކަމަށް އެބައޮވޭ. އެކަން
ނުކުރަނީ ކީއްވެތޯއޭ؟
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ޝުކުރިއްޔާ. މިނިސްޓަރު.
މިނިސްޓަރ އޮފް ޓްރާންސްޕޯޓް އެންޑް ސިވިލް އޭވިއޭޝަން މުޙައްމަދު އަމީން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އަޅުގަނޑު ދެއްތޯ؟ އާދެ! ޓޯޔާޑުގެ، އެއަށް ވެސް ހަމަ ޖަވާބު އަރުވަން އިނގޭތޯ. މިހާރު ޓޯޔާޑުގެ ސްޕޭސް އަށް
އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ ކުރިއަށް އޮތް މި ހަފުތާ ތެރޭގައި އިތުރު ސްޕޭސްއެއް ވަގުތީ ގޮތުން އަޅުގަނޑުމެން އެބަ ހޯދަން.
އެހެންވީމާ، ހޯދާފައި، ދެން ޓޯޔާޑަކަށް ވެއްޖެޔާމު އެ ތަން ބަންދު ތަނަކަށް ވެސް ހަދަން އެބަޖެހޭ. އެހެންވީމާ،
އިރާދަކުރެއްވިއްޔާމު ކުރިއަށް އޮތް ހަތް ވަރަކަށް ދުވަސް ތެރޭގައި އެއަށް ކޮންމެވެސް ވަރެއްގެ ޙައްލެއް ލިބޭނެ
ކަމަށް ފެންނަނީ. ދެން ސްޓިކަރ ޖެހުމުގެ ކަންތަކުގައި، އަޅުގަނޑު އައި ފަހަކުންނެއް ހަމަގައިމުވެސް އަޅުގަނޑު
ނޯންނާނެ ޕޮލިހުންނަކަށް ދަންނަވާފައެއް ލިޔުމަކުން ވެސް، އެހެން ތަނެއްގައި ވެސް ޖަހައިގެން ނުވާނެއެކޭ އިނގޭތޯ.
އެހެންވީމާ، ތީގެ އިތުރަށް އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑު މި ދަންނަވައިލީ މި މިނިސްޓްރީގައި ތިބި ބޭފުޅުންގެ އަރިހުގައި މި
ޕްރޮސެސް އަދި އިތުރަށް ބަލަން އެބަޖެހެއޭ. އެ ކިހިނެއް ވެގެންތޯ ވެފައި އޮތީ. ސްޓިކަރ ނުޖަހަން އަޅުގަނޑުމެން
މިނިސްޓްރީން އެންމެ ފަހަރަކު ވެސް އެންގިތޯ އަޅުގަނޑު ކޮންފަރމްކޮށްފިން. އަޅުގަނޑެއް ނުދަންނަވަން އެއްވެސް
ބޭފުޅެއް ކައިރީގައި. އެއަކަށް ބަދަލެއް ވެސް ނުގެންނަން. އެއަށް އަދި އަޅުގަނޑު އެބަޖެހޭ ކުޑަ ވަގުތުކޮޅެއް ދެއްވަން
ތި ބޭފުޅުން އިނގޭތޯ. އާދެ! އެ ކަންތައް ހަމަ ސީދާ، އަދި ސީދާ ސްޕެސިފިކްކޮށް އެ އިޝޫއަށް އަޅުގަނޑު ބަލާފައި
އެއަށް ޖަވާބެއް ތި ބޭފުޅުންނަށް އަރުވާނަން.
34

ގަވާއިދު ކޮމިޓީގެ 2 ވަނަ ބައްދަލުވުން 28 ފެބްރުވަރީ 2024
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ޝުކުރިއްޔާ. ދެން އަޅުގަނޑު ވަރަށް ކުރުކޮށް ދެވަނަ ފުރުޞަތަކަށް ދިއްގަރު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު
އިކްރާމް އެދިފައިވާތީ އަޅުގަނޑު ފުރުޞަތުއަރުވާނަން.
ދިއްގަރު ދާއިރާގެ މެންބަރު އިކްރާމް ޙަސަން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! މިނިސްޓަރ، އަޅުގަނޑަށް ހީވަނީ މިނިސްޓަރ މިހާރު 3 މަސްހެން ދެއްތޯ ތި މަގާމުގެ މަސްއޫލިއްޔަތު
އަދާކުރައްވާތާ. ދެން އަޅުގަނޑަށް އެނގޭ މިންވަރުން ކޮންމެ ވުޒާރާއެއްގެ ތެރޭގައި ވެސް ވަރަށް ގިނަ މަޢުލޫމާތާއި
ވަރަށް ގިނަ ތަޖުރިބާތައް އެތާ އެތެރޭގައި ހުންނާނެ. އަދި އެ ތަނެއް ހިނގާފައި ދުވަސް ގަނޑެއް ވަންދެން ވާނީ
އެތާނގެ އެތެރޭގައި އެ އޮންނަ ނިޒާމެއްގެ ތެރެއިން އެކި ބޭފުޅުންގެ އެ ހުރި ތަޖުރިބާތަކާ ވެސް އެކުގައި. އަޅުގަނޑު
ގަބޫލުކުރަނީ ޓްރާންސްޕޯޓު މިނިސްޓްރީއަކީ މިއީ ހަމަ އެތައް ޒަމާނެއް ވަންދެން ހިނގަމުން އަންނަ ތަނެކޭ އިނގޭތޯ.
ކަންތައްތަކެއް ގޯސް މި ކުރެވެނީ ވެސް އިންސާނުންނަށް. ކުރަނީ ވެސް އިންސާނުން. މިސާލަކަށް ކޮރަޕްޝަންގެ
ޢަމަލުތައް ވެސް ހިންގަނީ ވެސް އިންސާނުން. ޙަޤީޤަތުގައި ކޮރަޕްޝަންގެ ޢަމަލުތައް ހިންގުމަށް މަގުފަހިވޭ މާ ބޮޑަށް
ހިފަހައްޓާލީމާ ވެސް. އެ ހިފަހައްޓާލާ ހިސާބަކީ އެ ފުރުޞަތެއް ގޮތުގައި ވެސް ބައެއް މީހުން ދެކެން ފަށާ. އެއީ
އޭރަކަށް އުދަނގޫ އެބަވޭ. އުދަނގޫވީމާ ދެން މި ފަސޭހަކޮށްލުމަށް ޓަކައި އެ މަސައްކަތްކުރާ ބޭފުޅުންނަށް އެބަ ލިބޭ
ފުރުޞަތެއް އެ ފަސޭހައިން އެ މަޢުލޫމާތުތައް؛ ގިނަ ފަހަރު އަޅުގަނޑުމެންނަކަށް މިނިސްޓަރު؛ އަޅުގަނޑެއް ގަބޫލެއް
ނުކުރަން އަދި ސިޔާސީ ބޭފުޅުން ވެސް އަޅުގަނޑެއް ގަބޫލެއް ނުކުރަން ކޮންމެ ޑޮކިއުމަންޓެއް، އެ ތަނަށް އެންޓަރވާ
ކޮންމެ ޑޮކިއުމަންޓެއް ޕަރސަނަލީ ޗެކުކުރައްވާނެ ކަމަކަށް. އާންމު ގޮތެއްގައި ސިޔާސީ ލޭޔަރއެ އް މި އަންނަނީ
ޕޮލިސީތަކެއް ހަދަން. އެ މިސާލަކަށް ގޯސްކޮށް ހިނގާ ކަމެއް ވެއްޖެޔާ އަނެއްކާ ވެސް ގަވާއިދުތަކެއް ބަދަލުކޮށްގެން
އެ ގަވާއިދާ އެއްގޮތަށް ސިވިލް ސަރވިސަސްގެ ލޭޔަރ ހިންގަން. އެ އޮޓޮމެޓިކުން ހިންގަންޖެހޭނެ ލޭޔަރއެއް އެއީ.
އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑަށް ފާހަގަ މި ކުރެވެނީ މިހާރު ތިޔަ ގޮތަށް ހިފަހައްޓާލުމުން ކަންކަން ހަމަ ލަސްވެގެންދާ ތަން.
އެކަމަކު ދެންމެ ވިދާޅުވެއްޖެ ބައެއް ކަންކަން ވަރަށް އަވަހަށް ވެސް އެބަ ހިނގައޭ. އެހެންވީމާ، އެ އަވަހަށް ހިނގާ
ކަންތައްތަކަކީ އަޅުގަނޑަށް ހީވާ ގޮތުގައި އެއީ މި ދެންނެވި ގޮތަށް ހިނގާ ކަންތަކަށް ވެސް ވުން އެކަށީގެންވޭ.
އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑަށް ފެނޭ އިނގޭތޯ ތަންކޮޅެއް ރަނގަޅަށް ހަމަ ބަލާލަން. ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
35

ގަވާއިދު ކޮމިޓީގެ 2 ވަނަ ބައްދަލުވުން 28 ފެބްރުވަރީ 2024
އާދެ! މިނިސްޓަރ ކުރިއަށް.
މިނިސްޓަރ އޮފް ޓްރާންސްޕޯޓް އެންޑް ސިވިލް އޭވިއޭޝަން މުޙައްމަދު އަމީން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އަޅުގަނޑަށް ހީވަނީ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު، އަޅުގަނޑު ދެން ހަމަ ވަރަށް ގިނައިން ތި ވާހަކަ ދެއްކިއްޖެހެން.
އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑަށް ހަމަ ރަނގަޅޭ ސްޕެސިފިކްކޮށް ކޮން ކަމެއްތޯއޭ ޑިލޭވެގެން މި ދިޔައީ، ނޫނީ ޑިލޭވަނީ
އިނގޭތޯ. އެކަމެއް ސީދާ ވިދާޅުވެއްޖެޔާމު އަޅުގަނޑުމެން ހަމަ؛ ދެން އޭގެ ޖެނެރަލް ސްޓޭޓްމަންޓްގައި ވިދާޅުވި
ކަންތައްތަކަށް އަޅުގަނޑު ވެސް ހަމަ ސަޕޯޓްކުރަން. ހަމަ އެ މިނިސްޓްރީއަކީ ހަމަ ގިނަ ދުވަސް؛ އެ ބޭފުޅުންގެ
އެހީތެރިކަމާ އެކީގައި މި ބަދަލުތައް ވެސް މި ގެނެވެނީ ވެސް އިނގޭތޯ. މިހާރު މީގައި، ދެން އިންސާނުންގެ ވާހަކަ
ވިދާޅުވީމަ ؛ އިންސާނުންނަށް މި ވާ ގޮތް އަޅުގަނޑު ދަންނަވަންތޯ ތި ބޭފުޅުންގެ ކައިރީގައި؟ ބޮސް ނޫނިއްޔާމު
އެންމެ މަތީގައި ހުންނަ މީހާގެ ފިކުރިއްޔާތަށް ފަހަތުގައި ހުންނަ ހުރިހާ ސޯބެއް އެނބުރޭނެ އިނގޭތޯ. މިއީ މިކަން
ހިނގާ ގޮތް. އެހެންވީމާ، އެކަން ކިއްސަރު މަގަކުން ހިނގަން ވެރިމީހާ ވިސްނާ ކަމަށް ވަންޏާމު ދެން ތިބި މީހުން
ވެސް އެ ގޮތަށް ހިނގާނެ. ނޫނިއްޔާމު އެ ހިފެހެއްޓުމެއް ނޫން. އެއީ ރަނގަޅުކުރަންޖެހޭ ކަންތައްތަކަކަށް ބަދަލުތަކެއް
ގެންނަން ހަމަ ވަގުތު ވެސް ނަގާނެ. އެކަމަކު ގާނޫނީ ގޮތުން މިނިސްޓްރީން ދޭ ޚިދުމަތަކަށް އެއްވެސް ޑިލޭއެއް ނެތް
ކުރިއަކާ އި މިހާރު ވެސް އިނގޭތޯ. އެހެންވީމާ، އެ ޑިލޭއެއް އުޅޭކަމަށް ވަންޏާމު ހަމަ ސްޕެސިފިކް ކޭސްއެއް
އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އަޅުގަނޑާ، އަޅުގަނޑުގެ ނަންބަރު އަރުވާނަން މިއަދު ދިޔުމުގެ ކުރިން. އަޅުގަނޑާ
ކޮމިއުނިކޭޓުކުރައްވާށޭ. އަޅުގަނޑު ހަމަ މި ހިރީ ވަކި ކަމެއް ޑިލޭވެފައި ހުރެއްޖެއް ޔާމު އެ ކަމަކަށް ، ހަމަ
ރަނގަޅުކުރަން ކަމެއް އޮވެއްޖެޔާމު އެކަން ރަނގަޅު ވެސް ކުރާށޭ. މި ޕްރޮސެސް ތެރޭގައި، މި ގެނައި ބަދަލަށް
ކުރިއަށް، ކުރިން ކުރަމުންދިޔަ އުސޫލަށް ގެނައި ބަދަލަކުންނެއް ޑިލޭވާ ކަމަކަށް އަޅުގަނޑު ޕަރސަނަލީ ގަބޫލެއް
ނުކުރަމޭ. މިއަދާ ހަމައަށް އަޅުގަނޑަށް ނެތީ ފެންނަން. އެހެންވެގެން އަޅުގަނޑު މި ދަންނަވަނީ އެ ސްޕެސިފިކް
ކޭހެއް އަޅުގަނޑާ ޝެއަރކޮށްދެއްވައްޗޭ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ޝުކުރިއްޔާ. އަޅުގަނޑު ދެން ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ ހެންވޭރު އުތުރު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު
އިބްރާހިމް މުޢިއްޒަށް.
ހެންވޭރު އުތުރު ދާއިރާގެ މެންބަރު އިބްރާހިމް މުޢިއްޒު ވާހަކަދެއްކެވުން:
36

ގަވާއިދު ކޮމިޓީގެ 2 ވަނަ ބައްދަލުވުން 28 ފެބްރުވަރީ 2024
ޝުކުރިއްޔާ މުޤައްރިރު. މަރުޙަބާ މުޙައްމަދު އަމީން، މިނިސްޓަރ. އަޅުގަނޑު ސާފުކޮށްލަން ބޭނުންވަނީ، ދެން މާ
ބޮޑު އެއްޗެއް ސާފުކުރާކަށް ނޫން. ކުޑަކުޑަ ކަމެއް ސާފުކޮށްލަންވެގެން. ދެން މިނިސްޓަރ ވިދާޅުވެއްޖެ ވަރަށް ގިނަ
ފަހަރަށް 99% ސިޓީތަކަކީ ސްކޭމް ކަމަށް. ދެން އަޅުގަނޑު ހަމަ ސާފުކޮށްލަން ބޭނުންވަނީ މިފަދަ ބޮޑު ސްކޭމެއް
ދައުލަތުގެ މުއައްސަސާއަކުން ؛ ކޮންމެ ގޮތެ އް ވިޔަސް ސިޓީ ކައުންސިލަކީ ގާނޫނުން ބާރު ލިބިގެން އުފެދިފައި އޮތް
ކައުންސިލްތަކެއް. ހިނގާފައިވާއިރު އެ ކަންކަން ތަޙުޤީޤުކޮށްދިނުމަށް ކިހާވަރަކަށް އެހީތެރިކަން ތަޙުޤީޤީ އިދާރާތަކުން
ދީފައިވާނެތޯ؟ ދެން އެ ސާފުކު ރަން ބޭނުންވަނީ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
މިނިސްޓަރ.
މިނިސްޓަރ އޮފް ޓްރާންސްޕޯޓް އެންޑް ސިވިލް އޭވިއޭޝަން މުޙައްމަދު އަމީން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އަޅުގަނޑަށް ހީވަނީ ރިކޯޑިންގ ވެސް؛ އަޅުގަނޑު 99% ސްކޭމެކޭ ނޫން މި ދަންނަވަނީ އިނގޭތޯ. % 99އާ
ހިސާބަށް އަޅުގަނޑަށް ކެރިދާ ނޭ ދަންނަވަން އެ ގަރާޖުގެ ވެރިފަރާތަށް އަސްލު ނޭނގިއޭ ގިނައިން މި ހިނގަނީ
އިނގޭތޯ. އެހެންވެގެންނޭ ބައެއް ގަރާޖުތަކުގެ ވެރިފަރާތުންނަށް އެ ބޭފުޅުންނަށް ނޭނގި މިހާ ބައިވަރު އަދަދެއް
ރަޖިސްޓަރީވަމުން މި ދިޔައީ އިނގޭތޯ. ދެން، ދެން ކޮން ވާހަކައެއް ވިދާޅުވީ؟
ހެންވޭރު އުތުރު ދާއިރާގެ މެންބަރު އިބްރާހިމް މުޢިއްޒު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ތަޙުޤީޤީ އިދާރާތައް.
މިނިސްޓަރ އޮފް ޓްރާންސްޕޯޓް އެންޑް ސިވިލް އޭވިއޭޝަން މުޙައްމަދު އަމީން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ތަޙުޤީޤީ އިދާރާތައް، އާދެ! ދެން އަޅުގަނޑު ދެންނެވިން ދެއްތޯ އަޅުގަނޑު މިހާރު ފޮރިންސިކް އެނަލިސިސްއަކާ އި
ކޮމްޕްރެހެންސިވް އޮޑިޓެއް ހިންގަމުންދާ ވާހަކަ އަޅުގަނޑުމެން ތެރޭގައި. އަޅުގަނޑު މިނިސްޓްރީގައި އެބަ
ކުރިއަށްގެންދަމޭ. އެހެންވީމާ، އެއީ ؛ ފުރަތަމަ ކަމަކީ، ދެ އޭންގަލަކުން މި ވިސްނަންޖެހެނީ މި މައްސަލަތައް
އިނގޭތޯ. އެއް ކަމަކީ، އަޅުގަނޑުމެން ފުރަތަމައިނުން ފަށަ އިގަންނާނީ ވެފައި ހުރި ގޯސްތައް ހާވަންތޯ. އެހެންވެ ،
އެއީތޯ؛ އެއީއެއް ނޫން އަޅުގަނޑުގެ ސްޓައިލަކީ. އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތަކީ ގޯސްކޮށް މި ހިނގާ ކަންތައްތައް
37

ގަވާއިދު ކޮމިޓީގެ 2 ވަނަ ބައްދަލުވުން 28 ފެބްރުވަރީ 2024
ހަމަމަގަށް އެޅުވީމާ އެކްސެލެރޭޓް އޮފް ނުބައިކަން، މަގުމައްޗަށް ރަޖިސްޓަރީވަމުންދާ އެއްޗެއްސަށް ލުޔެއް ގެނައުން
އިނގޭތޯ، ހަމަޔަކަށް އެޅުވުން. އެއީ ފަހަތަށް ގޮއްސަ އޮތް ކަމަކުންނެއް ދެން ޖެހޭނީ ގާނޫނާ ޚިލާފަށް ގާނޫނުން
ބޭރުން ހިނގާފައި ހުރި ކަންތައްތައް ބަލާފައި ، އެ ބޭފުޅުންނާ ދޭތެރޭގައި ފިޔަވަޅު އެޅުމުގެ ޕްރޮސެސްއެއް ދެއްތޯ.
އެހެންވެގެން ކޮމްޕްރެހެންސިވް އޮޑިޓަކާ މި ހުރިހާ ކަންތައްތަކެއް މި ކުރާ ވާހަކަ ދެންނެވީ. އެކަމަކު މިހާރު ކުރިން
ރަޖިސްޓަރީވަމުންދާ އަދަދުގެ 90% އަށްވުރެ ވެސް ކުޑަކުރެވިއްޖެޔޭ 4 ފުރޮޅުލީ އެއްޗެހީގެ ރަޖިސްޓްރޭޝަން
ޕްރޮސެސް އެ ގާނޫނީ އިމުގެތެރެއަށް ފެއްތީމަ. މި ކަންތައް، މި ނުގަވާއިދުން އަންނަ ގަރާޖު ސިޓީއާއި ، ވެރިފަރާތަށް
ނޭނގި ގަރާޖު ސިޓީ ގެނައުމާއި، ނުބައި ސޮއިކޮށްގެން ގެންނަ އެއްޗެއްސާ، މި ހުރިހާ ކަންތަކެއް؛ ވެރިފިކޭޝަން
ޕްރޮސެސް ލައިނެއް ލީމަ މި ކަންތައް ޑިކްލައިންވެއްޖެ. އެހެންވީމާ، އެއްކަލަ ގޯސްވަމުންދިޔަ ރޭޓު ކުޑަކުރެވުނު
ވާހަކަ މި ދެންނެވީ 90% އާ ހިސާބަށް. ދެން ތި ވިދާޅުވި ގޮތަށް ފަހަތަށް ހަދާފައި ހުރި ގޯސް، އެއީ ހަމަ
އެޓެންޑްކުރަންޖެހޭ އެއްޗެއް ކަމަށް އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާތީ އެ ޕްރޮސެސް އެ ދަނީ އިނގޭތޯ.
ހެންވޭރު އުތުރު ދާއިރާގެ މެންބަރު އިބްރާހީމް މުޢިއްޒު ވާހަކަދެއްކެވުން:
މިސާލަކަށް، ވިދާޅުވެއްޖެ މިހާރު ހެދިފައި އޮތް ގަވާއިދުގައި ހަނދަށް ވެހިކަލެއް ގެންދަންޖެހޭވަރަށްތުރެ ގިނައިން
ރިސަރޗްތަކެއް ހަދަންޖެހޭ ކަމަށް މާލޭގައި ވެހިކަލްތަކުގެ ލިމިޓް ކަނޑައަޅަން. ދެން އަޅުގަނޑު ސާފުކޮށްލަން
ބޭނުންވީ، އެއްވެސް ވަރަކަށް ސިޓީ ކައުންސިލުގައި އެ ޝަކުވާ މިނިސްޓްރީއަށް މީގެ ކުރިން ކޮށް، އޭގައި ޙައްލު
ހޯދަން މަސައްކަތްކޮށްފައި އޮތްތޯ؟
މިނިސްޓަރ އޮފް ޓްރާންސްޕޯޓް އެންޑް ސިވިލް އޭވިއޭޝަން މުޙައްމަދު އަމީން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ބައެއް ރެކޯޑްސް އަޅުގަނޑަކަށް އަދި ނުފެނޭ، ނޫނިއްޔާމު އަދި އަޅުގަނޑު އެ ރެކޯޑްސް އައިޑެންޓިފައި ކުރާކަށް ވެސް.
އަޅުގަނޑު މަސައްކަތްކުރާ އެޕްރޯޗަކީ، މިހާރު އެއްކަލަ ވީހާ ވެސް އަވަހަށް ޙައްލު ހޯދަން މަސައްކަތްކުރުމުގައި
ޓައިމް ސްޕެންޑްކުރަނީ. އެހެންވީމާ، ސިޓީ ކައުންސިލުން އެކަމާ ބެހޭ ގޮތުން އެއްކަލަ މިނިސްޓްރީން ހަދާފައި އޮތް
ގަވާއިދުގެ ކޮމްޕްލެކްސިޓީއާ ބެހޭ ގޮތުން ކޮމްޕްލެއިންތަކެއް ނޫނިއްޔާމު އެ އިޞްލާޙުކުރަން ހުށަހަޅުއްވާފައި އޮތްތޯ
ނޫންތޯ އަޅުގަނޑަކަށް ހަމަ މި ވަގުތު މިތާ އިނދެފައި ދަން ނަވާކަށް ނޭނގެ އިނގޭތޯ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑު އެ
ކަންތައް ބަލާފައި އެ ވެރިފިކޭޝަން ތި ބޭފުޅުންނަށް އަރުވަފާނަން. ދެން އަޅުގަނޑަށް އެ ނގޭ އެއްޗަކީ ހަމަ ބުއްދިން
އިންސާނެއްގެ ގޮތުން ވިސްނާ ހަމަ ކޮންމެ މީހަކަށް ވެސް ؛ ދެން އަޅުގަނޑު އެއްކަލަ ވާހަކަދައްކާ ލަފުޒުގެ ގޮތުން
38

ގަވާއިދު ކޮމިޓީގެ 2 ވަނަ ބައްދަލުވުން 28 ފެބްރުވަރީ 2024
އެހެންނޫނީ ވާހަކަދައްކާ ސްޓައިލުގެ ގޮތުން ބުނެވުނު އެއްޗެއް ކަންނޭނގެ ހަނދަށް ދާ ވާހަކަ. އެ ކޮންމެހެންނެއް އެ
ކަންތައް އެހާ ބޮޑަކަށް ނެތް. ވާހަކައަކީ ޖެނެރަލްކޮށް އަޅުގަނޑު ދަންނަވަން މި އުޅެނީ، އެހާވެސް އެއްކަލަ
ކޮމްޕްލެކްސްކޮށް ނުކުރެވޭ ބަޔަކަށް މަސައްކަތެއް ކުރަން އުނދަގޫ ލެވެލްއަށޭ އެ ގަވާއިދު ހަދާފައި އޮތީ. އެއީ
އަސްލު ބޮޓަމްލައިން އޮފް ދަ ސްޓޯރީއަކީ އިނގޭތޯ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ޝުކުރިއްޔާ އިއް ޒަތްތެރި ވަޒީރު. ދެން ވަރަށް ގިނަ ސުވާލުތަކަށް ޖަވާބު އަރު އްވައި ފި. ޖަވާބު ދެއްވައިފި. ދެން
އަޅުގަނޑު ވެސް ހަމަ ބައެއް ސުވާލުތައް ހުރީމަ އެ ސުވާލުތައް އަޅުގަނޑު ކޮށްލާނީ. އެންމެ މުހިންމު އެއްކަމަކަށް
ދެންމެ ވާހަކަ ފައްޓަވަމުން ވެސް ވަޒީރު ވިދާޅު ވެއްޖެ، ވަރަށް ގިނަ ކަންތައްތައް ގާނޫނުގެ އިމުން ބޭރުގައި ގޮއްސަވާ
ކަމަށް. އެނގިވަޑަ އި ގަންނަވާނެ ފަދައިން އަޅުގަނޑުމެންގެ ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ މި ގަވާއިދު ކޮމިޓީއަކީ މިއީ
ޤާނޫނުއަސާސީން ބާރުލިބިގެން ހަދާފައި އޮތް ގަވާއިދުގެ 111 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން މެންޑޭޓުކުރެވިފައިވާ
މަސައްކަތްތަކެއް ހަވާލުކޮށްފައިވާ ކޮމިޓީއެއް. އަޅުގަނޑުމެން މި ކޮމިޓީގެ މަސަ އް ކަތަކީ ގާނޫނުގެ ތެރޭގައި
ގަވާއިދުތައް ހަދާދައި ހުރިތޯ ބެލުމާ އަދި ހަދާފައި ހުރި ގަވާއިދުތަކަކީ ގާނޫނުގެ ތަރަޙައިގައި ، ގާނޫނުގެ އިމުގައި
ތެރޭގައި ހެދިފައިވާ ގަވާއިދުތަކެއްތޯ ބަލައި އެއަށް ފިޔަވަޅުއެޅުމަށް އެންގުމުގެ ބާރު ވެސް، އަދި ހަމަ އެއާއެއްކޮށް
ބައެއް ގަވާއިދުތަކަކީ މި ކޮމިޓީއަށް ނޫންގޮތަކަށް އިޞްލާޙުނުކުރެވޭނެ ގޮތަށް ހުރި ބައެއްކަހަލަ ގަ ވާއިދުތައް ހުރި
ކޮމިޓީއެއް. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުމެން ކޮމިޓީގެ މަސައްކަތަކީ އެއީ. އެހެންވީމާ، އެގޮތުގެ މަތިން ދެންމެ
މިނިސްޓަރުގެ ވާހަކަފުޅުން އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފާހަގަވެއްޖެ މުޅި ދައުލަތުގެ ނިޒާމުގެ ތެރޭގައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް
އަދި މާ ބައިވަރު އިތުރު މަސައްކަތްތަކެއް މިނިސްޓްރީގެ ތެރޭގައި ތި ބޭފުޅުންނާ އެއްކޮށް ކުރަންޖެހިފައިވާކަން. އޭގެ
އެންމެ ބޮޑު އެއް ސަބަބެއް ގޮތަށް އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލީ، އެންމެ ފުރަތަމަ ވެސް ވިދާޅުވީ ވަރަށް ގިނަ ކަންތައްތައް
ގާނޫނުން ބޭރުގައި. އަޅުގަނޑުމެން މި ކޮމިޓީން ބަލައިފިން ޓްރާންސްޕޯޓް މިނިސްޓްރީގެ އެކުލަވަ އިލާފައި ހުރި
ގަވާއިދުތަކަކީ ގާނޫނުގެ އިމުގެ ތެރޭގައި ހުރި ގަވާ އިދުތަކެއް. އޭގެތެރެއިން ވެސް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފާހަގަވެފައި
ހުރި ކަންތައްތަކެއް މި ކޮމިޓީގައި އެބަހުރި. ދެން ހަމަ އެއާއެއްކޮށް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ދެންމެ އެންމެ ބޮޑަށް
ފާހަގަކުރެވުނީ ހަމަ ކުރިން ވެސް މި ކޮމިޓީން އަޅުގަނޑުމެން ކުރެވިފައި ހުރި މަސައްކަތްތަކުގެ ތެރޭގައި ތި ވިދާޅުވި
ގަވާއިދާ ޚިލާފަށް ރަޖިސްޓަރީކުރެވިފައި ހުރި އުޅަނދުތަކާމެދު ކަން ކުރާނެ ގޮތެއް ކަނޑައެޅުން. ދާދިފަހަކުން
އަޅުގަނޑުމެންނަށް މަޢުލޫމާތު ލިބިގެންދިޔަ އެ ފަރާތްތަކުގެ ގަރާޖު ސިޓީ ބާޠިލުވުމުގެ ސަބަބުން އެ ވެހިކަލް
39

ގަވާއިދު ކޮމިޓީގެ 2 ވަނަ ބައްދަލުވުން 28 ފެބްރުވަރީ 2024
ރަޖިސްޓަރީ ބާޠިލުވެގެންދާ ހާލަތުގައި އެއީ ކާކުގެ ޒިންމާއެއްތޯ، ކޮބައިތޯ އޭގެ އެ ޒިންމާ ނަގަންޖެހޭ ފަރާތަކީ؟
އެހެންނަމަވެސް، އެ ވެހިކަލް ގެ ރަޖިސްޓަރީގެ ޞައްޙަކަން އެބަ ގެއްލޭ ގަރާޖުގެ ސިޓީ އުނިވާ ހިސާބުން. އެ
އުނިވީމަ އެ ވެހިކަލްގެ ރަޖިސްޓަރީގެ ކަންތަކާމެދު އަދިވެސް އޮތީ އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެދެވޭ ޖަވާބެއް މިނިސްޓްރީގެ
ތެރެއިން ޙަޤީޤަތުގައި ނުލިބި. އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަނީ ގަވާއިދާ ޚިލާފަށް ކަމެއް ކުރެވިފައި ހުރެއްޖެ ކަމަށް ވަންޏާމު
ގަވާއިދުގެ ތެރެއަށް އެ ކަމެއް ފެތެންޖެހޭނެ ކަމަށް. އެހެން ނަމަވެސް، ދެންމެ މިނިސްޓަރުގެ ވާހަކަފުޅުގައި ވަރަށް
ބޮޑަށް ފާހަގަކުރައްވައިފި، ދެންމެ އެ ފަހު ނުކުތާއެއް ގޮތުގައި ގޯސްކޮށް ހުރި ކަންތައްތައް ދޫކޮށްލާފައި އަލުން
އިތުރަށް ގޯސްނުވުމުގެ ވިސްނުމެއްގެ ތެރޭގައި މަސައްކަތް ކުރައްވާ ވާހަކަ. އެހެންވެއްޖެ ކަމަށް ވަންޏާމު
އަޅުގަނޑުމެންނަށް ދުވަހަކު ވެސް އެ މައްސަލަ ޙައްލުކުރެވޭނެތޯ؟ ދެން ދެވަނަ ކަމަކަށް، އެއީ އެއް ސުވާލު
އިނގޭތޯ. ދެން އަނެއްކަމަކީ ، އަޅުގަނޑުމެންނަށް ކޮންމެވެސްކަހަލަ ޙައްލެއް އެބަ ނެރެދޭންޖެހޭ. ސުޕްރީމް ކޯޓުން
މިސާލަކަށް ކަމަކާއި ގުޅޭގޮތުން ރަޢުޔު ނެރޭއިރުގައި ވެސް ރައްޔިތުން އެ މައްޗަށް ތަބާވުން ލާޒިމުކުރާ އުސޫލުތަކުގެ
ތެރޭގައި ދެން ކަންތައް ކުރަންވީ ކިހިނެއްކަން ނޭނގެނީ ކަމަށް ވަންޏާ ރައްޔިތުން ތިބޭނީ އަނދިރިކަމެއްގެ ތެރޭގައި.
އެހެންވީމާ، އެގޮތަށް ބަލައި ލާއިރުގައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް ކޮންމެވެސް ކަހަލަ ޙައްލެއް އެކަމަށް އަންނަންޖެހޭ
އެއްކަމަކަށް. ދެން އަނެއްކަމަކީ އުޅަނދުފަހަރު، ރަނގަޅު، އަޅުގަނޑުމެން މި ރާއްޖެއަކީ ދެންމެ އިއްޒަތްތެރި
މެންބަރު ޖަމްޝީދުގެ ވާހަކަފުޅުގައި ވެސް އެ ވިދާޅުވި ނުކުތާއަށް ރިއާޔަތްކޮށް، އިންސާނުންނަށް ޚިދުމަތް ދިނުމަށް
ޓަކައި މި އުސޫލުތައް މި ހަދަނީ. އެހެންވީމާ، އިންސާނީ ވަސީލަތްތައް ތަރުތީބުކުރެވިގެން މި އަންނަނީ އެ
ޤައުމެއްގައި އޮންނަ އެ ވަސީލަތްތަކުގެ މައްޗަށް. އެ ވަސީލަތްތަކަށް ބަލައިލާއިރުގައި އަޅު ގަނޑުމެންނަށް މި
ޕާކިންގގެ ކަންތަކާއި ވެހިކަލް ކަންތަކާއި ، މީ ޒަމާނުއްސުރެ ފެށިގެން އަޅުގަނޑުމެން ހަމަ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހުރިހާ
ރައްޔިތުން، ވަކި ބަ އެއް ނޫން ކުދިބޮޑު އެންމެންނަށް އެބަ ކަންބޮޑުވެއޭ ޓްރެފިކް މަތިވެގެން ގޮސް ވެހިކަލްތައް
ގިނަވެ، ޕާކިންގ ސަރަހަ އްދު މަދުވެ، އެ މިބާވަތުގެ ކަންތައް ތައް ވަމުންދާތީ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުމެންނަށް؛ ދެންމެ
ވިދާޅުވެއްޖެ ސުން ބޯޑު އަޅު ވާފައި އެއްޗެއް ބޭއްވުމަކީ އެއީ ކުރެވިގެންވާނެ ކަމެއް ނޫންކަން. އެހެންނަމަވެސް،
ހިތާމައަކީ، މިއަދު ވެސް އަޅުގަނޑު ދަންނަވައިލާނަން ހަމަ ސަރަހައްދާ އެއްކޮށް. ސުން ބޯޑު އަޅުވާފައި ދައުލަތުގެ
ފަރާތުން، ބޭރު ޤައުމުތަކުން ރާއްޖެއަށް ހަދިޔާކޮށްފައި ހުންނަ ވެހިކަލްތައް ސުން ބޯޑު އަޅުވާފައި މަގުމަތީ ބެހެއްޓީމަ
އެއީ ކޮންކަހަލަ މަންޒަރެއްތޯ؟ އެހެންވެއްޖެ ކަމަށް ވަންޏާ އާންމު މީހާގެ ވެހިކަލް ކޮންތާކުތޯ ބާއްވާނީ. މިހާރު ވެސް
ހުޅުމާލޭގައި އެކި ސަރަހައްދުތަކުގައި އަޅުގަނޑަށް ހަމަ ޖަޕާނުން ހަދިޔާކޮށްފައި ހުރި ވެހިކަލުތަކެއް ސުން ބޯޑު
އަޅުވާފައި އެބަހުރި. ހަމަ ފެނުނީމަ މި ދެންނެވީ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑު ދަންނަވާނީ އެއީ އެ ވަސީލަތްތައް
40

ގަވާއިދު ކޮމިޓީގެ 2 ވަނަ ބައްދަލުވުން 28 ފެބްރުވަރީ 2024
ދައުލަތަށް ވެސް ނުކުޅަދުންތެރިކަން ހުރި މިންވަރޭ ދިވެހިރާއްޖޭގެ މިއޮތް މަދު ޖާގައިގެ ސަބަބުން. އެހެންވީމާ، އެ
ކަމަށް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ދެމެހެއްޓެނިވި ޙަ އްލެއް ގެނައުމަށް ޓަކައި ކުރެވިދާނެ ކަމަކީ ކޮބައިތޯ؟ ހަމަ ކުއްލިއަކަށް
ގަވާއިދެއް ހަދާފައި ގާނޫނުގެ ތެރެއިން އެ ހަރުކަށި ގޮތްތަކެއް ގެނެވިގެން ވެސް އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެކަން
ކުރެވޭކަށެ އް ނެތް. އެހެންވީމާ، ޖުމުލަ ގޮތެއްގައި މިނިސްޓަރގެ ވާހަކަފުޅުން ؛ ދެން އަނެއް ކަމަކީ ޓޯޔާޑުގެ ޖާގަ
ނެތުމަކީ ސްޓިކަރ ޖަހަންޖެހޭ މީހުންނަށް ޖަހަން ނުޖެހި ދޫކޮށްލަންޖެހޭ ސަބަބެއް ކަމަށް އަޅުގަނޑުމެން ގަބޫލުކުރަނީ
ކަމަށް ވަންޏާމު ކޮންހިސާބަކުންތޯއޭ އެއްކަލަ ގާނޫނު އެންމެ ފުރިހަމައަށް ތަންފީޒުކުރާނީ ؟ އެހެންވީމާ؛ ދެން ހަމަ
ވިދާޅުވެއްޖެ ނޭނގި ގަރާޖު ސިޓީތައް ހޯދާފައި ހުރި މައްސަލައިގައި. ނޭނގި ގަރާޖަކަށް ބައިވަރު ވެހިކަލްތަކެއް
ރަޖިސްޓަރީކުރުމަށް އެ ގަރާޖު ސިޓީ އެ ތަނަށް ހުށަހަޅާފައި އިންނައިރުގައި އެއީ އަސްލު ސިޓީއެއްތޯ ނޫންތޯ
ދެނެގަތުމުގެ ކަންތަކަކީ އެ ހުށަހަޅާ މީހާގެ މައްސަލައެއްތޯ ނުވަތަ މިނިސްޓްރީގެ ޒިންމާއެއްތޯ؟ އެއީ އެއްކަމަކަށް.
އަޅުގަނޑު މިހެން މި ދަންނަވައިލި ކަމަކީ ، މި ކޮމިޓީން އަޅުގަނޑުމެން ސިޓީ ކައުންސިލްއާ އެއްކޮށް ވެސް
މަސައްކަތްތަކެއްކޮށްފިން. އަދި އިކޮނޮމިކް މިނިސްޓްރީން ވެސް އަޅުގަނޑުމެން ގެނެސްގެން މަސައްކަތްކޮށްފިން. މި
ދެންނެވި ކަމަކީ، ގަރާޖެއް ގޮތުގައި ރަޖިސްޓަރީކޮށްފައި އިންނަ ތަނެއް ފިހާރައެއް ގޮތުގައި ފިހާރަ
ރަޖިސްޓަރީކޮށްލައިގެން އެބަ އެ ފިހާރަ ހިންގަމުންދޭ. އެކަމަކު އެ ފިހާރައަކަށް ބަދަލުވިގޮތެއް އެނގޭ މުއައްސަސާއެއް
ނެތް. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުމެން މި ދަންނަވަނީ އެއީ ދައުލަތުގެ މޮނިޓަރިންގ މެކޭނިޒަމްގައި ހުރި ލޫޕްހޯލްސްތަކެކޭ
އެ ކޮންބައެއްގެ؛ އިކޮނޮމިކް މިނިސްޓްރީގެ ބޭފުޅުންނާ އަޅުގަނޑުމެން ވާހަކަދެއްކިން. ގަރާޖެއް، ރަޖިސްޓަރީކޮށްފައި
އިންނަ ގަރާޖެއް ފިހާރައަކަށް އެ ބަދަލުވެގެންދާއިރުގައި ސިޓީ ކައުންސިލުން ބުނަންޖެހޭ ބަހެއް ވެސް އެބަ އޮތް،
އިކޮނޮމިކް މިނިސްޓްރީން ބުނަންޖެހޭ ބަހެއް ވެސް އެބަ އޮތް. އެކަމަކު އެ ތަން އިންނަނީ ފިހާރައަކަށް ރަޖިސްޓަރީ
ކުރެވިފަ. އެކަމަކު އެއްކަލަ ވެހިކަލް ރަޖިސްޓަރީކުރެވިފައި އިންނަނީ ހަމަ އެ ގަރާޖަށް. އެހެންވީމާ، އޭގެ
މައްސަލަތަކެއް ވެސް އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެބަހުރި ފާހަގަކުރެވިފައި އެ ކަން ނުކުރެވި. އެހެންވީމާ، ޙަޤީޤަތުގައި މި
ބާވަތުގެ ކަންކަމަށް ބަދަލުތައް މި އަންނަ ޙަޤީޤީ ސަބަބަކީ؛ އަޅުގަނޑު ހަމަ ދެންމެ ތި ވިދާޅުވިހެން އަޅުގަނޑު
ވެސް ހަމަ މި އިޖުތިމާޢީ ދާއިރާގައި ހަމަ ވަރަށް ގިނަ މަސައްކަތްތަކެއްކޮށް ، އިޖުތިމާޢީގޮތުން މިހާރު ވެސް މާލޭގައި
އެންމެ އާދައިގެގޮތަށް ލާހޫރޭ އެކަކަށް ވާނެކަންނޭނގޭ އަޅުގަނޑު. މާލޭގަ އި ދަތިކަމެއް ހުރެއްޖެ ކަމަށް ވަންޏާ އެ
ދަތިކަން އެންމެ ބޮޑަށް އިހުސާސްކުރެވޭ އެއް އާންމު ފަރުދަކަށްވާނެ އަޅުގަނޑު. އެހެންވީމާ، އެގޮތުގެމަތީން ފެންނަ
މަންޒަރުތަކާ އަދި އިންޑަސްޓްރިއަލް ތަންތަނުގައި ހުރި މައްސަލަތަކަށް ބަލައިލާއިރުގައި ، މި މައްސަލައަކީ
ޙަޤީޤަތުގައި ވަރަށް ބޮޑު މައްސަލައެއް. ދެން ހަމަ އޭގެ ތެރެއިން އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި އަންނަނީ ދައުލަތުގެ
41

ގަވާއިދު ކޮމިޓީގެ 2 ވަނަ ބައްދަލުވުން 28 ފެބްރުވަރީ 2024
ސިޔާސަތުތައް. ސަރުކާރެއް ބަދަލުވެގެންދާއިރުގައި ކޮންމެ ސަރުކާރަކުން ވެސް އާ ސިޔާސަތެއް މި ގެންނަނީ. އެ އާ
ސިޔާސަތު ގެންނައިރުގައި ދެން ކުރިން ކޮށްފައި ހުންނަ ސިޔާސަތުތައް މިވަނީ ދޯހަޅި ސިޔާސަތަށް. އޭގެ ކުޑަކުޑަ
އެގްޒާމްޕަލެއް އަޅުގަނޑު ދައްކާނަން. ވަރަށް ގިނަ ސަރަހައްދުތަކުގައި އެބަހުރި ޕާކުކުރުމަށް ޓަކައި ޕާކިން ގ
ސްލޮޓުތައް ކޮންމެވެސް ކަހަލަ އުސޫލަކުން ދިނުނަށް ޓަކައި މެކޭނިޒަމްތަކެއް ގާއިމުކުރެވިފައި އިނގޭތޯ. އެއިން
އެއްވެސް އެއްޗެއް ބޭނުންކުރާ ތަނެއް ނުފެނޭ. އެހެންވީމަ، އެ މިއަދު ވެގެންދިޔައީ ހުސް ބާ ދަނގަޑަށް. އެއީ
ކިހިނެއް ވިސްނީމަ އަންނަ ކަންތައްތަކެއްތޯ؟ އެއީ ކޮން ހިސާބަކުންތޯ މި އެއްޗެހިތައް ބޭނުން ނުކުރެވެނީ؟
އެހެންވީމަ، ކޮންމެވެސް ކަހަލަ ހަރުދަނާ އެއް ނިޒާމު، ދިވެހިރާއްޖޭގައި މި ޓްރެފިކްގެ މައްސަލައަށް ޙައްލު ލިބޭނެ
ހަރުދަނާ އެއް ނިޒާމަށް ސިޔާސަތުތައް ސަރުކާރުން ބަދަލުވާ ހިނދުތަކުގައި ވެސް ބަދަލުނުވެވޭވެނެ ގޮތަށް އޮތުމަކީ
މިބާވަތުގެ ކަންކަމަށް ރައްޔިތުންނަށް ދެމެހެއްޓެނިވި ޙައްލެއް ގެނައުމަށް އޮތް ޙައްލެއް ކަމުގައި
ދެކެވަޑައިގަންނަވަންތޯ؟ އެހެންވީމަ، އަޅުގަނޑުމެންގެ ވަގުތު ވެސް ވަރަށް ވަގުތު ކުޑަތަންވެފައި މިއޮތީ. މަޖިލިސް
ފެށޭ ގަޑި ވެސް އެއީ 1 ޖަހާއިރު ވެއްޖެ. އެހެންވީމަ، އަޅުގަނޑު މި ދެންނެވި ކަންކަމަށް؛ މައިގަނޑުގޮތެއްގައި
މިއަދު އަޅުގަނޑުމެންގެ އަސްލު ޙަޤީޤަތުގައި މިއަދު މި މަސައްކަތް ބޮޑަށް އަޅުގަނޑުމެން ބައްޓަންކޮށްފައި މި އޮތީ
ވެހިކަލް ރަޖިސްޓަރީކުރުމުގައި މި ޕާކިންގ، ހަމަ ސްޕެސިފިކްކޮށް އަޅުގަނޑު ދަންނަވާނަން. ވަރަށް ކުރުކޮށް ޖަވާބު
ދޭން، ތަރޑް ޕާޓީ އިންޝުއަރެންސެއް އޮތުން އެއީ ލާޒިމުކަމެއްތޯ؟ ނުވަތަ އިޚުތިޔާރީ ކަމަކަށް ހެދުން ކޮބައިތޯ؟
އިޚްތިޔާރީ ކަމެއް ގޮތުގައި އޮތުންތޯ؟ ލާޒިމުކަމެއްތޯ؟ އެ ދެ ކަންތަކަށް. ދެން އޮތީ އުޅަނދުގެ އަދަދު
ކޮންޓްރޯލްކުރުމާ ގުޅޭ ގޮތުން. ދެންމެ ވިދާޅުވެއްޖެ ސިޓީ ކައުންސިލުތަކާ އެއްކޮށް މަސައްކަތްކުރަމުންދާ ކަމަށް.
އަޅުގަނޑުމެން އަދި ތި ބޭފުޅުންނަށްފަހު ސިޓީ ކައުންސިލު ވެސް އަޅުގަނޑުމެން މި ކޮމިޓީއަށް ހާޒިރުކުރާނަން.
މިކަމާ ގުޅުންހުރި އެކި ފަރާތްތައް ހާޒިރުކޮށްފައި ޖުމުލަގޮތެއްގައި އަޅުގަނޑުމެން ދެން ބާކީ އަދި ތި ބޭފުޅުންނާ
އެއްކޮށް، ހުރިހާ މުއައްސަސާ ތަކާ އެއްކޮށް ބައްދަލުވުން ބާއްވަންވެއްޖެ ކަމަށް ވެއްޖެއްޔާ އެކަން ވެސް އަޅުގަނޑު
ކުރާނަން. އެހެންވީމާ، މި އަދަދު ކަނޑައެޅުމާ ގުޅޭ ގޮތުން ކޮބައިތޯ މިހާރު ލާމަރުކަޒީ ގާނޫނުން ސިޓީ ކައުންސިލަށް
އެ ދީފައި އިންނަ މެންޑޭޓާ އި، ތި ބޭފުޅުންގެ މަސްއޫލިއްޔަތާ މި ދޭތި އެއްކުރުމަށް ޓަކައި ކުރެވެމުންދާ މަސައްކަތަކީ
ކޮބައިތޯ؟ މިއީ މައިގަނޑު ސުވާލުތައް. ޝުކުރިއްޔާ.
މިނިސްޓަރ އޮފް ޓްރާންސްޕޯޓް އެންޑް ސިވިލް އޭވިއޭޝަން މުޙައްމަދު އަމީން ވާހަކަދެއްކެވުން:
42

ގަވާއިދު ކޮމިޓީގެ 2 ވަނަ ބައްދަލުވުން 28 ފެބްރުވަރީ 2024
ލާމަރުކަޒީ ގާނޫނުގެ ދަށުން ސިޓީ ކައުންސިލަށް މި އޮންނަނީ ކެރީންގ ކެޕޭސިޓީ ނޫނިއްޔާ އަދަދު ކަނޑައެޅުން އޭޖާ
އެކީގައި އިނގޭތޯ. އެކަމަކު އެކަން ކުރެވެން އިންނަނީ ގާނޫނުގެ ދަށުން މިނިސްޓްރީ އޮފް ޓްރާންސްޕޯޓް އެންޑް
ސިވިލް އޭވިއޭޝަނުން ހަދާ ގަވާއިދެއްގެ ދަށުން އެކަން ކުރަން އިނގޭތޯ. އެހެންވީމާ، އެއަށް ބައްޓަންކޮށްފައި މި
އޮންނަނީ އޭގެ ޕާކިންގ ޕޮޕިއުލޭޝަން އަދަދާއި، ޕާކިން ގ ސްޕޭސް އެވެއިލަބަލް ވާ މަގުމަތީގެ މިންގަނޑާއި، މިކަހަލަ
ޓެކްނިކަލް ވަރަށް ގިނަ ވާހަކަތަކެއް އެބަހުރި. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑު ދެންނެވީ ކުރިން ވާހަކަދެއްކިއިރުގައި ވެސް އެ
ގާނޫނުގެ ދަށުން ހަދާފައި އޮތް ގަވާއިދު މާ ކޮމްޕްލެކްސީއޭ. އެހެންވީމާ، އެހާ ކޮމްޕްލެކްސް ގަވާއިދެއްގެ ދަށުންނެއް
ސިޓީ ކައުންސިލަކަށް އަޅުގަނޑު ވެސް ގަބޫލެއްނުކުރަމޭ އެ ކެރީންގ ކެޕޭސިޓީ ޑިކްލެއަރކުރެވޭނެ ކަމަކަށް.
އެހެންވީމާ، އެ ކަންތައް އިޞްލާޙުކުރެވުނު ވާހަކަ އިނގޭތޯ. ދެން އަޅުގަނޑު ކުރިން ދެއްކި ވާހަކައިގެ 99%
ގޯސްކޮށްނެއް ނޫނޭ އަޅުގަނޑު ދަންނަވާފައި އޮތީ އިނގޭތޯ. އެއީ ހަމަ ގާނޫނުގެ ދަށުން ހަދާފައި ހުރި ގަވާއިދުތައް
ހުރީ ހަމަ، ނޫނީ ރަޖިސްޓްރޭޝަން ޕްރޮސެސްއަށް ހުރި ކަންތައްތައް ވެސް ހުރި. އޭގެތެރެއިން ބޭނުންނުވާ
ކަންތައްތައް ދޫކޮށްލީމަ ދިމާވެފައި ހުރި މައްސަލަތަކޭ. މިހާރު މިސާލަކަށް އަޅުގަނޑު ދަންނަވަފާނަން، ގަރާޖު
ސިޓީއެއް ހުށަހަޅާއިރުގައި ސިޓީ، އެ ސިޓީ ކައުންސިލުން ދެއްވާފައި އޮންނަ ސިޓީއެއް ގެންނައިރުގައި އެހިސާބުން
ފެށިގެން އެކަމެއް ނުނިމޭ ގާނޫނީ ގޮތަކުންނެއް. އެއީ ގަރާޖުގެ ވެރިފަރާތާ ދިންކަމުގެ އެ ގަރާޖު ވެރިފަރާތުގެ ރަސްމީ
ލިޔުމެއް ވެސް އިންނަންޖެހޭ. އަދި ގަރާޖު ރަޖިސްޓްރޭޝަން މިއީ ދެ ކަމެއް އިނގޭތޯ. ގަރާޖެއްގެ ގޮތުގައި
ރަޖސްޓަރީކޮށްފައި އޮންނަ ރަޖިސްޓަރީގެ ސިޓީއާއި އަދި އަޅުގަނޑު އޮވެދާނެ ގަރާޖެއް އަޅުގަނޑު ގޭގައި، 4 ކާރުގެ
ގަރާޖެއް ރަޖިސްޓަރީކޮށްފަ. އެ ސިޓީ މީހަކު ހިފައިގެން ދިޔަކަސް ރަޖިސްޓަރީވެގެންނުވާނެ ނޫންތޯ. އަޅުގަނޑުގެ
ކޮންސެންޓު އޮންނަންވާނެ ޝަހާނާއަށް ރަޖިސްޓަރީކުރުމަށް. އެ ކަންތައް ދޫކޮށްލާފައޭ އޮތީ. އެ ކަންތައް ދޫކޮށްލާފައި
އޮތީމަ އެ ކަންތައް މިހާރު ފެށީމަ އެ ކަންތައްތައް ކުރާ ބަޔަކަށް އުނދަގޫވެގެން މި އުޅެނީ. ދެން ދެވަނަ ކަމަކީ،
ގާނޫނީ ގޮތުން އަދި ގަރާޖެއް ގޮތުގައި އަދި ރަޖިސްޓަރީކޮށްފައި އޮތަކަސް ގާނޫނީގޮތުން އެ ޒިންމާ އެބައޮތޭ ، ފިޒިކަލީ
އެކަން އޮތްތޯ ޔަގީންކުރުމުގެ ޒިންމާ އެބަ އޮތޭ މިނިސްޓްރީ އޮފް ޓްރާންސްޕޯޓަށް. އެކަން މި ކުރަނީ. އެކަމުގެ
އުނދަގޫ ވާހަކަ އެ ދައްކަވަނީ އިނގޭތޯ ބައެއް މީހުން. އެއީ މަދު ބައެއް. ދެން ރަނގަޅު ވާހަކައެއް ދެންނެވީ، ހަމަ
ބޭނުމަށް ޓަކައި މިއަދު ގަރާޖެއް ރަޖިސްޓަރީކޮށްލާފައި ސިޓީ ނަގާފައި މި ކަންތައް ކުރަން މާދަމާ ފިހާރައަކަށް
ބަދަލުކުރަނީ. އެ ކަމަށް އަޅުގަނޑު މިހާރު މި ހުށަހަޅާފައި އޮތް ޙައްލަކީ މީގެތެރޭގައި، އަޅުގަނޑުމެން އެއް
ނެޓްވޯރކަކުން މާލޭ ސިޓީ ކައުންސިލާއި، އިކޮނޮމިކް މިނިސްޓްރީ އާއި މިނިސްޓްރީ އޮފް ޓްރާންސްޕޯޓާއި ސިވިލް
އޭވި އޭޝަނާ ގުޅޭ އެއް ގިއުގަނޑަކުން ގުޅާލަން އެބަޖެހޭ. އެއީ އިކޮނޮމިކް ކައުންސިލުން ވިޔަފާރި، އިކޮނޮމިކް
43

ގަވާއިދު ކޮމިޓީގެ 2 ވަނަ ބައްދަލުވުން 28 ފެބްރުވަރީ 2024
މިނިސްޓްރީން އިނގޭތޯ، ގަރާޖެއްގެ ގޮތުގައި އޮތް އެއްޗެއް ރިމޫވްކޮށްފައި އެދިގެން ފިހާރައަކަށް ބަދަލުކުރައްވަންޏާމު
ދެން އެއްކަލަ ގަރާޖުގައި ގެއްލުން ދިޔައީތާ. އެއްކަލަ؛ އެހެންވީމަ މި ޒަމާނަށް ވި ސްނޭ، މި ޒަމާނަށް ފެތޭ
ނެޓްވޯރކެއް ކްރިއޭޓުކުރުމުގެ ވާހަކަ މީގެ ތެރޭގައި އޮންނާނެ. އެހެންވީމާ، އެ ކަންތައް ކުރެވުނީމަ އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ
އެއަށް ވެސް އިޞްލާޙުވެގެން ދާނެ. ސުން ބޯޑުގެ ވާހަކަ އިނގޭތޯ. ސުން ބޯޑުގައި ހަމަ، މިހާރު ސުން ބޯޑު
އަޅުވާފައެއް ސަރު ކާރުގެ ފަރާތަ ކުން ވެސް، އެމްބަސީއެއް ކަމުގައި ވިޔަސް، އެހެން ބައެއް ވިޔަސް، އަޅުގަނޑުމެން
ހަމަ ތި ބޭފުޅުން ވެސް ވަކާލާތުކުރާ ގޮތަށް އަޅުގަނޑު ވެސް މި ބަލަނީ. ގާނޫނުގެ އަތްދަށުން ސުން ބޯޑު
އަޅުވަ އިގެން އޮންނަ ރަޖިސްޓަރީ ނުވެފައި ހުންނަ ވެހިކަލް ތަކެއް އެއްވެސް ސަރަހައްދެއްގައެއް ނުބެހެއްޓޭނެ. އެ
ބޭފުޅުން އިމްޕޯޓުކޮށްފައި އެ އެއްޗެހި ބަހައްޓަވަންޖެހޭ ތަނެއް އޮވެގެން އިމްޕޯޓުކޮށްގެން އެކަން ކުރައްވަން ޖެހޭނީ
އިނގޭތޯ. އެހެންވީމަ، ކޮންމެ މީހަކު ކުރިއަސް، އެމްބަސީއަކުން ކުރި އަސް، ސަރުކާރުގެ މުއައްސަސާއަކުން
ކުރިއަސް ، އެއީ ގާނޫނުގައި އޮތް ގޮތާއި ޚިލާފަށް މާލޭ މަގުމަތީގައި ނޫނީ އެހެން ސަރަހައްދެއްގައި ވެސް މަގުމައްޗަށް
ދޫކޮށްލާފައި އެ އޮންނަ ކަމަށް ވަންޏާމުން އެއީ ބަލައިގަނެވޭނެ ކަމެއް ނޫން ގޮތުގައި އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަނީ.
މިނިސްޓަރ އޮފް ޓްރާންސްޕޯޓު އެންޑް ސިވިލް އޭވިއޭޝަން ޙަސަން ޛިހާން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! މި ވަގުތު ތަރޑް ޕާޓީ އިންޝުއަރެންސްކުރުން ލާޒިމު މި ވަނީ އުޅަނދު މަގުމަތީގައި ދުއްވަން ބޭނުންވާ
ކަމުގައި ވާނަމަ. ރަޖިސްޓަރީކުރުމުގައި ނެތް އިންޝުއަރެންސްކުރުން ލާޒިމުވާނެ ކަމަށް ބަޔާންކުރެވިފަ. އެހެންވީމާ،
ދެން އަޅުގަނޑުމެން މި އިންޝުއަރެންސަށް ޙައްލެއް ހޯދޭ ކަމުގައި ވާނަމަ، އަޅުގަނޑުމެން އެބަޖެހޭ މިކަމާ ގުޅޭ
ފަރާތްތަކާއި ފުލުހުންނާއި އަދި މިކަމުގައި ހިމެނޭ ހުރިހާ ބޭފުޅުން މަޝްވަރާކޮށްފައި، މި ކަމަށް ރަނގަޅު ޙައްލެއް
ހޯދުމުގެ މަސައްކަތް ފަށަން މިހާރު. ދެން އެކަހަލަ ޙައްލެއް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ލިބޭނީ އަޅުގަނޑުމެން މިހާރު މިހިރަ
ގަވާއިދުތަކަށް ވެސް އިޞްލާޙުތަކެއް ގެނެސްގެން. ދެން އެގޮތަށް ގެންނަވާއިރުގައި ކުރިއަށް އޮތާ ތާނގައި، ކުރީގައި
މިތާނގައި އިންކުއަރީ ތެރޭގައި ހިމެނިގެންދިޔަ ވާހަކައެއް މި ކްލެއިމް ނުކުރެވޭ ވާހަކަ. އެހެންނަމަވެސް،
އަޅުގަނޑުމެންނަށް މިހާރު މި ބައްޓަންކުރެވިފައި މިހުރަ ސިސްޓަމްތަކުގެ ތެރޭގައި ރަނގަޅަށް ކްލެއިމް ޕްރޮސެސްއެއް
އިން ކަމަކަށް ނުބެލެވޭ. އަޅުގަނޑުމެން މި ރެގިއުލޭޓިންގ ބޮޑީއެއްގެ ހައިސިއްޔަތުން އަޅުގަނޑުމެން
އެންޝުއަރކުރަންޖެހޭ ކަމެއް އެއީ ރަނގަޅަށް ކްލެ އިމް ޕްރޮސެސްތަކާއި އެއްޗެހި އެކުލެވިފައި އޮތްކަން. އަދި މި
އިންޝުއަރެންސް މި ވިއްކާ ފަރާތްތަކުން މި ކަމަށް ރަނގަޅަށް މަގުފަހިކޮށްފައި އޮންނަންޖެހޭނެކަން. އެހެންވީމާ،
44

ގަވާއިދު ކޮމިޓީގެ 2 ވަނަ ބައްދަލުވުން 28 ފެބްރުވަރީ 2024
އަޅުގަނޑުމެންގެ މި ސިސްޓަމްތަކާއި، ހުރިހާ ކަމެއް ރަނގަޅަށް އިތުރަށް ފުރިހަމަވެގެންދާއިރުގައި އަޅުގަނޑުމެން
ކުރިއަށް އޮތް ތާނގައި އެންޝުއަރކުރަންޖެހޭ ކަމެއް ކަމުގައި އަޅުގަނޑު ވެސް ގަބޫލުކުރަނީ.
މިނިސްޓަރ އޮފް ޓްރާންސްޕޯޓް އެންޑް ސިވިލް އޭވިއޭޝަން މުޙައްމަދު އަމީން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އަޅުގަނޑު ހަމަ މި ވަގުތު ނިމިގެން ނިންމާލާތީ އަޅުގަނޑު ދަންނަވަން އިނގޭތޯ. މިއަށް އަންނަ ފައިނަލް،
އަޅުގަނޑު ދެންނެވި ޕްލޭނުގެ ދަށުން އަސްލުގައި މީގައި އަންނާނީ ހަމަ ސިންގަޕޫރު ތަންތާނގައި މި އޮންނަ
މޮޑެލްއެއް އައިސްގެން ނޫނިއްޔާ މީގައި ޙައްލެއް ނާންނާނެ. އެއީ މިތާނގެ ސްޕޭސް ކުޑަކަމުން އިނގޭތޯ. މިތާނގެ
ސްޕޭސް ކުޑަ. އެއީ މިއަށް މި ކިޔަނީ ސެޓްފިކެޓް އޮފް އެންޓައިޓްލްމަންޓް އިނގޭތޯ. އެ ސެޓްފިކެޓް އޮފް
އެންޓައިޓްލްމަންޓް ލިބިގެން ނޫނިއްޔާމު މަގުމައްޗަކަށް ވެހިކަލެއް ނުނެރެވޭނެ. އެ ވާގޮތަކީ ؛ މިހާރު އަޅުގަނޑުމެން މި
ކަނޑައަޅަނީ މާލެއާއި ހުޅުމާލެއާ ދޭތެރޭގައި މިސާލަކަށް، އަރބިޓްރީ މިސާލެއް މި ނެގީ. 200 ކާރޭ، 400 ސަ އިކަލޭ
އުޅެވޭނީ އިނގޭތޯ. އެހެންވީމާ ، ކޮންމެވެސް ޕޮއިންޓަކުން މިހާރު މި ކަންތައް މި ފަށަން ޖެހެނީ ދެއްތޯ. މީގައި
ފަހަތަށް ގޮއްސަ މި އޮތީ އެތައް ކަންތައްތަކެ އް. ފަށާ ޕޮއިންޓުން ފެށިގެން ދެން ވެހިކަލް މާލޭ މަގުމައްޗަށް ނެރެވޭނީ
ސެޓްފިކެޓް އޮފް އެންޓައިޓްލްމަންޓް ލިބިގެން. އެއީ މިހާރު ސިންގަޕޫރުގެ މޮޑެލް. ސިންގަޕޫރު ހޭޒް ސްޓާޓެޑް މީގެ
އެތައް އަހަރެއް ކުރިން. އެހެންވީމާ، އެ ސެޓްފިކެޓް އޮފް އެންޓައިޓްލްމަންޓް އަންނައިރުގައި ތި ހުރިހާ ކަމެއް
ފުރިހަމަވެގެންދާނީ. އެހެންވީމާ، މި ކަމަށް، އެނގިވަޑައިގަންނަވާނެ ޒަމާނުއްސުރެ އެކި އުމިލޭޓުވަމުން އައި
މައްސަލަތައް ޓޮޕް އަޕްވަމުން ޓޮޕްއަޕްވަމުން އައިސް މިއަދާ ހިސާބަށް މި އޮތީ އަޅުގަނޑުމެންނަށް ނޫޅެވޭކަހަލަ
ނުރައްކާތެރި ހާލަތަކަށް މި ސަރަހައްދުގެ ކަންތައްތައް ގޮ އްސަ. އެހެންވީމާ، ކަންތަ އް ޙައްލުކުރަން ވަގުތު ވެސް
ނަގާނެ. އިރާދަކުރެއްވިއްޔާމު އަޅުގަނޑު ތި ބޭފުޅުންނަށް ޔަގީންކަން އަރުވަނީ ހުރިހާ އެންމެން މަސައްކަތްކޮށްގެން
މަސައްކަތްކޮށްފިއްޔާ އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ ހަމަ ލިވަބަލް ސިޓީއަކަށް މިތަން ހެދޭނެކަން އިނގޭތޯ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! އަޅުގަނޑު ހަމަ އަދިވެސް އެއްފަހަރު މި ތަރޑް ޕާޓީ އިންޝުއަރެންސާ ގުޅޭ ގޮތުން. މީތި ދެން
އަޅުގަނޑުމެންނަށް ސިފަކުރެވެނީ ދައުލަތުގެ ވަސީލަތްތައް ބޭނުންކޮށްގެން ޕްރައިވެޓް ފަރާތްތަކަށް ވިޔަފާރިއެއް ކޮށްދޭ
އުސޫލުން ކުރެވޭ ކަމެއް ގޮތުގައި. އެންމެ ކުޑަމިނުން ދައުލަތަށް މީގެން ލިބޭ އެއްވެސް އާމްދަނީއެއް ވެސް ނެތް.
އެހެންވީމާ، ޕްރައިވެޓް ފަރާތްތަކުން އިންޝުއަރެންސް، ކޮންމެ ތަނެއްގައި ވެސް އިންޝު އަރެ ންސެއް އޮވެގެން ރަޖި؛
45

ގަވާއިދު ކޮމިޓީގެ 2 ވަނަ ބައްދަލުވުން 28 ފެބްރުވަރީ 2024
ދެންމެ ވިދާޅުވެއްޖެ ރަޖިސްޓަރީކުރާކަށެއް ބޭނުމެއްނުވޭ. އަޅުގަނޑަށް މަޢުލޫމާތު ލިބިފައި އޮތް ގޮތުގައި ރަޖިސްޓަރީ
ވެސް މި ކުރެވެނީ އިންޝުއަރެންސެއް އޮވެގެން އެއްގަމު އުޅަނދު. އެއީ ކަނޑުގެ އުޅަނދު އެކަނި
ރަޖިސްޓަރީކުރާއިރުގައި އެ އިންޝުއަރަންސް ބޭނުންނުވަނީ. އެހެންވީމާ، ކަނޑުގެ އުޅަނދުފަހަރު އެ އޮންނަ ގޮތަށް
އެ އިޚްތިޔާރީ ކަމަކަށް ހެދުމަކުން ކޮބައިތޯއޭ މައްސަލައަކީ؟ ދެން ކަނޑުގެ އުޅަނދު ވެސް އިންޝުއަރެންސްކުރުން
؟
ލާޒިމެއް ނޫނެއްނޫންތޯ
މިނިސްޓަރ އޮފް ޓްރާންސްޕޯޓް އެންޑް ސިވިލް އޭވިއޭޝަން މުޙައްމަދު އަމީން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ރަނގަޅަށް އިނގޭތޯ ހަމަ ތި ވިދާޅުވީ. މިހާރު މި ގާނޫނުގައި މި ކަނޑައެޅިގެން ހަމަ ބަޔާންކުރެވިފައި މި
އިންނަނީ ރަޖިސްޓްރޭޝަނަކަށް ނޫން އިނގޭތޯ. އެ ކުރިން، ދެންމެ ދެއްކި ސެޓްފިކެޓް އޮފް އެންޓައިޓަލްމަންޓް
މޮޑެލަށް ދާއިރުގައި އެ ދުއްވުމަށް ޓަކައި ބޭނުންވަނީ އިނގޭތޯ. ދުއްވާކަމަށް ވަންނާ ބޭނުންޖެހޭ. ދެން އަޅުގަނޑު
ދެންނެވިން މި ވާހަކައިގައި މި އިންޝުއަރެންސް މިހާރު މި ހިނގާ ނިޒާމުގެ ތެރެއަށް ރީވިޒިޓުކުރަންޖެހޭ ވާހަކަ
އިނގޭތޯ. އެއަށް އަޅުގަނޑު ހަމަ ރީވިޒިޓުކުރާނަން އަލުން . މިހާރު އޮތް މޮޑެލް ހަމަ އަޅުގަނޑު ވެސް ހަމަ
ޕަރސަނަލީ ވެސް ގަބޫލުކުރަން އެ ގާނޫނީ އިމުގެ ތެރޭގައި ހުރި ކަންތައްތަކަށް ބަދަލުގެންނަންޖެހޭ ކަމަށް.
އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ އެ ބަދަލު ވެސް ގެންނާނަން.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ޝުކުރިއްޔާ. ދެން ވަގުތު ވެސް ނެތުމާއެއްކޮށް ޖަލްސާގެ ގަޑި...
ދިއްގަރު ދާއިރާގެ މެންބަރު އިކްރާމް ޙަސަން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ރަޖިސްޓަރީކުރީމާ ދުއްވޭތޯ؟
މިނިސްޓަރ އޮފް ޓްރާންސްޕޯޓް އެންޑް ސިވިލް އޭވިއޭޝަން މުޙައްމަދު އަމީން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! މިހާރު އޮތް ގޮތުން ރަޖިސްޓަރީކޮށްގެން ދުއްވޭ ނޫންތޯ. (ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު) ދެން އޭގައި؛ ދެން މި އަންނަނީ
ކިހާވަރަކަށްތޯ އަޅުގަނޑުމެން ތަންފީޒު ކުރުމާއި މޮނިޓަރިންގ މިއޮތީ ދެއްތޯ. ދެން އެއީ ވަރަށްބޮޑު ސުވާލެއް
އޮތްކަމެއް ނޫން. ހުރިހާ ކަމެއްގަ އި ވަކި ވެހިކަލްއެއް ނޫނެއްނު؟ ގާނޫނު ތަންފީޒު ކުރުމާއި މޮނިޓަރ ކުރުމާއި،
46

ގަވާއިދު ކޮމިޓީގެ 2 ވަނަ ބައްދަލުވުން 28 ފެބްރުވަރީ 2024
ބެލެހެއްޓުމުގައި ސުވާލު މިއޮތީ ހުރިހާ ދިމާލަކަށް ފޭދިފަ. އެ ހަމަ ބަލަންޖެހޭ ކަންތައްތައް. އަޅުގަނޑު ވެސް
ގަބޫލުކުރަން ތި ވާހަކަތައް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ދެން އަޅުގަނޑު ވެސް ގަބޫލުކުރަން، ގާނޫނުގައި ތިހެން އޮތް ކަމުގައި ވީނަމަވެސް ރަޖިސްޓަރީ ޕްރޮސެސްއެއް
އަސްލު ޙަޤީޤަތުގައި ފުރިހަމައެއް ނުވޭ އިންޝުއަރެންސް ކޮށްފައި އެ ހުށަހަޅައިގެން ނޫނިއްޔަކާ އެއްގަމު
އުޅަނދުތަކުގައި. އަޅުގަނޑަށް ގައިމު ވެސް މިހާތަނަށް ދިމާވެފައި ހުރީ. އެހެންވީމާ، އެ ނުކުތާގައި ؛ ދެން
މިނިސްޓަރ ވިދާޅުވެއްޖެ އެއަށް ރީވިޒިޓުކުރު އްވާނެ ވާހަކަ. ދެން އަޅުގަނޑުމެން ވެސް މި މަސައްކަތުގެ ތެރޭގައި
އެންމެބޮޑަށް މިއަދު އަޅުގަނޑުމެން ފާހަގަކޮށްލާފައި އިން ދެ ނުކުތާއަކީ ، މި އަދަދު ކަނޑައެޅުމާ ގުޅޭގޮތުން ސިޓީ
ކައުންސިލުތަކާއެއްކޮށް މި މައްސަލައާ އަދި މި ދެންނެވި ތަރޑް ޕާޓީ އިންޝުއަރެންސްގެ މައްސަލަ. ދެން ބާކީ...
މިނިސްޓަރ އޮފް ޓްރާންސްޕޯޓް އެންޑް ސިވިލް އޭވިއޭޝަން މުޙައްމަދު އަމީން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އަޅުގަނޑު ހަމަ އެންމެ ވާހަކައެއް ދަންނަވަން އިނގޭތޯ. ތި ބޭފުޅުން މިގޮތަށް ވިސްނާ ވަޑައިގަންނަވާ އަޅުގަނޑުމެންނާ
ދޭތެރޭގައި. ތަނެއްގައި އަލިފާން ރޯވީމާ ފުރަތަމައިނުން އަލިފާން ރޯވި ގޮތެއް ނޫނެއްނު ބަލަނީ؟ އަލިފާން
ނިންވައިލެވޭތޯއެއްނު ބަލަންޖެހޭނީ ދެއްތޯ. ހަމަ އެ ލެވެލްއަށް ގޮއްސަ އޮތް ކަމަކާ އަޅުގަނޑު އިނގޭތޯ ހަވާލުވެގެން
މި އުޅެނީ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ރަނގަޅު، ދެން އަޅުގަނޑުމެންނަށް ވެސް ގަބޫލުކުރެވޭ ޓްރާންސްޕޯޓް މިނިސްޓްރީއަކީ މި ދެންނެވިހެން އަޅުގަނޑުމެން
މި ކޮމިޓީގެ މެންޑޭޓުގެ ތެރެއިން އެންމެ ގިނައިން މަސައްކަތްކުރެވިފައި، އެންމެ ގިނަ މައްސަލަތައް ވެސް
އަޅުގަނޑުމެން މި ކޮމިޓީގައި ޙަޤީޤަތުގައި ހުރި މިނިސްޓްރީ ޓްރާންސްޕޯޓު މިނިސްޓްރީއަކީ. އެހެންވީމާ، ކުރިއަށް
އޮތްތާނގައި އަޅުގަނޑު ވެސް މި ދެންނެވި ތި ކަންކަން ޙައްލުވެގެންދިއުން ، ވެހިކަލްތައް ގިނަވެގެން ރާއްޖެއަށް ހަމަ
އުނދަގޫތަކެއްވަމުންދާ ވާހަކަ އެއީ އަޅުގަނޑުމެންނަށް ހަމަ ވެސް އިނގޭ މައްސަލައެއް. ދެން އަޅުގަނޑުމެން މިއަދުގެ
މި ބައްދަލުވުމަށްފަހު މިކަމާ ގުޅޭގޮތުން އަޅުގަނޑުމެން ސިޓީ ކައުންސިލާ އަދި ކަމާގުޅުންހުރި ހުރިހާ ފަރާތްތަކާ
ވެސް ބައްދަލުކުރުން އެބަ އޮތް. ދެން އޭގެ ފަހުން ތިބޭފުޅުންނަށް އަނެއްކާ އިތުރަށް ދަންނަވައި؛ މިއަދުގެ މި
47

ގަވާއިދު ކޮމިޓީގެ 2 ވަނަ ބައްދަލުވުން 28 ފެބްރުވަރީ 2024
ބައްދަލުވުމަށް ހަމަ މިނިސްޓްރީގެ ފަރާތުން މިނިސްޓަރު ހިމެނޭގޮތަށް ވަޑައިގެންނެވި ހުރިހާ ބޭފުޅުންނަށް ވަރަށްބޮޑަށް
ހަމަ ޝުކުރުދަންނަވަން، މަރުޙަބާ ދަންނަވަން. ދެން އަޅުގަނޑުމެންގެ މި މައިގަނޑު މަސައްކަތަކީ ރައްޔިތުންނަށް
ޚިދުމަތް ލިބޭ ކަންތައްތަކުގެ ތެރޭގައި މުއައްސަސާތައް ގުޅިގެން ހަމަ ވީހާވެސް ލުއިފަސޭހަގޮތަށް ގާނޫނީ އިމުގެ
ތެރެއިން އެކަން ކުރުމަށް ޓަކައި ކުރަމުންދާ މަސައްކަތް. އެހެންވީމާ، މިކަމުގެ ތެރެއިން ވެސް އަޅުގަނޑުމެންނަށް
ކޮންމެވެސް ނަތީޖާއެއް ހޯދޭނެ ކަމަށް އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަން. އެހެންކަމުން، ހަމަ ހުރިހާ ބޭފުޅުންނަށް ވަރަށް
ޝުކުރުދަންނަވަން ވަޑައިގެންނެވީތީ. މިހިސާބުން ތިބޭފުޅުންގެ ބައި އަޅުގަނޑުމެން ނިންމައިލާނަން.
(ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު) އާދެ! މިއަދު ދެން އިތުރު ކަމެއް ނެތުމާއެއްކޮށް މަޖިލިސްގެ ގަޑި ހަމަވާތީވެ، ގަޑިޖެހޭތީވެ
އަޅުގަނޑުމެން ކޮމިޓީގެ މަސައްކަތް މިހިސާބުން ނިންމައިލާނަން. ޝުކުރިއްޔާ.
____
48